

МЯЖА
МЫТНЫ ЗАСЛОН КАМЕРЦЫЙНАМУ
МАХЛЯРСТВУ

2 стар.

ПУНКТ ГЛЕДЖАННЯ
ПРАФЕСАР Аляксандр ЛАКОТКА —
ПРЫХІЛЬНІК НОВЫХ ФОРМ ТУРЫЗМУ

3 стар.

ЗАХАВАЙ ТРАДЫЦЫЮ
ГУКАННЕ ВЯСНЫ

8 стар.

КАНТАКТЫ І ДЫЯЛОГІ

9–10 стар.

ВЕСТКІ З СУПОЛАК. ЭСТОНІЯ, УКРАЇНА

11 стар.

ВЯРТАННЕ
ПОШУК НАШТОЎНАСЦЕЙ

12–13 стар.

ВЕРНІСАЖ
"СОНЦАКРЫЖ" Аляся ШАТЭРНІКА

15 стар.

СЛУХАЙ СВАЁ
ВЫТВОРЦЫ ЗНАКАМІТАЙ НАВІНКІ

16 стар.

АГУЛЬНАЯ БЕЛАРУСКАЯ ГАЗЕТА

РАСПАЎСЮДЖВАЕЦЦА Ў 48 КРАЇНАХ

Голас Радзімы

Штотыднёвая газета для суайчыннікаў за межамі Беларусі

Выдаецца з 6 красавіка 1955 года

4–11 сакавіка 2004 года, № 10–11 (2880–2881)

Цана 700 рублёў

E-mail: golas_radzimy@tut.by

прэзентацыя

www.belarus21.by

Нацыянальны Інтэрнэт-праект

Рэдакцыяй газеты "Голас Радзімы" (выданне для суайчыннікаў за мяжой, распаўсюджваецца ў 48 краінах) пры падтрымцы заснавальнікаў — Камітэта па справах рэлігіі і нацыянальнасцей пры Савеце Міністраў Рэспублікі Беларусь і Міністэрства замежных спраў Беларусі — створаны дзяржаўны Інтэрнэт-рэсурс, які прызначаны для насычанага прадстаўлення Рэспублікі Беларусь замежнаму Інтэрнэт-карыстальніку ў сацыяльна-культуралагічным ракурсе. Тэхнічная распрацоўка БелТА.

Інтэрнэт-праект "Вітае Беларусь!" прызначаны для наступных катэгорый карыстальнікаў:

— прадстаўнікоў беларускай дыяспары, членаў беларускіх арганізацый замежжа;

— грамадзян Беларусі, якія часова выехалі за мяжу, на вучобу або працу;

— для англамоўных Інтэрнэт-карыстальнікаў.

Галоўная мэта праекта — аб'яднаць дзяржаўную Інтэрнэт-інфармацыю для беларускай дыяспары.

Праект уключае наступную інфармацыю:

— затовыя сайты МЗС, БелТА, газеты "Звязда", Нацыянальнага алімпійскага камітэта, сямі рэгіянаў краіны, плюс спасылкі на сайты ўстаноў, якія маюць статус "Нацыянальны", і іншыя;

— падрыхтаваныя блокі інфармацыі Камітэта па справах рэлігіі і нацыянальнасцей пры Савеце Міністраў Рэспублікі Беларусь, Беларускага таварыства па сувязях з суайчыннікамі за рубяжом "Радзіма"; Беларускага таварыства дружбы і культурнай сувязі з замежнымі краінамі; "Дыяспара" — інфармацыя аб узаемадзеянні дзяржавы і дыяспары; "Для гасцей" — пачатковая інфармацыя для тых, хто сабраўся прыехаць у Беларусь.

Інтэрнэт-праект складаюць:

— застаўка з музычным суправаджэннем і выходам на тры старонкі: рускамоўны інфарцэнтр, беларускамоўны сайт газеты "Голас Радзімы", англамоўную версію сайта МЗС;

— галоўная старонка "Інфармацыйны цэнтр" — аператыўная інфармацыя, якая штодзённа абнаўляецца (беларуская дзесятка), і выхад на відэакамеру панарамнага назірання;

— старонка газеты "Голас Радзімы" з фотаальбомам з 15 тэм;

— 21.by — маладзёжная інтэрактыўная старонка.

Праект "Вітае Беларусь!" будзе актыўна развівацца, каб найбольш поўна прадставіць дыяспары і іншым замежным Інтэрнэт-карыстальнікам Беларусь у новым фармаце — фармаце XXI стагоддзя.

падзея

Бенефіс беларускай культуры для расіянаў

Геаграфія Года беларускай культуры ўключае Маскву, Санкт-Пецярбург, а таксама Новасібірск, Іркуцк, Смаленск, Бранск, Калінінград, Белгарад і многія іншыя гарады Расіі.

"Упершыню наша краіна так шырока прадэманструе ўсё лепшае, чым багатая шматвяковая беларуская культура", — адзначыў у інтэрв'ю Надзвычайны і Паўнамоцны Пасол Беларусі ў Расійскай Федэрацыі Уладзімір Грыгор'еў.

Першай буйной падзеяй стаў юбілейны канцэрт, прысвечаны 30-годдзю ансамбля "Сябры", у Дзяржаўным Крамлёўскім палацы. Канцэрт адбыўся 5 сакавіка, а ў красавіку ў Вялікім тэатры Расіі будзе прымаць Нацыянальны акадэмічны тэатр оперы і балета Беларусі. У гэтым жа месцы сваё мастацтва пакажуць у Санкт-Пецярбургу Нацыянальны акадэмічны тэатры імя Янкі Купалы і Максіма Горкага, а таксама Гродзенскі абласны драматычны тэатр. А Рэспубліканскі тэатр беларускай драматургіі будзе гастрэляваць у Іркуцку.

Тур па гарадах "Залатога калца" — Яраслаўлі, Кастрэме, Уладзіміры, Пскове і Санкт-Пецярбургу зробіць артысты беларускай эстрады з праграмай "Квітней, Беларусь". Адбудуцца

таксама выступленні ў Смаленску Дзяржаўнага канцэртнага аркестра пад кіраўніцтвам народнага артыста прафесара Міхаіла Фінберга. Праграма гэтага калектыву прымеркавана да 60-годдзя вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў.

Гэтай жа знамянальнай даце і 60-годдзю Вялікай Перамогі прысвечаны будучыя іншыя акцыі ў рамках Года беларускай культуры ў Расіі. У тым ліку мастацкая выстава, якая адкрыецца ў верасні ў Маскве. Будучы экспанаваная работы беларускіх і расійскіх майстроў — удзельнікаў вайны. Гэта тэма знойдзе адлюстраванне і ў праграме Дзён беларускага кіно ў Новасібірску.

З іншых знакавых падзей Года беларускай культуры ў Расіі трэба адзначыць таксама выставу ў Трацякоўскай галерэі "100 шэдэўраў з калекцыі Нацыянальнага мастацкага музея Беларусі", адкрыццё помнікаў Францішку Скарыне ў Калінінградзе і Янку Купалу ў Маскве.

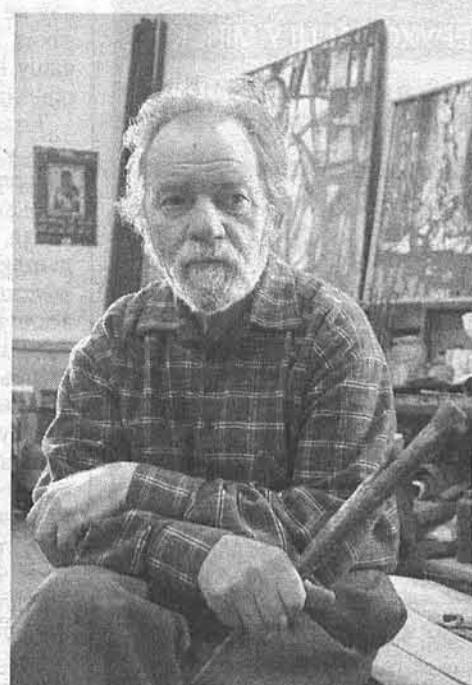
БелТА.

асоба

Дар Аляксандра Салаўёва — 3 тысячы кніг і 500 карцін

Аляксандр Салаўёў (на здымку) — адзін са старэйшых мастакоў Віцебска. Шмат гадоў ён працаваў галоўным мастаком Нацыянальнага акадэмічнага драматычнага тэатра імя Якуба Коласа. Ён заслужаны дзяляч мастацтваў Беларусі, член Беларускага саюза мастакоў. Днямі Аляксандр Аляксандравіч перадаў у дар роднаму гораду калі 3 тысячы кніг і мастацтваў з уласнай бібліятэкі і больш за 500 сваіх карцін.

Аляксандр ХІПРОЎ,
БелТА.

незабыўнае

У памяць аб ахвярах Хатыні

Традыцыйны прабег па маршруту "Мінск — Хатынь — Дальва" прайшоў у Лагойскім раёне.

Спартыўнае мерапрыемства прымеркавана да 60-годдзя трагедыі ў Хатыні і яе "сястры" Дальвы. Пяцікіламетровы прабег, які пачаўся на 78-м кіламетры аўтадарогі Мінск—Віцебск, ужо дваццаты раз праходзіў у наваколлі мемарыяльнага комплексу. Удзел у ім прынялі супрацоўнікі Белтэлерадыёкампаніі, навучэнцы вучылішча Алімпійскага рэзерву гарадскога пасёлка Плешчаніцы, сярэдніх школ Лагойскага раёна і горада Мінска.

НА ЗДЫМКУ: ускладанне вянкоў да мемарыяла.

Аляксандр ДЗІДЗЕВІЧ, БелТА.

спорт

ФУТБОЛ. Алімпійская зборная Беларусі пад кіраўніцтвам Юрыя Пунтуса стала пераможцам міжнароднага турніру на Мальце. Нашы землякі перамаглі нацыянальныя каманды Малдовы — 1:0, Мальты — 4:0 і ступілі эстонцам — 1:2. Алімпійскія перспектывы зусім не завоблачныя...

ТАЭКВАНДО. Тры залатыя, сем сярэбраных і шэсць бронзавых медалёў заваявалі на буйным турніры па тэаквандо "Азіяна Кап" у нямецкім горадзе Зіндэльфінгене юныя спартсмены мінскага клуба "Алімпік".

Коля Дабрынскі (вагавая катэгорыя да 27 кілаграмаў) стаў уладальнікам пучэўкі на радзіму тэаквандо — у Карэю. Удасканалваць майстэрства ў Сеул ён паедзе разам са сваім трэнерам Веранікай Аўрамчык.

Міхаіл МАЗАКОЎ.

УВАГА!

З красавіка бягучага года газета "Голас Радзімы" будзе дасылацца толькі тым асобам, хто аплаціць падпіску ЧЭКАМ на прад'яўляльніка — установа "Рэдакцыя газеты "Голас Радзімы", ці ПАШТОВЫМ ПЕРАВОДАМ на адрас:

220005, Рэспубліка Беларусь,
г. Мінск, пр. Ф. Скарыны, 44.

Рэдакцыя газеты "Голас Радзімы".

Кошт падпіскі: краіны Еўропы — 60 еўра; ЗША, Канада, Аўстралія і іншыя краіны далёкага замежжа — 70 еўра.

Фінансы

Дыпламатам —

пра асновы грашовай палітыкі

Старшыня праўлення Нацыянальнага банка Пётр Пракаповіч правёў брыфінг з кіраўнікамі дыпламатычных місій, акрэдытаваных у Рэспубліцы Беларусь. У мерапрыемстве прыняў удзел намеснік міністра замежных спраў Рэспублікі Беларусь Аляксандр Герасіменка.

У ходзе сустрэчы размова ішла аб правядзенні ў Беларусі грашова-кредытнай і валютнай палітыкі, стане і перспектывах развіцця банкаўскай сістэмы і па шэрагу іншых пытанняў.

У выступленні старшыня праўлення Нацыянальнага банка П.Пракаповіч спыніўся на трох накірунках дзейнасці банкаўскай сістэмы. Гэта забеспячэнне ўстойлівасці нацыянальнай валюты, дасягненне стабільнага і збалансаванага яе аб'ёмнага курсу; забеспячэнне выканання прагнозных паказчыкаў сацыяльна-эканамічнага развіцця краіны і ўмацаванне банкаўскай сістэмы.

Як адзначыў П.Пракаповіч, грашова-кредытная палітыка Беларусі — гэта адзіная састаўляючая ўсёй сацыяльна-эканамічнай палітыкі дзяржавы, найважнейшая мэта якой — няўхільнае павышэнне ўзроўню жыцця народа, забеспячэнне сацыяльнай стабільнасці. У ходзе рэалізацыі гэтай палітыкі ў 2000 годзе быў выкананы пераход да адзінага курса беларускага рубля. У 2001 годзе Беларусь далучылася да артыкула VIII Статута МВФ, а гэта азначае, што беларускі рубль стаў канвертуемай валютай па бягучых аперацыях.

Тэмп дэвальвацыі нацыянальнай валюты паслядоўна зніжаўся. Калі ў 2001 годзе ён склаў 33,9 працэнта, то ў 2003 — 12,3 працэнта. Пры гэтым курсаўтварэнне ажыццяўлялася на рыначнай аснове шляхам попыту і прапановы. Расце і давер да нацыянальнай валюты. Пра гэта сведчыць пастаяннае павелічэнне ўкладаў насельніцтва. Банкаўскай сістэмай была аказана неабходная кредитная падтрымка эканоміцы, забяспечана стабільнае правядзенне плацяжоў і поўная захаванасць грашовых сродкаў кліентаў. А працэнтная палітыка, якую праводзіць Нацыянальны банк, была накіравана на паступовае паніжэнне працэнтных ставак па крэдытах. Усё гэта сфарміравала неабходныя ўмовы для зніжэн-

ня ў краіне інфляцыі, прадаўжэння эканамічнага росту, павышэння інвестыцыйнай актыўнасці. Пры гэтым П.Пракаповіч падкрэсліў, што Нацыянальны банк станоўча адносіцца да прыцягнення замежнага банкаўскага капіталу ў Беларусь, якая адкрыта для развіцця супрацоўніцтва.

Цяпер з 30 працуючых у нармальным рэжыме банкаў у 25 прысутнічае замежны капітал, у тым ліку 6 банкаў — цалкам замежныя. Прычым, адзначыў П.Пракаповіч, банкі арыентуюцца на пошук стратэгічных інвестараў, гэта значыць, тых, якія зацікаўлены ў доўгатэрміновым супрацоўніцтве і развіцці банкаў. Напрыклад, у мінулым годзе ў банкаўскую сістэму рэспублікі прыйшоў такі буйны інвестар, як група Райфайзен (Аўстрыя), якая стала буйным акцыянерам ААТ "Рыорбанк". А "Росбанк" стварыў сваё даччынае прадпрыемства. У цэлым жа 2003 год стаў рэкордным па прыцягненні замежных інвестыцый у беларускую банкаўскую сістэму. Іх агульная сума склала каля 40 мільянаў долараў ЗША ў эквіваленце. Пры гэтым П.Пракаповіч выказаў надзею, што ў бліжэйшы час у Беларусь прыйдзе яшчэ 5-6 стратэгічных інвестараў, такіх жа буйных, як Райфайзен або "Росбанк".

У апошнія гады беларуская банкаўская сістэма, якая развіваецца ў адпаведнасці з зацверджанай кіраўніком дзяржавы Канцэпцыяй на 2001-2010 гады, значна павялічыла свой фінансавы патэнцыял. Толькі за апошнія тры гады яе ўласны капітал павялічыўся ў валютным эквіваленце ў 2,3 раза (з 350 мільянаў да 800 мільянаў еўра). Сфарміравана сучасная плацежная сістэма, удасканалена банкаўскі нагляд, вырашаецца шэраг іншых пытанняў. Так што Беларусь, як сказаў П.Пракаповіч, адкрыта для развіцця ўзаемавыгаднага супрацоўніцтва з усімі краінамі. Ён таксама заклікаў усіх патэнцыяльных партнёраў скарыстаць такую магчымасць.

мяжа

Мытны заслон

Кіраўніцтва Дзяржаўнага мытнага камітэта Рэспублікі Беларусь сустрэлася з журналістамі, каб паведаміць пра вынікі свайй дзейнасці.

Галоўная навіна: скончылася рэканструкцыя, і ўведзены ў эксплуатацыю міжнародныя аўтадарожныя пункты пропуску на беларуска-польскім участку мяжы "Казловічы", "Варшаўскі мост". Працягваецца будаўніцтва пунктаў "Брузгі" і "Бераставіца". Старшыня камітэта Аляксандр Шпілеўскі падкрэсліў, што падчас будаўніцтва рух цераз пераходы не спыняўся і, дзякуючы іх рэканструкцыі, прапусканая здольнасць павысілася. Аб'ём транзіту праз Беларусь за апошні час павялічыўся на 21 працэнт.

Цяпер існуе задача — давесці да сусветнай грамадскасці, што развіццё інфраструктуры беларускіх пагранічных пераходаў адбываецца не ўласна для Рэспублікі Беларусь. Гэта адпавядае ў распрацоўцы дакументаў і прапановы беларускага боку ўлічваюцца падчас прыняцця рашэнняў. Такім чынам наша краіна адстойвае свае нацыянальныя інтарэсы і міжнародныя. Аднай з прыярытэтных задач для Беларусі з'яўляецца далучэнне да Міжнароднай канвенцыі аб узаемнай адміністрацыйнай дапамозе ў мытных справах. Яе прыняц-

Беларусь больш за дзесяць гадоў з'яўляецца паўнапраўным членам Сусветнай мытнай арганізацыі. А.Шпілеўскі падкрэсліў, што Беларусь актыўна ўдзельнічае ў распрацоўцы дакументаў і прапановы беларускага боку ўлічваюцца падчас прыняцця рашэнняў. Такім чынам наша краіна адстойвае свае нацыянальныя інтарэсы і міжнародныя. Аднай з прыярытэтных задач для Беларусі з'яўляецца далучэнне да Міжнароднай канвенцыі аб узаемнай адміністрацыйнай дапамозе ў мытных справах. Яе прыняц-

бізнес-клуб

Магілёўскі цэнтр Тулы

Гавораць, у Тулу са сваім самаварам не ездзяць. А вось беларускія тавары тут карыстаюцца вялікім пошптам. У гэтым я перакананы ў гандлёвым доме "Беларусь", размешчаным у цэнтры горада. Калі пераступіў парог магазіна, падалося, што не пакідаў дому: як і ў любым магілёўскім ці мінскім універмагу, тут усё ад беларускіх вытворцаў: халадзільнікі, газавыя і электрычныя пліты, мяккая, корпусная і дзіцячая мэбля, абутак і многае іншае, што вырабляе прамысловасць краіны. Паразмаўляў з пакупнікамі, высветліў, што яны аддаюць перавагу беларускім таварам з-за невысокіх цен пры добрай якасці.

— Ведаеш, я раней аддавала перавагу кухоннай тэхніцы выключна фірмы Bosh, — пачуў я размову дзвюх сябровак, — а мінскія халадзільнікі і брэсцкія газавыя пліты не горшыя і намнога таннейшыя...

Адна бабулька вельмі расхвалявалася, што мяккі куток, які прыгледзела ў падарунак унучку да вяселля, ужо купілі.

— Не перажывайце, — супакойваў яе адміністратар, — аформім заказ, а праз тыдзень прывязём вашу мэблю. Якраз паспеем да прызначанага дня!

Інтарэсы беларускіх вытворцаў у Туле прадстаўляе ЗАТ "Акорд".

— Крыху больш за пяць гадоў назад, — расказвае генеральны дырэктар фірмы Сяргей Турчынскі, — пасля падпісання дагавора аб пабрацімскіх сувязях Тулы і Магілёва, было вырашана стварыць гандлёвыя дамы. Улічваючы, што я дваццаць гадоў жыў у Магілёве, добра ведаю прамысловасць Беларусі, дзве мэрыі — магілёўская і тульская — даручылі мне ўзначаліць гэтую структуру. Фірма пачыналася з трох чалавек: мяне, намесніка і бухгалтара. Цяпер жа на беларускае прадстаўніцтва працуе 75 чалавек. Беларускімі таварамі мы гандлюем пакуль у двух магазі-

нах. Магчыма, хутка адкрыецца яшчэ адзін. Не бывае дня, каб хто-небудзь не пацікавіўся, калі ў продажы з'явіцца вядомы беларускі трыкатаж. Мы ўжо гатовы пачаць гандаль гэтым таварам — прапрацоўваем з гарадскімі ўладамі пытанне аб памяшканні пад магазін, вядзём перагаворы з вытворцамі. Думаю, што ў бліжэйшы час якаснае трыкатажнае адзенне беларускай вытворчасці з'явіцца на прылаўках нашых магазінаў.

"Акорд" займаецца не толькі рознічным гандлем беларускімі таварамі, але і дапамагае прадпрыемствам наладжваць узаемадзеянне, набываць дзелавых партнёраў. Напрыклад, былі адноўлены эканамічныя сувязі магілёўскага аб'яднання "Хімвалакно" і Тульскага заводу гуматэхнічных вырабаў.

— Гандаль паміж Тулай і Магілёвам развіваецца па нарастаючай, — працягвае выканаўчы дырэктар, першы намеснік мэра Тулы Уладзімір Арсенцеў. — Як вы пераканаліся, магілёўскі гандлёвы дом у Туле працуе паспяхова, збіраемся адкрыць у Магілёве наш. Туле ёсць што прапанаваць беларусам — не толькі славутыя пернікі ды самавары — спіс доволі вялікі.

З пункту гледжання доўгатэрміновай перспектывы нас цікавіць

це звязана з неабходнасцю аб'яднання намаганняў міжнароднай супольнасці ў барацьбе з транснацыянальнай злачыннасцю. Для Беларусі, транзітнай дзяржавы, гэта мае вялізнае значэнне, бо менавіта нашу тэрыторыю імкнуцца выкарыстаць злачынныя групы для камерцыйнага махлярства ў глабальных маштабах, легалізацыі незаконных прыбыткаў.

Тэма кантрабанды стала адной з асноўных на сустрэчы з журналістамі. А.Шпілеўскі падкрэсліў, што кантрабанда не мае нацыянальнасці, і змагацца на Беларусі з ёю будучы, як і раней, няшчадна. У выніку летась спынена 16198 злачынстваў і правапарушэнняў. Кошт канфіскаваных тавараў і транспартных сродкаў склаў 165,9 мільярда рублёў. Рэальна ж, кажа А.Шпілеўскі, цераз мяжу праходзіць кантрабанда на суму каля 400 мільярдаў рублёў.

Але асноўнай крыніцай папаўнення бюджэту з'яўляюцца не прыбыткі ад рэалізацыі канфіскаванага, а сродкі ад вынікаў знешнеэканамічнай дзейнасці суб'ектаў гаспадарання. Такім чынам у дзяржаўную казну праз мытны камітэт паступіла каля 2 трыльёнаў рублёў.

НА ЗДЫМКУ: Аляксандр Шпілеўскі ў час прэс-канферэнцыі.

Алена СПАСЮК

Фота Яўгена КАЗЮЛІ.

МІНСКІ ГАРАДСКІ ЦЭНТР НЕРУХОМАСЦІ

ПРАВODЗІЦЬ АЎКЦЫЁНЫ

ПА ПРодАЖЫ АБ'ЕКТАЎ НЕРУХОМАСЦІ ў МІНСКУ:

- ▶ будынкаў гармалзавода № 1 (3 лоты плошчай 5 425 квадратных метраў, 2 157 квадратных метраў, 593 квадратныя метры) у цэнтры Мінска па вул.Фабрыцыўса, 9;
- ▶ будынка фізкультурна-аздараўленчага комплексу (792 квадратныя метры) па вул. В.Харужай, 25, і іншых будынкаў, памяшканняў, аб'ектаў незавершанага будаўніцтва.
- ▶ Рыхтуецца да продажу будынак Палаца культуры ААТ "Сукно" па вул.Матусевіча, 20 (7 628 квадратных метраў).
- ▶ Рэгулярна праводзяцца аўкцыёны на права арэнды нежылых памяшканняў у Мінску. Тэлефон для даведак: 227-04-28, факс: 227-05-62, e-mail: m-estate@iptel.by

вельмі многае. Напрыклад, у Туле шмат ліфтаў магілёўскай вытворчасці. Узрост большасці механізмаў ужо пераваліў за чвэрць стагоддзя — ліфты трэба мяняць. Мы хочам стварыць фірму, якая на ўмовах кааперацыі займалася б іх мадэрнізацыяй, заменай і абслугоўваннем. Вада ў нас таксама не вельмі добрай якасці — у ёй шмат жалеза. І тут цікавыя тэхналогіі ачысткі, якія прымяняюцца ў Магілёве. Збіраемся паслаць у горад-пабрацім групу спецыялістаў. Вядома, усе праблемы мы адразу не вырашым. Але паступова, сумеснымі намаганнямі справімся.

Узаемаадносіны паміж Тулай і Магілёвам, Тульскай вобласцю і Беларуссю наладжваюцца не толькі на дзелавой аснове. Пабрацімскія сувязі значна глыбейшыя. Хаця б таму, што ў нас агульная гісторыя: у трагічныя дні ліпеня 1941 года на Буйніцкім полі пад Магілёвам дывізіі, сфарміраваныя на тульскай зямлі, абаранялі горад на Дняпры. "Воіны з жалезнай душой", як называлі самі сябе тулякі, з таго часу на векі сталі братамі магіляўчан.

— У нас некалькі гарадоў-пабрацімаў, — расказала намеснік начальніка ўпраўлення знешнеэканамічных сувязей і турызму гарадской мэрыі Галіна Прохарава. — Але з Магілёвам адносіны асобныя. Наколькі гэта магчыма, заўсёды стараемся ўдзельнічаць у буйных магілёўскіх фестывалях, Днях горада, спартыўных турнірах. У сваю чаргу, заўсёды рады бачыць у сябе ў гасцяў магіляўчан. У красавіку будзем сустракаць юных беларусаў, якія прыедуць на фестываль "Выдатна, Тула!". І зробім усё, каб дзеці зачулі сябе, як дома. У маім уяўленні, усё гэта і ёсць наш саюз, няхай і не такі глабальны, якім яго бачаць палітыкі, затое шчыры і зразумелы ўсім.

Павел МІНЧАНКА ("Саюз").

Магілёў — Тула.

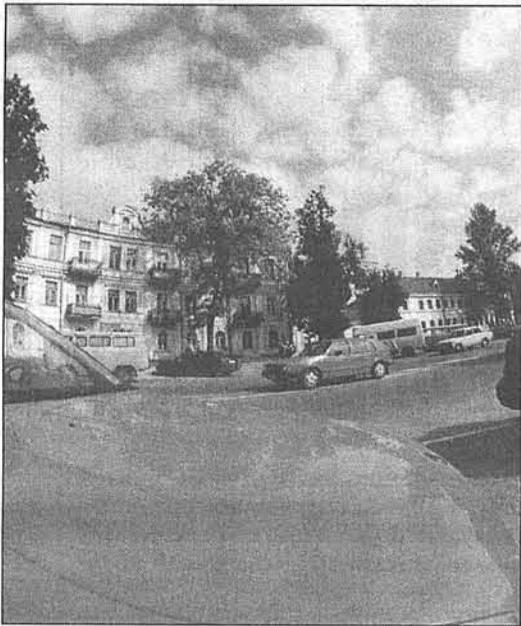
пункт гледжання

Доктар архітэктуры, доктар гістарычных навук, прафесар Аляксандр ЛАКОТКА (намеснік дырэктара па навуцы Інстытута мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі) выказвае апошнім часам прапановы па развіцці новых форм турызму на Беларусі. На гэтую тэму з ім гутарыць наш карэспандэнт Рэгіна ГАМЗОВІЧ.

Ідэя новага турызму на Беларусі

— Не ўпершыню чую ад вас ідэю пра развіццё турызму ўздоўж буйных і малых дарог, у якіх маглі быць уключаныя як жыхары Беларусі, так і госці, што прыязджаюць да нас як турысты або рухаюцца па нашых дарогах, і папутна ў якасці адпачынку маглі б знаёміцца з прыгажосцю нашага краю, яго гісторыка-культурнай спадчынай. Не здзіўляюся, што гэтая ідэя ўзнікла ў вас: вы кіруеце калектывам, які яшчэ ў сярэдзіне 80-х гадоў XX стагоддзя пачаў карпатліваю працу над тэмай "Гісторыя гарадоў і вёсак Беларусі", што вельмі шматнамае выданне.

будуць гэту інфармацыю, наколькі вядомай стане наша зямля, багатая сваёй культурна-гістарычнай спадчынай і незвычайнай прыгажосці прыродай!

— Як ваши прапановы былі ўспрыняты зацікаўленымі арганізацыямі?

— Па-першае, быў зварот у Камітэт па аўтамабільных дарогах, там ёсць разуменне таго, што такі праект павінен быць. Па-другое, у бягучым годзе ў выдавецтве "Беларусь" выходзіць мая манаграфія "Ахова і рэстаўрацыя архітэктурнай спадчыны Беларусі", там гэта ідэя прапанавана і складзены першапачатковы спіс, які ўключае паўтары тысячы помнікаў прыроды, экалогіі, народнага мастацтва і архітэктуры. Яны могуць ужо сёння быць пакладзены на карту і ўнесены як выкананы праект у Савет Міністраў на прадмет падрыхтоўкі спецыяльнай пастановы.

Думаецца, яго рэалізацыя можа паспрыяць стварэнню фундаментальнай асновы для далейшых турыстычных праектаў увогуле, развіццю мясцовага краязнаўства і мясцовага патрыятызму, а з цягам часу дасць і новыя эканамічныя магчымасці ў развіцці лакальных раёнаў, беларускай глыбінкі, якія будуць абслугоўваць турыстаў і мець з гэтага прыбытак. Прыродная таямнічасць і фальклорная самабытнасць будуць істотным дадаткам. Ад мураванага цэнтра, дзе было замчышча ўладара мястэчка і наваколля, дзе быў храм і гандлёвая плошча, разыходзіліся вуліцы-дарогі з драўлянымі дамамі мяшчан і прысадамі, якія плаўна пераходзілі ў прыроднае асяроддзе з палямі і лугамі, курганнымі могілкамі, а за імі — манастыры. Вось наш неантаганістычны ў адносінах з забудовай мястэчка прыродны ландшафт. І ён прыываблівае, ён каштоўны для ўсяго свету.

Пакуль праект Аляксандра Лакоткі будзе абмяркоўвацца на розных узроўнях, прапануем нашым чытачам адзін з маршрутаў ажыццявіць разам з ім у новай рубрыцы — "Падарожжа па беларускіх мястэчках" (Дзятлава-Наваельня-Валеўка-Вялікія Жухавічы-Мір-Турэц-Шчорсы-Налібок-Івянец-Ракаў). Гэтыя беларускія мястэчкі размешчаны ля Налібоцкай і Ліпчанскай пушчаў. Сваё падарожжа мы пачынаем у наступным нумары нашай газеты.

Фота Яўгена КАЗЮЛІ.

перспектывы

Нацыянальны парк "Белавежская пушча" чакае турыстаў

У 2004 годзе ў Нацыянальным парку "Белавежская пушча" будзе значна пашырана інфраструктура для развіцця турызму, паведамля намеснік дырэктара галоўнага запаведніка краіны Ганна Дзенгубенка.

У першую чаргу, гэта закране гасцінічны комплекс. Да дзвюх гасцініц павінны дабавіцца новыя. Адна з іх у вёсцы Каменюкі, дзе вядзецца рэканструкцыя, будзе абсталявана для дзіцячых і масавых турыстычных груп з адносна недарагой аплатай паслуг гасцінічнага сервісу. А ў будучым годзе тут жа, у Каменюках, з'явіцца гасцініца павышанай камфартабельнасці (з саунай, басейнам, трэнажорнай залай і іншымі сучаснымі аtryбутамі на 30 чалавек). У належаць парадак будуць прыведзены таксама адміністрацыйны корпус, дзеючыя гасцініцы, 3 гасцявыя

домкі, колькасць якіх плануецца павялічыць, аб'екты харчавання. Акрамя таго, завершыцца будаўніцтва гандлёвых пунктаў у адкрытай нядаўна рэзідэнцыі беларускага Дзёда Мароза. Прыцягненню вялікай колькасці турыстаў, па словах А.Дзенгубенкі, будзе садзейнічаць і прынятае нядаўна беларускім і польскім бакамі рашэнне аб аднаўленні работ у пушчы спрошчанага пункту пропуску на сумеснай граніцы. Цяпер турысты без праблем змогуць знаёміцца з белавежскімі славытымі мясцінамі як у беларускай, так і ў польскай частках запаведніка.

для нумізматаў

Навінка ў серыі "Нацыянальныя паркі"

Нацыянальны банк Рэспублікі Беларусь выпусціў у абарачэнне памятных манеты "Нацыянальны парк "Браслаўскія азёры", "Чайка-кльгун" серыі "Нацыянальныя паркі і запаведнікі Беларусі": срэбную — наміналам 20 рублёў, пробай сплаву 925, вагой каштоўнага металу ў чысціні 31,1 г, дыяметрам 38,61 мм; медна-нікелевую — наміналам 1 рубель, дыяметрам 32,00 мм.

На адваротным баку разме-

шчаны: у цэнтральнай частцы — рэльефная выява чайкі-кльгуна на фоне азёрнай гладзі, па крузе надпіс "Браслаўскія азёры"; унізе — надпіс "Чайка-кльгун".

Манеты адчаканены: срэбная — якасцю "пруф", медна-нікелевая — "пруф-лайк". Тыраж срэбнай — 2 000 штук, медна-нікелевай — 5 000 штук.

Галіна ВІР.

анонс

Іван і Джулія на сцэне Купалаўскага тэатра

Да пастаноўкі п'есы па аповесці Васіля Быкава "Альпійская балада" прыступіў у Нацыянальным акадэмічным тэатры імя Янкі Купалы рэжысёр Уладзімір Савіцкі. Галоўнай тэмай спектакля стане каханне, сілу якога паспелі адчуць савецкі салдат Іван і італьянка Джулія, якая ўцякла разам з ім з фашысцкага па-

лону. Ролі галоўных герояў будуць выконваць артысты Ганна Хітрык і Раман Падаляка, а таксама Вольга Фадзеева і Сяргей Чуб. Мастак спектакля Віктар Цімафееў. Гэту пастаноўку рэжысёр мяркуе ажыццявіць да 9 мая, да 60-годдзя вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў.

аспект праблемы

Не кожны дацэнт можа стаць прафесарам

Беларусь смела можна назваць краінай навукоўцаў. У нас 17,5 тысячы кандыдатаў і 2 400 дактароў навук. Штогод навуковую ступень атрымае 700 чалавек. Пакуль ішла рэарганізацыя, набіралася шмат атэстацыйных спраў. Такім чынам, за 2002 і 2003 гады прысвоена 1, 5 тысячы ступеняў кандыдатаў і дактароў навук. Адмовілі толькі 12 прэтэндэнтам. Каменціруючы гэтыя лічбы, Анатоль Рубінаў, старшыня Вышэйшай атэстацыйнай камісіі Рэспублікі Беларусь (ВАК), падкрэслівае, што іх структура ўважліва ставіцца да кожнага суіскальніка навуковай ступені.

Мэта ВАК — вярнуць павагу да навуковых ступеняў, якая панавала ў грамадстве ў былыя часы. Для гэтага неабходна наладжаная праца ўсёй адукацыйнай сістэмы. І не апошнюю ролю тут адыгрывае перагляд тэрміну навучання ў аспірантуры. Так, на думку А.Рубінава, лепш за ўсё, калі тэрмін вучобы і напісання дысертацыі будуць строга рэгламентаваны і працягнецца не 3, як цяпер, а 4 гады.

Існуе таксама праблема адсутнасці ўзаема сувязі паміж колькасцю спецыялістаў, якіх рыхтуюць, і запатрабаванасцю ў кадрах. Да прыкладу, вельмі шмат работ пішацца па педагагічнай навуцы. Пры ўкамплектаванні кафедраў у ВНУ незразумела, дзе могуць працаваць гэтыя спецыялісты. У апошні час колькасць абарон па гуманітарных навуках

павялічваецца і складае зараз трэцюю частку ад агульнай лічбы.

А.Рубінаў звярнуў увагу на тэмы дысертацыйных даследаванняў. Часта яны аказваюцца схаластычнымі, адарванымі ад жыцця. У ідэале, кажа А.Рубінаў, хацелася б, каб у Беларусі складалася сітуацыя, калі ў аспірантуру прымалася б колькаць людзей, зыходзячы з пэўнага сацыялагічнага прагнозу. А спецыялісты пасля навучання карысталіся б попыткам у вытворчасці, як гэта адбываецца за мяжой.

Важна таксама зразумець, што ступень доктара навук — гэта навуковая эліта. Іх не можа быць шмат, і сапраўды не кожны дацэнт можа стаць прафесарам. Таму дасягнуць гэтай вышыні няпроста.

Алена СПАСЮК.

падрабязная гістарычная, мастацтвазнаўчая, архітэктурна-навуковая, археалагічная інфармацыя пра ўсе населеныя пункты Беларусі — гэта каля 100 гарадоў, 1 000 пасёлкаў гарадскога тыпу (ці, як казалі раней, мястэчак), каля 24 000 сельскіх паселішчаў. Разам з супрацоўнікамі Інстытута мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі над гэтай тэмай працавалі супрацоўнікі акадэмічнага Інстытута гісторыі, сталічных і абласных вышэйшых навучальных устаноў, мясцовых органаў улады, настаўнікі, краязнаўцы, зацікаўленыя ў захаванні памяці пра нашы населеныя пункты. Даследчая работа ўжо выканана, і першы том, прысвечаны Гомельшчыне, чакае свайго выдання.

— Раскажыце, калі ласка, нашым чытачам пра сутнасць вашай ідэі наконт новых форм турызму на Беларусі...

— Ідэя падключэння помнікаў прыроды, экалогіі, гісторыі і культуры Беларусі да дарожна-турыстычнага сервісу і інфраструктуры акрэслілася прыкладна два гады таму назад. Тады давалося пазнаёміцца з тым, як прыгожа будуюцца і добраўпарадкаваюцца нашы дарогі, які прыстойны выгляд набывае на тэрыторыі нашай краіны галоўная еўрапейская шаша Масква—Варшава—Парыж, дарогі з Пецярбурга на Адэсу, з Прыбалтыкі ва Украіну, як прыгажюць дарогі ў раёнах, нават у глыбінцы. Асабліва на Гродзеншчыне, якая мае самую багатую сетку дарожнай інфраструктуры.

Зразумела, што акрамя багацця прыроды мы маем яшчэ і разнастайныя каштоўныя помнікі архітэктуры, цікавыя памятнаы мяс-

ціны, назвы якіх самі па сабе шмат гавораць, адлюстроўваючы даўнюю гісторыю гэтай зямлі. Усё гэта — наша багацце.

А паколькі Беларусь знаходзіцца ў цэнтры сухапутнай Еўропы, то непазбежна, заканамерна тое, што плыні турыстычнай міграцыі будуць нарастаць. Колькі б ні было ў нашай краіны праблем у эканоміцы, якія прыходзіцца вырашаць, ніякага сумнення няма, што Беларусь у сілу свайго стратэгічнага еўрапейскага становішча будзе заўсёды развівацца як зона інтэнсіўнага руху турыстаў.

— Некалі ўжо выказваліся ідэі транс'еўрапейскіх калідораў...

— Магчыма, некалі яны і будуць ажыццёўлены. А сёння заходне-еўрапейскія краіны вывучаюць прапановы (у выніку нарастаючага турызму з Захаду на Усход Еўразіі) стварэння сістэмы прыпынкаў на тэрыторыі Беларусі на 1-2 дні для адпачынку турыстаў. У сувязі з гэтым нам здаецца актуальным — стварыць на аўтазаправачных станцыях, на пунктах транспартнага прыпынку (ля матэляў і кемпінгаў), у гарадах каля гасцініц, рэстаранаў, паркінгаў інфармацыйныя стэнды, на якіх будзе пазначана: у гэтым горадзе ці вёсцы ёсць цікавыя гістарычныя помнікі (там палац, тут замак, парк, а непадалёк касцёл або царква), прыгожае возера, рэліктавае балота з цікавай назвай, дуб-волат, курган, крыніца або камень-валун, з якім звязаны мясцовыя легенды, паданні, народныя абрады, а там непадалёк жыве майстар-ганчар, саломаліцельшчык, цэлая вёска ткачых, і іх вырабы можна набыць, паназіраць, як людзі займаюцца тымі ці іншымі промысламі. Уяўляецца, калі дарогі Беларусі на-

Вынікі Асамблеі народаў Расіі

абмеркаваны ў Мінску

У Камітэце па справах рэлігій і нацыянальнасцей пры Савеце Міністраў Рэспублікі Беларусь адбылася сустрэча са старшынёй грамадскай арганізацыі "Кузбаская абшчына "Беларусь" Міхаілам Брылёвым, які раскажаў пра Асамблею народаў Расіі, што прайшла 1 сакавіка ў Маскве і на якой ён прадстаўляў інтарэсы беларусаў Расіі сярод іншых прадстаўнікоў 167 нацыянальнасцей.

Інтэрв'ю з ім чытайце ў наступным нумары "Голасу Радзімы".

Слухайце "Беларусь"

З гісторыяй роднай мовы і літаратуры пазнаёмяць нашых сучаснікаў за мяжой новыя праекты радыёстанцыі "Беларусь". Да выхаду ў эфір у бліжэйшы час рыхтуюцца праграмы "Скарбы беларускай літаратуры" і "Скарбы роднай мовы".

Праекты ў дырэкцыі радыёстанцыі "Беларусь" распрацаваны з улікам той вялікай цікавасці, якую праяўляе беларуская дыяспара за мяжой да нацыянальнай мовы і літаратуры. Па словах дырэктара радыёстанцыі Навума Гальпяровіча, "Скарбы беларускай літаратуры" пазнаёмяць з гісторыяй зароджэння і развіцця літаратуры. І дапаможа ў гэтым вядучы праекта паэт Алесь Бадак. "Скарбы роднай мовы" прадаставяць звесткі пра асаблівасці беларускай мовы, яе выток і традыцыі. А разважанні вядучай — выкладчыка Беларускага педагагічнага ўніверсітэта імя М.Танка Алены Пекач — будуць дапоўнены ўрыўкамі з твораў беларускіх пісьменнікаў, а таксама народнымі прыказкамі і прымаўкамі.

Плануецца, што запісы праграм прадстаўнікі беларускай дыяспары ў краінах Заходняй Еўропы, Азіі і Злучаных Штатаў Амерыкі змогуць атрымаць на прэзентацыйных касетах, якія будуць распаўсюджвацца праз дыпламатычныя місіі.

Упершыню пазыўныя радыёстанцыі "Беларусь" загучалі ў міжнародным эфіры 11 мая 1962 года. Цяпер калектыў радыёстанцыі вядзе таксама работу па падрыхтоўцы прамога вяртання ў сетцы Інтэрнэт на англійскай мове.

"Оскар" за

"Чарнобыльскае сэрца"

Кароткаметражны дакументальны фільм "Чарнобыльскае сэрца" рэжысёра Мэрыэн Дэлліа стаў лаўрэатам прэміі "Оскар". Пра гэта было аб'яўлена на 76-й штогадовай цырымоніі ўручэння ўзнагарод Амерыканскай кінаакадэміі ў Лос-Анджэлесе. Фільм раскажае пра цяжкія наступствы чарнобыльскай аварыі для здароўя дзяцей Беларусі.

БелТА.

Выстава Тома Пшара

У музеі сучаснага выяўленчага мастацтва можна пазнаёміцца з творчасцю маладога сучаснага французскага мастака Тома Пшара. Каханне, мора, жыццё — вось што натхняе Тома на напісанне карцін. Дарэчы, частка з іх была створана пасля працяглай вандроўкі па краінах Афрыкі: "Паўднёвы свет", "Мара ў Афрыцы", "Афрыканская любоў" і іншыя. Мэта мастака — падарыць глядачам добры настрой, аптымізм, станоўчыя эмоцыі праз яркія, чыстыя колеры. Яго карціны адлюстроўваюць жыццё, любоў да жыцця. Мабыць, таму частка іх знаходзіцца ў асаблівых калекцыях Міхаэля Шумахера, Херба Рытца, Ланца Армстронга...

Юлія ШАТЭРНИК.

Парламентарыі за адзіную эканамічную прастору

Дэлегацыя Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь на чале са старшынёй Савета Рэспублікі Генадзем Навіцкім сустрэлася ў Чарнігаве са старшынёй Вярхоўнай Рады Украіны Уладзімірам Літвіным. У ходзе сустрэчы падрыхтавана і падпісана Пагадненне аб супрацоўніцтве паміж Нацыянальным сходам Рэспублікі Беларусь і Вярхоўнай Радай Украіны, якое, па словах Генадзя Навіцкага, будзе ў пэўнай меры са-

дзейнічаць замацаванню эканамічных сувязей дзвюх дзяржаў. У ходзе сустрэчы абмеркаваны пытанні, якія ўяўляюць узаемную цікавасць і звязаны са стварэннем адзінай эканамічнай прасторы.

НА ЗДЫМКУ: у час правядзення прэс-канферэнцыі Уладзімір ЛІТВІН і Генадзь НАВІЦКІ.

Фота Сяргея ХАЛАДЗІЛІНА, БелТА.

уражанні

Па вопыт — да суседзяў,

далёкіх і блізкіх, штогод накіроўваюцца студэнты Гродзенскага аграрнага ўніверсітэта

Дагавор аб супрацоўніцтве з галандскім Агенцтвам сельскагаспадарчых абменаў і стажыровак студэнтаў заключыў Гродзенскі дзяржаўны аграрны ўніверсітэт. Згодна з дамоўленасцю ў Нідэрланды сёлета накіруецца больш за дзесятак студэнтаў ВНУ для праходжання гадовай стажыроўкі і вытворчай практыкі.

Жыць і працаваць маладыя людзі будуць на фермах у галандскай правінцыі. У праграму стажыроўкі ўваходзяць моўныя курсы, азнаямленчыя і вучэбныя семінары.

Практыканты будуць не толькі працаваць і вучыцца, але і весці штодзённыя справаздачы, якія спачатку падпіша гаспадар фермы, а затым выкладчыкі ГДАУ выставляць адзнакі па выніках практыкі.

Аналагічны дагавор падрыхтаваны з Агенцтвам па студэнцкаму сельскагаспадарчаму абмену Фінляндыяй.

— Такім чынам, кола краін, дзе нашы студэнты праходзяць практыку і стажыроўку (традыцыйна гэта Польшча, Германія, Швейцарыя, Вялікабрытанія), пашыраецца, — гаворыць рэктар ГДАУ

Вітольд Песціс. — Колькасць накіроўваемых на замежную практыку маладых людзей таксама год ад года расце.

Як раскажаў начальнік аддзела міжнародных сувязей ГДАУ Аляксандр Свірыдаў, пры арганізацыі замежнай практыкі і стажыроўкі студэнтаў асоба ўвага надаецца стварэнню ўмоў для атрымання маладымі людзьмі новых ведаў, знаёмству з інавацыйнымі распрацоўкамі, вывучэнню вопыту вядзення гаспадаркі. Такое супрацоўніцтва ў гэтым плане наладжана з нямецкім і баварскім сялянскімі саюзамі, арганізацыямі "Logo", "Apollo" (Германія), "Агра-імпульс" (Швейцарыя), універсітэтамі Бона, Хале, Варшавы.

Пасля завяршэння практыкі за мяжой яе арганізатары не пакідаюць без увагі сваіх падарожных. Штогод праводзяцца семінары, на якіх студэнты і маладыя спецыялісты знаёмяцца з інавацыямі ў сусветнай сельскагаспадарчай навуцы і вытворчасці. Вынікі практыкі падводзяцца на канферэнцыях, дзе студэнты дзеляцца атрыманымі ведамі і вопытам.

Дарэчы, міжнароднае супра-

цоўніцтва ГДАУ ў сферы навучання не замыкаецца на арганізацыі студэнцкай практыкі і стажыровак.

— Нашы студэнты і выкладчыкі рэгулярна ўдзельнічаюць у рабочых канферэнцыях і семінарах у замежных ВНУ, — раскажае Аляксандр Свірыдаў. — Мы таксама запрашаем вучоных выступіць з лекцыямі ў аграрным універсітэце. Напрыклад, 15 студэнтаў з груп падрыхтоўкі кіруючых кадраў ГДАУ ездзілі на двухтыднёвы семінар ва ўніверсітэт Фрайер у Берлін. На студзень бягучага года быў запрошаны выкладчык-лінгвіст з Германіі, які правёў з нашымі выкладчыкамі цыкл заняткаў па нямецкай мове. Летам рыхтуем адправіць студэнтаў ГДАУ ў летнюю студэнцкую школу ў Германію.

Што падобныя стажыроўкі прыносяць карысць, пацвярджае практыка. Нямала з перанятага вопыту бярэцца на ўзбраенне маладымі спецыялістамі, калі яны, атрымаўшы дыпламы ГДАУ, пачынаюць працаваць у аграрным сектары краіны.

Лілія НАВІЦКАЯ.

стасункі

Новая ініцыятыва ўрада ФРГ

На працягу апошніх 10 гадоў у нашай краіне рэалізавалася маштабная праграма падтрымкі Беларусі ўрадам Германіі "Трансформ".

Цяпер пачалася другая фаза праграмы пад назвай "Пераадольваючы граніцы".

Як засведчыў Надзвычайны і Паўнамоцны Пасол Федэратыўнай Рэспублікі Германіі ў Рэспубліцы Беларусь Хельмут Фрык, штогод на Беларусь будзе выдаткоўвацца 2,5 мільёна еўра. Сёння, кажа пасол, па ўсіх напрамках адбываецца скарачэнне сродкаў. І тое, што для нас яны знайшліся, тлумачыцца асаблівым стаўленнем урада ФРГ да Беларусі.

Цяпер у нашай краіне працуе каля 800 нямецкіх ініцыятыв. Х.Фрык асобна адзначыў такі важны аспект у нямецка-беларускіх узаемаадносінах, як прымірэнне нашых народаў, і дадаў, што да гэтага дня на Беларусі засталіся следы страшэннай вайны паміж Германіяй і СССР. Але сёння, кажа пасол, да немцаў у Беларусі няма негатыўнага стаўлення. Штогод 12 000 нашых грамадзян наведваюць Германію, якая разглядаецца беларускім урадам як адзін з самых важных партнёраў на Захадзе. Таўраабарот паміж Беларуссю і ФРГ складае 1 мільярд долараў ЗША, дадае Аляксандр Міхневіч, намеснік міністра замежных спраў. Менавіта нямецкія грамадскія арганізацыі накіроўваюць 40 працэнтаў гуманітарнай дапамогі, што трапляе ў нашу краіну. 30 беларускіх гарадоў маюць пабратімаў у Германіі.

З боку Беларусі і Германіі праграма ўспрымаецца адэкватна. Сума, выдаткаваная нямецкім урадам, будзе размяркоўвацца наступным чынам: 60 працэнтаў пойдзе на падтрымку грамадскіх арганізацый, а 40 — на праекты, кансультацыі з урадавымі арганізацыямі Беларусі. Міжнародны адукацыйны цэнтр у горадзе Дортмундзе, праз які і адбываецца ажыццяўленне праграмы з нямецкага боку, прапануе ўсім зацікаўленым беларускім ініцыятывам кансультацыі, семінары, стажыроўкі і практыку ў Германіі. Прыярытэтнымі з'яўляюцца беларуска-нямецкія праекты па наступных напрамках: адукацыя, работа з людзьмі, якія маюць абмежаваныя магчымасці, энергазберажэнне і эканоміка. Асабліва ўвага надаецца працы ў рэгіёнах. Большасць падарожных заявак накіравана з Мінска, а таксама з Брэсцкай, Гомельскай, Магілёўскай абласцей. У Валожыне, да прыкладу, плануецца арганізаваць маладзёжны адукацыйны цэнтр, гасцініцу і працоўны лагер. У Бабруйску дзейнічае жаночы клуб "Эгіда", мэта якога садзейнічаць актывізацыі жанчын і замацаванню іх ролі ў грамадстве.

Важным аспектам праграмы з'яўляюцца навучальныя ініцыятывы. Так, некамерцыйнае аб'яднанне "Грамадзяне Берліна ўдзячныя" прапануе беларускім урачам трохмесячныя курсы павышэння кваліфікацыі ў клініках Берліна. Напярэдадні паездкі ў Германію арганізуюцца і фінансуюцца курсы нямецкай мовы ў Мінску. Характэрна, што адбор урачоў ажыццяўляецца членамі аб'яднання незалежна ад рэкамендацый бальніц. Навучанне ўжо прайшло 85 спецыялістаў. У Германіі арганізуюцца і стажыроўкі журналістаў і жанчын-прадпрыемальнікаў.

Праграма падтрымкі Беларусі мае мэту спрыяць развіццю ў нашай краіне грамадзянскіх ініцыятыв, а таксама ўмацаванню грамадства.

Алена СПАСЮК.

Беларусь падпіша Канвенцыю ААН супраць карупцыі

Канвенцыя, прынятая на пасяджэнні Генеральнай Асамблеі ААН 31 кастрычніка 2003 года, накіравана на эфектыўнае прадухіленне карупцыі і барацьбы з ёю, умацаванне міжнароднага супрацоўніцтва ў гэтай сферы.

Удзел у Канвенцыі дасць Беларусі магчымасць прымяняць палажэнні ўказанага міжнароднага дагавора ў якасці прававой падставы для выдачы асоб і аказання на ўзаемнай аснове дзяржавам-удзельніцам права-

вой і іншай дапамогі ў сферы процідзеяння карупцыі.

Паўнамоцтвы на падпісанне Канвенцыі ААН супраць карупцыі прадастаўлены Надзвычайнаму і Паўнамоцнаму Паслу Рэспублікі Беларусь у Злучаных Штатах Амерыкі і ў Мексіканскіх Злучаных Штатах па сумяшчальніцтву Міхаілу Хвастову.

Далучэнне да Канвенцыі будзе садзейнічаць умацаванню міжнароднага аўтарытэту нашай дзяржавы і з'явіцца пацвярджэннем няменнай і паслядоўнай пазіцыі Беларусі ў сферы прадухілення злачыннасці і барацьбы з ёю.

Пра СЭЗ "Гроднаінвест" — бельгіцам

У Бруселі адбылася прэзентацыя свабоднай эканамічнай зоны "Гроднаінвест".

На афіцыйнай цырымоніі выступілі Часовы Павераны ў справах Рэспублікі Беларусь у Бельгіі Ігар Фісенка і кіраўнік адміністрацыі СЭЗ "Гроднаінвест" Сяргей Ткачэнка.

І. Фісенка азнаёміў удзельнікаў з інвестыцыйным кліматам і магчымасцямі для замежных інвестараў у Беларусі. С. Ткачэнка прайнфармаваў прысутных аб мэтах і задачах СЭЗ, стане спраў з прыцягненнем інвестыцый у СЭЗ.

У мерапрыемствах прынялі ўдзел прадстаўнікі больш як 20 бельгійскіх арганізацый і кампаній.

Абмеркавана ключавое пытанне ЕўрАзЭС

Фарміраванне базавага пераліку агульнага мытнага тарыфу Еўразійскай эканамічнай супольнасці патрабуе паскарэння. Пытанне з'яўляецца ключавым у рабоце ЕўрАзЭС. Пра гэта паведаміў генеральны сакратар Еўразійскай эканамічнай супольнасці Рыгор Рапота ў Алма-Аце, дзе прайшло дзевятае пасяджэнне Міждзяржаўнага савета ЕўрАзЭС на ўзроўні кіраўнікоў урадаў.

НА ЗДЫМКУ: кіраўнікі ўрадаў Еўразійскай эканамічнай супольнасці.

Беларусі не патрэбны крэдыты МВФ

Урад і Нацыянальны банк Беларусі зрабілі выснову, што няма неабходнасці прыцягваць у нашу краіну крэдытныя рэсурсы Міжнароднага валютнага фонду.

Такая думка прагучала на выніковай сустрэчы старшыні праўлення Нацыянальнага банка Пятра Пракаповіча з завершанай двухтыднёвай місіяй МВФ на чале з намеснікам начальніка Паўночна-ўсходняга аддзела Еўрапейскага дэпартаменту Томасам Рычардсанам і прысутным на перагаворах выканаўчым дырэктарам Бельгійскай групы краін — членаў МВФ Вілі Кікенсам.

Рашэнне прынята пасля аналізу вынікаў эканамічнага развіцця Рэспублікі Беларусь за 2003 год, магчымасцей унутраных рэзерваў, стану грашова-крэдытнай сферы, ходу правядзення структурных рэформ, змяненняў за-

надаўства і з улікам умацавання нацыянальнай валюты і даверу да яе з боку насельніцтва, пастаяннага зніжэння ўзроўню інфляцыі, росту золатавалютных рэзерваў, паляпшэння структуры плацежнага балансу, шэрагу іншых абставін.

Дасягнута дамоўленасць, што ў далейшым узаемадзеянне Беларусі з МВФ будзе сканцэнтравана ў асноўным у рамках правядзення гэтай міжнароднай арганізацыяй тэхнічных місій у нашу краіну па розных аспектах грашова-крэдытнай палітыкі, банкаўскай, навукова-даследчай дзейнасці і па іншых накірунках.

Падборку падрыхтаваў Барыс ЖУКАЎ.

Прадстаўніцтва АСБ "Беларусбанк" адкрыта ў ФРГ

У Франкфурце-на-Майне адкрыта прадстаўніцтва АСБ "Беларусбанка".

Ва ўрачыстай цырымоніі адкрыцця офіса ўдзельнічала афіцыйная дэлегацыя на чале з міністрам фінансаў Беларусі, старшынёй назіральнага савета АСБ "Беларусбанк" Мікалаем Корбутам, у састаў якой увайшлі старшыня праўлення АСБ "Беларусбанк" Надзея Ермакова, прадстаўнікі органаў дзяржкіравання, кіраўнікі шэрагу беларускіх канцэрнаў, банкаў і прадпрыемстваў.

Адкрыццё ў Франкфурце-на-Майне прадстаўніцтва найбуйнейшай банкаўскай установы Беларусі дазволіць актывізаваць узаемадзеянне з адпаведнымі інстытутамі ФРГ, прыцягнуць у нашу краіну дадатковыя фінансавыя рэсурсы, яшчэ больш замацаваць рэпутацыю "Беларусбанка" як надзейнага партнёра.

Дэлегацыя правяла шэраг сустрэч з германскімі партнёрамі,

у тым ліку з кіраўніцтвам "Каммерцбанка", кансорцыума нямецкіх банкаў "АКА", фонду "Узаемаразуменне і прымірэнне". Важным пунктам парадку дня візіту стала падпісанне рамачнага пагаднення паміж "Беларусбанкам" і банкамі "Гезельшафт Берлін".

ДАВЕДКА. Прадстаўніцтва "Беларусбанка" ў Федэратыўнай Рэспубліцы Германіі (Франкфурт-на-Майне) — трэцяе прадстаўніцтва згаданай банкаўскай установы за мяжой. Яно стала трынаццатым па ліку сярод прадстаўніцтваў беларускіх суб'ектаў гаспадарання, адкрытых раней у Германіі.

Адкрыццё офіса "Беларусбанка" набыло ўжо станоўчы рэзананс у банкаўскіх і дзелавых колах Германіі і Беларусі. На яго ўскладаюцца задачы ўстанавлення, развіцця і падтрымкі шырокіх кантактаў з банкаўскімі дзелавымі коламі ў ФРГ, садзейнічання ў рэалізацыі крэ-

дытнай палітыкі банка шляхам прыцягнення новых крыніц фінансавання, правядзення мерапрыемстваў па ўдасканаленні міжнародных разлікаў паміж Беларуссю і ФРГ, па атрыманні крэдытаў з мэтай садзейнічання развіццю беларуска-германскіх гандлёва-эканамічных адносін. Ён будзе прадстаўляць таксама інтарэсы банка ва ўзаемаадносінах з органамі дзяржаўнай улады і кіравання, банкамі, іншымі суб'ектамі гаспадарання ФРГ і замежнымі арганізацыямі.

На сённяшні дзень у АСБ "Беларусбанк" складваюцца канструктыўныя дзелавыя адносіны з нямецкімі партнёрамі, у прыватнасці, з "Bayrische Hypo- und Vereinsbank AG", кансорцыумам нямецкіх банкаў "АКА Ausfuhrkredit-Gesellschaft mbH", "Vereins- und Westbank AG", "Commerz-bank AG", "Dresdner Bank AG", "Bankgesellschaft Berlin AG", "DZ Bank AG".

Як якасці

"Не нашкодзь!"

Гэта медыцынская запаведзь ляжыць у аснове патрабаванняў міжнароднага сертыфіката ISO, да атрымання якога Рыхтуецца лідскае ААТ "Лакафарба".

Папярэдні аўдыт на адпаведнасць патрабаванням нацыянальнага і міжнароднага экалагічных стандартаў ISO 14001-1996 паспяхова прайшло лідскае ААТ "Лакафарба". Абодва стандарты вызначаюць сістэму кіравання навакольным асяроддзем або, кажучы іншымі словамі, спіс патрабаванняў, якія мінімізуюць шкодны ўплыў вытворчых прадпрыемстваў на экалогію як у рамках рэгіёна, так і ў глабальным маштабе.

Падрыхтоўка да папярэдняга маніторынгу (яго з беларускага боку праводзіць навукова-даследчы цэнтр "Экалогія", а з міжнароднага — у паўнаважаная для выдачы сертыфікатаў ISO швейцарская фірма "SAS") ішла на прадпрыемстве каля паўгода. Для гэтага, у першую чаргу, была распрацавана экалагічная палітыка ААТ "Лакафарба", у аснову якой пакладзены шэраг асноўных

прынцыпаў. Сярод іх — паляпшэнне вынікаў прыродаахоўнай дзейнасці, выкананне прававых актаў у сферы прыродакарыстання і аховы навакольнага асяроддзя, прафілактыка аварыйных сітуацый, павышэнне ўзроўню экалагічнай падрыхтоўкі работнікаў, паніжэнне адмоўнага ўздзеяння ўплыву прадпрыемства на навакольнае асяроддзе.

У адпаведнасці з прынцыпамі экалагічнай палітыкі пачалася і некаторая перабудова вытворчай дзейнасці, бо для адпаведнасці патрабаванням ISO 14001 патрабавалася ўкараненне цэлага комплексу мер на ўсіх стадыях вытворчага працэсу, пачынаючы з сыравіны, па меры праходжання тэхналагічнага цыкла, і завяршаючы ачышчальнымі мерапрыемствамі, вобразна кажучы, на канцы трубы.

— Увага засяроджваецца на

семнаццаці параметрах, без адпаведнасці якім сертыфікат не выдаецца, — тлумачыць дырэктар ААТ "Лакафарба" Генадзь Гарбацэвіч. — Адзін з галоўных у гэтым шэрагу так званыя экалагічныя аспекты ўздзеяння на навакольнае асяроддзе: на паветраны і водны басейны, глебу, а таксама размяшчэнне адходаў. Рыхтуючыся да папярэдняга аўдыта, мы пастараліся ўлічыць усе названыя аспекты. І гэта да таго ж дало не толькі экалагічны, але і эканамічны вынік. Размова ў першую чаргу ідзе пра выкарыстанне многіх адходаў, якія раней не прымяняліся ў якасці другаснай сыравіны. Напрыклад, паддонаў (іх мы скарыстоўваем для ацяплення прафілакторыя), поліэтыленавых мяшкоў, металічнай тары (яна ў выглядзе брыкетаў адпраўляецца на пераплаўку).

У планах — яшчэ цэлы шэраг мер, намечаных сумесна кіраўніцтвам і спецыялістамі прадпрыемства і экспертамі камісіі па сертыфікацыі, якая праводзіла на ААТ папярэдні аўдыт.

— Мэта яго якраз у тым, каб паставіць экалагічныя задачы на бліжэйшую перспектыву, — тлумачыць кіраўнік камісіі, генеральны дырэктар ЗП "СЖС Мінск" Юрый Ясінскі. — Пасля таго, як усе яны будуць выкананы, экспертная група яшчэ раз вывучыць абстаноўку на прадпрыемстве, і калі спецыялісты палічаць, што яна адпавядае патрабаванням міжнароднага стандартаў, ААТ "Лакафарба" атрымае міжнародны сертыфікат ISO 14001.

Яго атрыманне само па сабе прэстыжнае: лідскае ААТ "Лакафарба" — усяго толькі пятае ў Беларусі прадпрыемства, якое звярнулася па атрыманне міжнароднага сертыфіката ISO 14001. У выпадку поспеху яно стане адзіным сертыфікаваным па ISO 14001 прадпрыемствам лакафарбай прамысловасці нашай краіны і першым у вобласці ўладальнікам двух сертыфікатаў — нацыянальнага і міжнароднага.

Аднак, акрамя прэстыжу, ISO 14001 дае і канкрэтную магчымасць руху прадукцыі прадпры-

емства на міжнародны рынак. Без сертыфіката вытворцы проста не дапускаюцца да ўдзелу ў тэндэрах у большасці заходніх краін. А ў недалёкай будучыні гэта стане неабходнай умовай для экспарту прадукцыі ў любую краіну, у тым ліку і Расію, з якой у ААТ "Лакафарба" асабліва трывалыя гандлёвыя сувязі.

Улічваючы гэтыя абставіны, а таксама актыўнае імкненне аб'яднання пашырыць рынкі збыту прадукцыі, дырэктар ААТ "Лакафарба" лічыць атрыманне сертыфіката ISO 14001 адным з важных этапаў на шляху развіцця прадпрыемства. З адабрэннем адносяцца да гэтага і ў Лідскай раённай інспекцыі прыродных рэсурсаў і аховы навакольнага асяроддзя. Бо пацвярджаць права валодання сертыфікатам ААТ дзевяцецца штогод, а гэта прадугледжвае не толькі захаванне, але і планамернае паляпшэнне экалагічных паказчыкаў работы прадпрыемства.

Лілія НАВІЦКАЯ.

Праўда ў кадры

На кінастудыі "Беларусьфільм" здымаюць некалькі фільмаў. Два з іх прысвечаны 60-годдзю вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў. Гэта фільмы па сцэнарыю Мікалая Чаргіна і Алёны Калонавай "Вам заданне" і "Яшчэ раз пра вайну" па сцэнарыю Ізольды Кавелашвілі. Да 3 чэрвеня апошняя карціна павінна быць гатова. На яе здымках мы і пабывалі.

Яны праходзяць у сядзібе Лешыцкага парку, што ў Мінску. Здымачная група сабралася ў адным з пакояў дома, дзе, па задуме, месціцца ваенны шпіталь. Дзед адбываецца ў 1944 годзе на Беларусі. У фільме няма батальных сцэн. Ён даволі камерны. Па сюжэту — вайна ўжо адыходзіць. У галоўных ролях заняты беларускія актёры — Анатоль Кот, Вера Палякова (тэатр-студыя кінаакцёра) і Святлана Кажамякіна (тэатр імя Янкі Купалы).

Сцэнарыст карціны Ізольда Кавелашвілі расказала, што сцэнарыі быў зроблены па кнізе "Заснуць на аблоках" расійскага пісьменніка Нестара Канецкага, часопісны варыянт якой быў апублікаваны ў 1963-м годзе. (Н.Канецкі вядомы як аўтар

марскіх аповесцей. Менавіта ён сцэнарыст такіх фільмаў, як "Паласаты рэйс", "Ціхі прычал"). Аўтарам жа гэтага фільма яшчэ раз хацелася паказаць, якімі сапраўды прыгожымі і цікавымі былі тыя, хто сваім жыццём заплаціў за мір і наша жыццё. Ідэя фільма ў тым, што перамога была перш за ўсё перамогай духу. "Яшчэ раз пра вайну" прысвечаны жаночаму лёсу і здольнасці захаваць душэўную прыгажосць. У цэнтры ўвагі фільма — праца медсясцёр на вайне, любоўны трохкутнік і глыбокія пачуцці, да якіх чалавек імкнецца, нягледзячы на ўсе жыццёвыя ператрусы і ліхалецце.

Вера Палякова і Святлана Кажамякіна — сучасныя маладыя здольныя актрысы. Яны добра перадаюць рысы характару лю-

дзей тых часоў. С.Кажамякіна іграе мяккую, жаночую Марыну, якая трохі забыталася ў жыцці і пачуццях. Яе калега Юля (актрыса В.Палякова) — іскрысты, вогненны характар. Тры гады яны жылі з вайной. А тут красавік, ажывае прырода. Жанчынам па 28 гадоў. Хоцца жыць у поўную моц.

Рэжысёр фільма Пётр Крывастаенка хоча зрабіць у канцы хэпі-энд. Сцэнарыст жа мяркуе, што лепш паставіць, як у жыцці, шматкроп'е.

Алена СПАСЮК.

НА ЗДЫМКАХ: падчас здымак фільма "Яшчэ раз пра вайну".
Фота Яўгена КАЗЮЛІ.

персона

Задумы і здзяйсненні Надзеі Высоцкай

40 гадоў у Нацыянальным мастацкім музеі Рэспублікі Беларусь працуе Надзея Высоцкая — лаўрэат Дзяржаўнай прэміі, доктар мастацтвазнаўства, прафесар Белдзяржуніверсітэта. Яна загадвае ў музеі аддзелам старажытнабеларускага мастацтва, які стварыла сама. Гаворыць, што ўсе гэтыя гады была шчаслівая, таму што любімая творчая работа давала плён, а калегі і кіраўнікі заўсёды падтрымлівалі. Н.Высоцкая стала першым кандыдатам навук сярод супрацоўнікаў музея

і зараз падтрымлівае калег, якія імкнуцца абараніцца, пацвердзішы сур'ёзнымі навуковымі распрацоўкамі свой высокі ўзровень практыкаў. А яшчэ яна член прэзідыума Беларускага фонду культуры, узначалвае музейную секцыю ў Таварыстве аховы помнікаў, працуе ў Вышэйшай Атэстацыйнай Камісіі, у секцыі крытыкаў Саюза мастакоў, з'яўляецца аўтарам канцэпцыі экспазіцыі Мірскага замка. Наша гутарка з Надзеяй Фёдарайнай пра гадоўныя вехі яе жыцця.

— Надзея Фёдарайна, калі ў вас з'явілася цікавасць да музейнай справы, дзе атрымалі адукацыю і хто або што паймывала на тое, што вы заняліся менавіта старажытнабеларускім мастацтвам?

— У дзяцінстве я жыла ў Смаленску, які мае надзвычай каштоўны мастацкі музей. Мае бацькі здзіўляліся, чаго я кожны дзень туды бегаю, там жа вісяць адны і тыя ж карціны, нічога не мяняецца. Для іх было незразумелым маё захапленне музеям. А скіравала мяне на гэта Надзея Фізікава, якую мая мама запрасіла пазаймацца са мной. Надзея Аляксандраўна была высокаадукаваным чалавекам, ведала 15 моў. Можаце сабе

ўявіць: мы з ёю стаім у чарзе ў лазню, а яна чытае на памяць па-нямецку — Гётэ, па-французску — Рабле... Ведала грэчаскую мову і латынь. Дзякуючы ёй, маё дзяцінства было расквечана незвычайнымі фарбамі. Я пачала наведваць класы малявання і ўжо не ўяўляла свайго жыцця без мастацтва. Хацела стаць мастаком-мадэльерам, каб прыгожа апранаць людзей. Але калі прыехала ў Мінск і паступіла ў тэхнікум, зразумела, што мадэльер — гэта атэль, а праца ў атэль мяне не цікавіла.

Пакуль вучылася, амаль кожны дзень хадзіла ў Мастацкі музей. Мяне тут заўважылі і прапанавалі працаваць экскурсаводам. Гэта быў 1964 год. Потым скончыла Інстытут жывапісу, скульптуры і архітэктуры імя Рэпіна ў Ленінградзе. Вучылася з асалядай. Там тады быў надзвычай моцны склад выкладчыкаў. А цікавасць да беларускага старажытнага мастацтва XII-XVIII стагоддзяў склалася адразу, як пачала працаваць у Нацыянальным мастацкім музеі. З мяне насміхаліся і казалі, што Андрэя Рублёва тут няма і ніякіх адкрыццяў не будзе. Сапраўды, Рублёва тут няма, але я для сябе ўцяміла і іншым даказала, што ўплыў беларускага мастацтва на рускае каласальны.

Яшчэ прыкладала вялікія намаганні, каб пабачыць музей ў іншых краінах, той асяродак, які нарадзіў вялікіх мастакоў. Для мяне спачатку вялікай аддушнай была Польшча. Мама мая родам з Беласточчыны, і я ездзіла да сваякоў, праз іх пазнаёмілася з буйнымі вучонымі, якія мне шмат у чым дапамаглі. Асабліва Яніна Рушчыц — дачка знакамітага жывапісца і графіка Фердынанда Рушчыца. Ён быў родам з Валожынскага раёна, і творчасць яго звязана з мастацкім жыццём Беларусі, Літвы і Польшчы. Пані Яніна апякала мяне, дапамагала ва ўсім, адчыняла перада мной усе фонды. Я ад'язджала з Варшавы з поўным рукавом кніг, падараваных ёю. Дагэтуль прытрымліваюся метадалогіі вывучэння партрэтнага мастацтва, распрацаванага Янінай Рушчыц. Апошні раз, калі мы з ёю бачыліся, я спыталася, чым магу аддзячыць за дапамогу і клопат. Яна адказала: "Апаякайце маладых даследчыкаў так, як я вас. Павінна быць пераемнасць пакаленняў, і гэта — самае галоўнае, за што вас ўспомняць добрым словам".

Такім жа рэдкаснай душой чалавекам, што сустраўся на маім шляху, быў Георгій Вагнер — прадстаўнік маскоўскай навуковай эліты. З ім можна было параўнаць, пагутарыць пра ўсё. 25 гадоў Калымы зрабілі яго мудрым, усе праблемы сучаснага жыцця былі нішто ў параўнанні з той трагедыяй, якую ён перажыў. Апош-

нюю сваю, трэцюю, кнігу я прысвечыла гэтаму чалавеку.

Людзей, што паўплывалі на мае навуковыя погляды, шмат, гэта самыя высокія аўтарытэты. Дагэтуль не магу яшчэ ажыццявіць тыя рэкамендацыі, парады, якія мне давалі. Крытэрыі былі вельмі высокія.

— А калі вы пачалі вывучаць беларускія абразы?

— Тэмай маёй дыпломнай работы было вывучэнне тэмпернага жывапісу, гэта значыць, абразоў. Праз два гады пасля інстытута абараніла кандыдацкую дысертацыю, бо мая дыпломная работа стала яе асновай.

— Аддзел старажытнабеларускага мастацтва ў Нацыянальным мастацкім музеі быў створаны ў 1980 годзе па вашай ініцыятыве. Чаму яго не было раней?

— Настаў час, калі з'явілася цікавасць да гэтага мастацтва. Быў створаны Музей старажытнабеларускай культуры пры Акадэміі навук — у 1979 годзе. Увогуле я лічу, што музей павінна быць шмат і розных. У тым ліку і добры музей старажытнабеларускага мастацтва XII-XIX стагоддзяў. Усюды свая спецыфіка. У нашай справе трэба ведаць і старажытныя мовы, і палеаграфію, і іканаграфію, працаваць з архіўнымі матэрыяламі. Патрэбна вялікая колькасць рэстаўрацыйных майстэрняў, майстроў гэтай справы, павінны ладзіцца выставы новых адкрыццяў рэстаўратораў. Трэба вывучаць свае нацыянальныя традыцыі. Музей дае гістарычнае мысленне.

— Широкавядомыя чатыры вашыя альбомы па беларускаму мастацтву. Як яны ствараліся?

— Па-першае, з'явілася шмат спецыяльных, а затым і рэстаўрацыйных матэрыялаў. Дзякуючы падтрымцы дырэктараў нашага музея розных часоў — Алены Аладавай і Юрыя Карачуна, гэта работа вялася пастаянна. Бачылі, як абразы валяюцца пад нягамі або выкарыстоўваюцца як стальніца, на якой сякуць корм, які гнуць ад цвілі. Мы ўратавалі абразы, вярталі іх людзям у новай якасці. Высокай якасці. Гэта была вельмі складаная, цяжкая і небяспечная праца, але неабходная. А яшчэ гэта было надзвычай

вечарына

У гонар Купалы

Літаратурна-музычны вечар, які прайшоў у музеі Янкі Купалы, быў прысвечаны выхаду ў свет поўнага збору твораў паэта.

У ім прынялі ўдзел пісьменнікі, актёры, музыканты, прадстаўнікі Міністэрстваў культуры і інфармацыі, літаратуразнаўцы і рэдактары, якія працавалі над кнігамі ў Інстытуце літаратуры Нацыянальнай акадэміі навук, у выдавецтве "Мастацкая літаратура".

Да гэтай падзеі прымеркавана выстава з фондаў музея, на якой прадстаўлены выданні твораў Янкі Купалы, у тым ліку выпушчаныя пры жыцці паэта, арыгіналы яго рукапісаў, асабістыя рэчы. Гэта выданне было пачата ў 1995 годзе. У першыя шэсць тамоў увайшлі вершы і пераклады, у сёмы — драматургія, у восьмы — артыкулы, выступленні, калектыўныя творы, замалёўкі. У дзвюх частках дзевятага, апошняга, тома прадстаўлены пераклады, пісьмы, дароўныя надпісы, руска-беларускі слоўнік, службовыя і асабістыя дакументы, летапіс жыцця і творчасці Янкі Купалы.

Вольга ШЧАДРЫНА.

цікава з навуковага пункту погляду: мы ж ратавалі шэдэўры.

Па-другое, працуючы над гэтымі альбомамі, я выбрала своеасаблівую падачу матэрыялаў, каб было адчуванне подыху гісторыі, звязанага з пэўным помнікам. Прыходзілася адстойваць значнасць той тэмы, над якой працавала. Безумоўна, сёння зрабіла б усё іначай, але тады гэта быў мой погляд, што адлюстроўваў узровень ведаў таго часу. За гэтыя альбомы я атрымала Дзяржаўную прэмію.

Вельмі ўдзячная свайму мужу Леаніду Галубовічу, які ствараў усе ўмовы ў сям'і, каб я мела магчымасць ездзіць у экспедыцыі. Ён быў рэдактарам маіх кніг і апантаным ідэяй прапаганды нацыянальнага мастацтва. Аднак наша сямейнае шчасце было нядоўгім — бліснула, як комета: ён вельмі рана пакінуў гэты свет. На яго радзіме ў вёсцы Вялешына Капільскага раёна я стварыла музей Галубовіча.

— Вы выкладаеце на гістарычным факультэце Белдзяржуніверсітэта, і слушаць вашы лекцыі вельмі цікава. Да таго ж вашы аспіранты ўжорхтуюцца да абароны дысертацый...

— Я прыклала нямала намаганняў, каб адкрылася кафедра этналогіі, музейзнаўства і гісторыі мастацтва, бо зацікаўлена ў тым, каб больш вывучалася гісторыя беларускага мастацтва. Зараз шмат таленавітай моладзі. Яна займаецца з захапленнем, і магчымасцей у яе сёння больш, чым раней. Трэба яшчэ шмат зрабіць — выдаць Генеральны ілюстраваны каталог старажытных помнікаў, некалькі ўжо напісаных кніг. Цяпер супрацоўнічаю з Беларускай інстытутам праблем культуры ў стварэнні кампакт-дыскаў па старажытнабеларускаму мастацтву, гэта дасць магчымасць шырэй яго прапагандаваць. Вельмі ганаруся сваім аддзелам у музеі, дзе працуюць высокакваліфікаваныя спецыялісты. Усе разам мы паступова, мэтанакіравана робім сваю справу. Многа яшчэ планаў і задум.

— Спадзяюся, што ўсе яны будуць рэалізаваны.

Надзея УСАВА.

3 горных вяршынь Дагестана...

У калоне прадстаўнікоў нацыянальных супольнасцей на IV Усебеларускім фестывалі нацыянальных культур у Гродне ішоў горац. У белай папасе і чорнай бурцы, ён вылучаўся асаблівай гонарлівай постацю. Гледачы сустракалі яго апладысмантамі. Звалі яго Хізры Асадулаеў. Кажуць, кожны горац – паэт. Хізры Асадулаеў не выключэнне. Ён паэт, кампазітар, спявак і мастак. Усё разам. Такое спалучэнне шчаслівае для яго прафесіі, бо Хізры Асадулаеў – скульптар.

Хізры Асадулаеў пра сябе:

— Я нарадзіўся 1 красавіка 1956 года ў дагестанскім сяле Карата. Пасля заканчэння школы вучыўся ў Махачкале на ювеліра, а потым паступіў у Арлоўскае мастацкае вучылішча на скульптурнае аддзяленне. Вучыўся з задавальненнем, на "выдатна". Пасля службы ў арміі (служыў у Маскве) вярнуўся на радзіму, ажаніўся і разам з жонкай прыехаў у Мінск. Чаму ў Беларусі? Перад тым як пажаніцца, мая дзяўчына паступала ў Беларускае дзяржаўнае інстытут народнай гаспадаркі.

Не прайшла па балах. Але ёй так спадабаліся мінчане і Мінск, што яна вярнулася ў горы ўлюбёная ў гэты край і з неадольным жаданнем вучыцца абавязкова ў Беларусі. Я пагадзіўся і мы прыехалі. Гэта было ў 1981 годзе.

У Мінску ў нас не было знаёмых. Дапамогі і парадчы чакаць не даводзілася. Таму першым часам у мяне былі некаторыя праблемы з працаўладкаваннем, асабліва па спецыяльнасці. Урэшце, скарыстаўшы ваенныя веды, я прыйшоў у пажарную ахову Маскоўскага раёна Мінска. Пяць гадоў тушыў пажары, ратаваў маёмасць мінчан. Як водзіцца, начальства скарыстала мае прафесійнае ўменне скульптара для мастацкага афармлення пажарнай часці. Я меў добрыя ўмовы для творчасці, але ад асноўных абавязкаў мяне ніхто не вызваляў. Пасля заканчэння кантракта пачаў вольна займацца творчасцю. У Мінску мяне ўжо ведалі як скульптара.

Хізры Асадулаеў таксама паспяхова займаецца жывапісам і графікай.

Пра творчасць:

— Калі я пасяліўся ў Беларусі, першым чынам пачаў вывучаць беларускую мову. Упэўнены быў, што, калі звязваю свой лёс з гэтай краінай, веданне мовы абавязковае. У ёй жыве душа народа. І мне здаецца, я разумею душу беларуса, якая пакутуе, змагаецца і верыць у будучыню. Колькі тэм для творчасці мастака!

Першая рэспубліканская выстава, у якой я прыняў удзел, адбылася ў 1985 годзе ў Мінску (а ўсяго іх было 19). Дзякуючы гэтам пачатку, мае работы неаднаразова дэманстраваліся на Усеаюзных мастацкіх выставах у Маскве аж да распаду СССР. Многія мае творы трапілі ў

мінскія і маскоўскія музеі і прыватныя зборы калекцыянераў Італіі, Аўстраліі, Англіі, Бразыліі, Германіі, Дакара, ЗША, Іарданіі, Індыі, Туніса, Філіпінаў, Японіі і іншых. Некалькі работ ёсць у Маскве, Магілёве, Старых Дарогах, Клічаве, Століне і родным сяле Карата. У 1997 годзе я быў прыняты ў Беларускае саюз мастакоў.

Вядома ж, каля таленавітага чалавека заўжды гуртуюцца людзі. Хізры Асадулаеў – старшыня Міжнароднага грамадскага аб'яднання дагестанцаў "Ачаг".

Пра справы нацыянальныя:

— У канцы 80-х гадоў у мяне ўзнікла жаданне стварыць дагестанскі культурны цэнтр. Прыйшоў час, і ў Беларусі адкрылася Гандлёва-эканамічнае прадстаўніцтва Рэспублікі Дагестан. Пры наяўнасці дагестанскай дзяржаўнай структуры было ўжо лягчэй аб'яднаць маіх суайчыннікаў. Ідэю падтрымаў старшыня прадстаўніцтва Магамед-Саід Аліеў, дарэчы, былы выкладчык і трэнер па вольнай барацьбе Беларускага дзяржаўнага інстытута народнай

гаспадаркі. Ён асабіста ведаў многіх з нашых землякоў. У 2001 годзе мы правялі ўстаноўчы сход і ў верасні 2002 года зарэгістравалі Міжнароднае грамадскае аб'яднанне дагестанцаў "Ачаг". Пакуль праходзіла рэгістрацыя, мяне запрасілі прыняць удзел у IV Усебеларускім фестывалі нацыянальных культур у якасці прадстаўніка дагестанскага народа. Убачыўшы на прыкладзе іншых нацыянальных аб'

яднанняў, як трэба будаваць працу па захаванні і развіцці нацыянальнай культуры, і падтрымку іх з боку Беларускай дзяржавы, я ўпэўніўся ў поспеху нашага пачынення.

У наступным, V Усебеларускім фестывалі нацыянальных культур прыем удзел ужо шматлікай дэлегацыяй. Канешне, будзе складана прадставіць на фестывалі нашу культуру, бо Дагестан – краіна шматнацыянальная. Тут пражываюць каля 40 народнасцей, і ўсе карэнныя. На 14 мовах у навучальных установах ідзе выкладанне прадметаў, выходзяць газеты, працуюць тэатры, радыё і тэлебачанне. Сярод народаў Дагестана, акрамя моўных, ёсць значныя адрозненні ў мелодыях песень і танцавальных рухах. А ў нашым аб'яднанні прадстаўлены 9 нацыянальнасцей.

На гэтым фестывалі мяркуюем паказаць свой танцавальны калектыў. Мы прыйшлі да высновы, што без танцаў культуру горацаў поўна прадставіць нельга. Ёсць сярод нас былы артыст знакамітага ансамбля танца "Лезгінка" Ісай Ісрафілаў, які ўжо робіць пастаноўкі. А ў музыках і танцолах у нас недахопу няма. Кожны горац да гэтага здатны.

Сам я з вялікім задавальненнем пішу песні на вершы Расула Гамзатава, іншых аварскіх паэтаў і на свае ўласныя. Тут, у Беларусі, я іх выконваю сам, а ў Дагестане – прафесійныя спевакі. Ёсць нават запісы, якія гучаць па мясцовым радыё.

2003 год намі быў прысвечаны 80-годдзю з дня нараджэння Расула Гамзатава. Амаль штомесячна мы рыхтавалі і выдавалі перадачы аб яго творчасці на канале "Культура" Беларускага радыё. Міністэрствы адукацыі і культуры Беларусі з задавальненнем уключылі ў свае планы юбілейныя мерапрыемствы, прысвечаныя знакамітаму аварскаму паэту. У сваю чаргу, я сустракаўся з Расулам Гамзатавічам на яго юбілеі. Меў з ім размовы аб Беларусі, аб яго знаёмцах-паэтах Аркадзю Куляшову, Максіму Танку, Рыгору Барадуліну і Нілу Гілевічу. Тады я заручыўся згодай Расула Гамзатава прыехаць у верасні 2003 года ў Мінск. Маліўся, каб яго не падвяло здароўе... І тут такая вестка!.. Смерць Расула Гамзатава для нас, дагестанцаў, вялізная, непамерная страта... Для гораца ж 80 гадоў нічога не значаць...

Сувязь з гістарычнай радзімай падтрымліваем. У Махачкале нават ёсць наша аддзяленне. Урад Дагестана ведае пра справы нашага таварыства. Я накіраваў туды сваю справаздачу. Прэ'ерміністр Хізры Шыхсаідаў пры сустрэчы паведаміў мне, што яна была заслухана на адным з пасяджэнняў Савета Міністраў Дагестана. І нас віншавалі з добрым пачаткам.

Занікаў Віктар МАЦЮШЭНКА.

НА ЗДЫМКАХ: Хізры АСАДУЛАЕЎ і яго скульптурная кампазіцыя "Паланез Агінскага".

Навіны з нацыянальных аб'яднанняў

АДБЫЛОСЯ

1.03.04. "Абшчына "Малдова" ў бібліятэцы імя Янкі Купалы ў Мінску адзначыла "Мэрцішор", нацыянальнае свята, прысвечанае наступленню вясны.

1-2.03.04. У беларускіх татарараў – Ашура. Дзень жалобы па ўнуку прарока Мухамеда – імаму Хусейну. Пачынаюцца навуковыя чытанні, прысвечаныя 60-годдзю дэпартацыі крымскіх татарараў.

3.03.04. У канцэртнай зале "Мінск" прайшоў канцэрт спявачкі Стэлы. У канцэрте прымаў удзел фальклорны ансамбль песні і танца "Эрэбуні" Мінскага гарадскога армянскага культурна-асветнага таварыства "Айастан".

10.03.04. На філалагічным факультэце Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта (вул. К.Маркса, 31)

АДБУДЗЕЦЦА

11.03.04. У бібліятэцы №2 па вуліцы Усходняй у Мінску адкрываецца мастацкая выстава Бірутэ Куцкайтэ "Лятаючы кот". Выстава праходзіць у межах Дзён літоўскай культуры, якія ладзяць Рэспубліканскае грамадскае аб'яднанне "Беларуская абшчына літоўцаў", "Гервяцкая суполка літоўцаў" і Міжнародная грамадская арганізацыя "Клуб "Гервячай". Свята адбылося ў Астраўцах, Ашмянах, а ў гэты дзень пачынаецца ў Мінску.

22.03.04. Свята Наўруз-байрам, дзень вясенняга раўнадзенства і наступленне новага года ў старажытных азераў. Па традыцыі, у Мінску сустрэнуцца прадстаўнікі азербайджанскай дыяспары з Баранавіч, Магілёва, Мінска і іншых гарадоў Беларусі.

ФОТАФАКТ

Фота Яўгена КАЗЮЛІ.

ПАМЯЦІ ЛЕСІ УКРАЇНКІ

У Мінску адбылося адкрыццё мемарыяльнай дошкі ў гонар класіка ўкраінскай літаратуры Лесі Українкі. Дошка ўсталявана на доме №10 па вуліцы Куйбышава, на месцы, дзе ў 1898-1901 гадах жыла і працавала аўтар шматлікіх паэтычных твораў, якія ўвайшлі ў сусветную скарбніцу лірычнай паэзіі.

Ініцыявалі ўстаноўку дошкі кіраўнікі Беларускай асацыяцыі ўкраінстаў дацэнт БДУ Таццяна Кабржыцкая (даследчыца жыцця і творчасці Лесі Українкі) і прафесар БДУ Вячаслаў Рагойша. Яны ж падрыхтавалі да гэтай падзеі літаратурна-музычную кампазіцыю, прысвечаную гісторыі каханна Лесі

Украінкі і нашага земляка Сяргея Мяржынскага.

Ініцыятыву аб усталяванні мемарыяльнай дошкі ў гонар Лесі Українкі ў Мінску актыўна падтрымала Пасольства Украіны ў Рэспубліцы Беларусь. Аўтар дошкі – скульптар Алесь Мірончык.

Вечарам таго ж дня ў Доме дружбы па вуліцы Захарава, 28, адбылася яшчэ адна падзея, прысвечаная славутай украінскай паэтцы – прэзентацыя яе кніжкі вершаў у перакладзе на беларускую мову В.Жуковічам, В.Стралко і іншымі.

НА ЗДЫМКУ: адкрыццё мемарыяльнай дошкі ў гонар Лесі Українкі.

ГАСЦЁЎНЯ

Антаніна ВАЛЬКО:

«Хачу каханне абвясціць!»

Гэты вечар пачаўся рамантычна. У бібліятэцы № 4 імя Гоголя ў Мінску, дзе ў мінулым годзе быў створаны аддзел малдаўскай літаратуры, запаліліся свечкі, загучала пляшотная музыка і пад святло пражэктараў выйшла яна - Антаніна Валько, старшыня "Абшчыны "Малдова". Мы яе ведалі як лідэра аб'яднання і салістку гурта "Плай", а зараз нам адкрыліся новыя здольнасці гэтай незвычайнай жанчыны - спявачкі, паэтка і кампазітара. Менавіта ў гэтым спалучэнні гучалі на вечары яе баллады аб каханні.

"Над ракою шырокаю, над Пінай, нахілілася чырвоная рабіна..." – лірычна лілася песня Антаніны. А яе муж, Уладзімір Валько, ураджэнец Піншчыны, адданы памочнік ва ўсіх справах, шчыраваў у зале, сустракаючы гасцей. Ён памятаў, як пачыналася творчасць Антаніны, як яна вучылася іграць на гітары, складала вершы, які потым удзельнічала ў конкурсе самадзейных выканаўцаў на Беларускай радыё і выйшла пераможцай. Усе свае баллады яна напісала тут, у Беларусі, а ён быў першым слухачом...

Працягам тэмы каханна ў паўзмрок залы ўзнік, паплыў "Вальс" Яўгена Догі: "Кружыць вальс над зямлёй... Пад небам сінім сэрца трапеча... Вецер расстання, сэр-

ца мае астудзі..." Пэўна ж, памятаючы аб роднай Малдове, Антаніна напісала такія пранікнёныя словы. Дайшла чарга і да малдаўскіх дойнаў. Гурт "Плай", які знаходзіўся ў зале, дружна падхопілаў матыў і з задавальненнем падпяваў сваёй салістцы.

Кожны госць на вечары атрымаў "валянцінку" (жартаўнікі-малдаване адразу назвалі яе "антанінкай") – чырвоная сэрцайка з назвай аўтарскай вечарыны Антаніны Валько: "Хачу каханне абвясціць!" У добрым, прыўзнятым настроі хацелася казаць Антаніне ўдзячныя словы, што і зрабіў пасол Рэспублікі Малдова Іліе Ванча, віншуючы яе з поспехам.

Віктар МАЦЮШЭНКА.

Спявай, душа палеская!

У Жыткавіцкім раёне Гомельскай вобласці творчая група тэлеканала "Лад" Белтэлерадыёкампаніі распачала здымкі перадач аб творчасці самадзейных калектываў гэтага краю.

Нагадаем чытачам, што сёлета старажытная Тураўская зямля прымае XI Свята беларускага пісьменства і культуры. Гэтай падзеі прысвечаны цыкл тэлеперадач аб народнай творчасці.

У здымках прымуць удзел мастацкія калектывы Жыткавіцкага раённага Дома культуры, музычнай школы, Цэнтраў фальклору вёсак Красны Бор, Пухавічы, Пагост, Рычоў, Запясочча,

Верасніца і Маляшоў, хор Дварэцкага сельскага клуба і юныя артысты тэатра "Дрыгавічы" з праграмай "Нашчадкі Кірылы". Тураўскі народны ансамбль танца "Прыпяць", якому сёлета спайняецца 40 гадоў, запрасіў у гэты час да сябе сяброў з Амерыкі.

НА ЗДЫМКАХ: ансамбль Жыткавіцкага цэнтра фальклору "Сваты" (уверсе); без песні палешукоў няма; вядучая тэлеперадачы "Спявай, душа" заслужаная артыстка Рэспублікі Беларусь Валянціна ГАРЭЛІКАВА; салісты ансамбля "Жытніца".

Мікола КОТАЎ.

захавай традыцыю

Жавароначкі, прыляціце, Вясну красную прынясіце!

Найбольш натуральна-прыроднай, усходнебеларускай старажытнай спеўнай традыцыяй з'яўляецца Гуканне вясны. Пяняцце надыходу вясны ў людзей звязвалася з прылётам птушак з выраю, і таму іх клікалі - гукалі:

Жавароначкі, прыляціце
- у-у-у-у!
Вы нам лецечка прынясіце
- у-у-у-у!
А зімачку забярыце
- у-у-у-у-у!
Бо нам зімачка надаела
- у-у-у-у-у!
Усе хлебушкі пераела
- у-у-у-у-у!

Гукальныя інтанацыі адчуваліся ў веснавых мелодыях ужо ў стрэчаньскіх карагодах 15 лютага, нахштальт: "А ў нас сёння Стрэчанне, Стрэчанне". Апошні раз яны прарываліся ў юраўскіх песнях: "Выйду на вулку - бычкі бушуюць, ой, Юр'я, Юр'я, бычкі бушуюць!" Першае калектывнае Гуканне вясны пачыналася ў апошні дзень Масленкі і дасягала сваёй кульмінацыі на Звеставанне - 7 красавіка. Кароценькія гукальныя песенькі-вясянянкі падмацоўваліся палётным, прызыўным, працяжым гукам "у-у-у".

Дзівосны па прыгажосці тэксту і мелодыі ўзор вяснянкі заспявала аўтару ў 1981 годзе ў вёсцы

Казацкія Балсуны Веткаўскага раёна 50-гадовая Ганна Суднека, дзе "гуканне" гучыць у сярэдзіне радка:

Песенька мая хароша ...
у-у-у!.. харошая.
Схаваю цябе к на лецяй ...
у-у-у!.. На лецяйку.
Да к на лецяйку, к Ушэсцяй ...
у-у-у!.. Ушэсцяйку.
Паеду ў поле і з сахо ...
у-у-у!.. сахою.
Вазьму песеньку з сабо ...
у-у-у!.. з сабою.
Буду поле ярава ...
у-у-у!.. яраваці.
Буду песеньку яму спява ...
у-у-у!.. спяваці.

А ў вёсцы Паляшчыцы Горацкага раёна пашанцавала стрэцца яшчэ з дзесяткам іншых тыпаў гукання, акрамя названых: на пачатку радка; на пачатку і ў канцы; пасля двухрадкоў і ў шматлікіх варыяцыях.

Групы спевакоў размяшчаліся на пакрытых лесам узгорках (таму і Горацкі раён). Гуканне па-

чыналася з самага ўсходняга і гучным рэхам перакідвалася на наступныя - так нараджаліся на прыроднай аснове магутныя, натуральныя харавыя спевы. Спевы вяснянкі і гукальныя карагодаў на горках па ходу сонца суправаджаліся падкідваннем падрыхтаванага печыва ў выглядзе жаўрукоў, кулікоў, буслоў, што павінна было, як і спевы, зрабіць жадаемае рэальным - выклікаць хутчэйшы надыход вясны.

Гуканне вясны ў маёй роднай вёсцы Церабяхоў Столінскага раёна ператваралася (вы не павярцеце!) у магутны спеў пяці вёсак, якія размешчаны па берагах рэчкі адна ад адной на адлегласці да 2-3 кіламетраў. Усёй Беларусі вядомы магутны разліў прыкарпацкай Гарыні на Цэнтральным Палессі. Дзіўна, што да сумнавядомых палескіх меліярацыйных эксперыментаў вёскі не затапляліся, як цяпер. У гэты веснавы час спевакі выходзілі да вады і пачыналі:

Дай ужо ж вясна,
дай ужо ж красна,
Із стрэх вада капле,
Із стрэх вада капле,
Дай із стрэх вада капле.
Ужо ж табе, казача,
ужо ж табе, саколе,

Вандрованька пахне,
вандрованька пахне,
Дай вандрованька пахне.
Ой, паплій човен,
дай вады повен,
Вада не схітнеца,
вада не схітнеца,
Дай вада не схітнеца.
А ўжо ж табе, дзейча,
а ўжо ж табе, красна,
Малодосць мінеца,
малодосць мінеца,
Малодосць мінеца.

Іх спевы падхоплівалі і прадаўжалі гурты спевакоў іншых вёсак па берагах Гарыні: Ніжні Церабяхоў, Бухлічы, Варані і нават недалёкага суседняга ўкраінскага сяла Гарадзішча.

Апісаньня веснавыя спевы-гуканні ператвараліся ў прыродны мнагагалосы хор радасці людзей ад веснавога абуджэння прыроды. Перакананы, што менавіта такая форма спеваў нарадзіла найвышэйшую па сіле эстэтычнага ўздзеяння традыцыйную форму мастацтва - палескую падгалосачную культуру спеваў, якой захапляецца ўвесь фалькларыстычны свет. Дарэчы, аналагічна ўзнікла на гістарычнай Полаччыне трэцяя кананічная унісонная форма спеваў, калі наступная група спевакоў прадаўжае папярэднюю.

Гуканне вясны - найвышэйшая па сіле эмацыянальнага ўздзеяння з'ява - сімвалізуе і "адраджэнне" самага чалавека як часткі ўсяго існага на зямлі.

Васіль ЛІЦВІНКА.

смачна есці!

Як харчавацца ў пост?

На гэта пытанне час дае адзначны адказ: так, як нашы продкі. Сістэма харчавання нашага народа была прыстасавана да кліматычных умоў і выпрабавана стагоддзямі. І зараз у беларускіх гарадах харчовая прамысловасць, прыватныя фірмы прапануюць розныя вырабы па даўніх рэцэптах - з расткоў збожжавых культур, з выкарыстаннем семені льну, сланечніка, гарбуза і інш. Сёлета Вялікі пост у праваслаўных беларусаў доўжыцца з 23 лютага па 10 красавіка.

Крыніцай вітамінаў вясной з'яўляецца кіслая КАПУСТА - шаткаваная, а таксама закладзеная ў бочкі цэлымі качанамі або палавінкамі. У пост мяса і сала замяняюць грыбамі. Дыялектолаг Іван Яшкін запісаў наступныя стравы.

У вёсцы Бераснёўка Брагінскага раёна Гомельскай вобласці вараць б о р ш ч з кіслай капусты і сушаных грыбоў: у чыгунок пакласці кіслую капусту, нарэзаныя саломкай буракі, папярэдне замочаныя і прамытыя махавікі, баравікі ці іншыя грыбы (таксама парэзаць саломкай), цыбуліну і соль, 2-3 цэлыя бульбіны, запраўляюць засмажанай у алеі цыбуляй, вады - даверху. Варыць у печы. Па-сучаснаму грыбы можна зварыць асобна, а потым дадаць у боршч і даварыць. Можна - у скарварцы.

Цы к а ў к а (грыбная верашчака): адвараныя грыбы дробна крышаць і падсмажваюць з цыбуляй на алеі, дадаюць грыбы адвар і, падкалаціўшы мукой, ставяць у печ. (Паведамліла Зінаіда Леус 1940 г.н. з в.Дайнава Пухавіцкага раёна).

Старыя людзі гавораць, што грыбную поліўку, крупеню з грыбамі (калі да грыбнага адвару дадаюць жменю ячных круп і 2-3 бульбіны, запраўляюць цыбуляй, падсмажанай на алеі разам з пасечанымі грыбамі, а іншыя грыбныя стравы ў пост елі звычайна па пятніцах, калі грыбоў было з лета назапашана дастаткова.

Д р а н ы я п і р а г і. Капусту падсмажыць з цыбуляй на алеі. Цеста з дрэнай і адціснутай бульбы палажыць на патэльнію, наверх частынку з капусты, зверху зноў цеста з бульбы. Пяклі ў печы, зраз можна ў духоўцы газавай пліты. (Вольга Цітаева з в.Залучына Лепельскага раёна).

Надзея Хватынец з в.Залучына гатуе такія стравы.

А ў с я н ы к і с е л ь. Аўсяную муку размешваюць з вадой, кладуць туды скарынку жытняга хлеба, каб лепш укісла, і ставяць на ноч у цёплае месца - гэта называецца "ўчыняюць". А раніцай, размяшаўшы, ставяць у печ і вараць.

Г а р о х малолі на муку і пяклі аладкі, жоўценькія такія, - расказвала Зінаіда Леус з в.Дайнава Пухавіцкага раёна Мінскай вобласці.

М а к у х а. Льняное семя пражаць у печы, затым таўкуць у ступе - гэта макуха, у яе маюць цёплую бульбу, звараную ў шалупінні і аблупленую. Так ядуць у пост у вёсцы Балата Кобрынскага раёна Брэсцкай вобласці. Смачна! Мяне частавалі.

Вядучая рубрыкі Рэгіна ГАМЗОВІЧ.

КАНТАКТЫ І ДЫЯЛОГІ

ВЕСТКІ МІЖНАРОДНАЙ АСАЦЫЯЦЫІ БЕЛАРУСІСТАЎ. № 28

Асоба

Аўтарытэт для славянскага свету

Славакія шырока адзначыла 70-гадовы юбілей кіраўніка Славістычнага кабінета пры Славацкай акадэміі навук, старшыні Славацкага камітэта славістаў прафесара Яна Дорулі. Гэтай падзеі была прысвечана Міжнародная навуковая канферэнцыя "Жыццё слова ў гісторыі і моўных сувязях". Выданне яе матэрыялаў (Zivot slova v dejindch a jazykovych vzt'ahoch. Na sedemdesiatiny profesora Jdna Dorulu. Bratislava, 2003) прыспела да святкавання сямідзесятага дня нараджэння вучонага, да чарговага з'езда славістаў, які праходзіў летась у Любляне.

Актыўная навуковая, навуцкая і грамадская дзейнасць Я.Дорулі склала той набывак, які жывіць і накіроўвае яго вучняў і паслядоўнікаў, выкарыстоўваецца айчыннымі і замежнымі паплекнікамі-філолагамі, а таксама гісторыкамі, прадстаўнікамі іншых гуманітарных навук. Менавіта таму ў прадмове да зборніка П.Жэнох адзначае разнастайны склад удзельнікаў канферэнцыі: славацкія і замежныя славісты, лінгвісты, літаратуразнаўцы, фалькларысты, музыказнаўцы, гісторыкі. Там жа ўказваюцца асноўныя сферы плённай навуковай працы юбіляра – славацка-славянскія, славацка-нямецкія, славацка-лацінскія, славацка-венгерскія моўныя сувязі, вывучэнне мовы славацкіх народных казак як асновы моўна-гістарычнай і культурнай традыцыі славакаў. Менавіта таму на гэтых сферах скіравалі ўвагу 36 дакладчыкаў са Славакіі, Германіі, Італіі, Аўстрыі, Венгрыі, Чэхіі, ЗША, Сербіі і Украіны. Некаторыя з іх матэрыялам для свайго даследавання выбралі Камалдулскую Біблію (першы рукапісны славацкі пераклад), факсімільна апублікаваную намаганнем Я.Дорулі ў 2002 годзе ў Германіі пад рэдакцыяй Ханса Ротэ. Названы рэдактар прааналізаваў цытаты са Старога і Новага Запаветаў, Э.Красноўска апісала фанетычны склад мовы ўказанай Бібліі, пераклад фразеалогіі ў ёй разгледзела Я.Складана.

Шырока прадстаўлены ў зборніку параўнальныя даследаванні, у якіх спарадычна падаецца і беларускі матэрыял – у дакладах "Дзеясловы ліць і сыпаць у славянскіх мовах" В.Бланара (Славакія), "Дынаміка дзеясловаў са значэннем "савеццаться" ва ўсходнеславянскіх мовах" В.Франчук (Украіна), "Славацкае *bradlo* і яго славянскія адпаведнікі" Н.Дзендзяліўскай (Украіна), "Назвы некаторых страў у славацкай і славянскіх мовах" А.Габаўшціака (Славакія). С.Ж.Маркавіч (Сербія) звярнуўся да ролі для славістаў міжнародных славістычных кангрэсаў, безумоўна, ведаючы, што Ян Доруля быў галоўным арганізатарам кангрэса ў Браціславе (1993), у якім прыняла ўдзел вялікая дэлегацыя беларускіх вучоных.

Маючы выразную канцэпцыю развіцця сучаснай славацкай славістыкі, выкладзеную ў 1989 го-

дзе ў спецыялізаваным часопісе "Slavica Slovaca", Я.Доруля арганізуе інтэрдысцыплінарныя славістычныя даследаванні, удзельнічае ў комплексным вывучэнні архіўных дакументаў і іншых пісьмовых помнікаў, спрыяе іх папулярызаванню. Многія з удзельнікаў канферэнцыі гаварылі пра надзвычайную актыўнасць Я.Дорулі ў Міжнародным і Славацкім камітэтах славістаў і пра вызначальную ролю аўтарытэтнага даследчыка ў заснаванні Славістычнага кабінета пры Славацкай акадэміі навук у якасці каардынацыйнага цэнтра навуковай дзейнасці. Вучоны заўсёды выказвае прыхільнасць да беларусістыкі, цікаваць да беларускай мовы, увагу да беларускіх навукоўцаў, шчырае імкненне да супрацоўніцтва і бескарэспандэнтнага літаратурнага дапамогі – літаратурай, тэмамі, ідэямі, падыходамі.

Варта падкрэсліць вялікую ўвагу Я.Дорулі, які ў 1991-1995 гг. узначальваў Інстытут мовазнаўства імя Людавіта Штура Славацкай акадэміі навук, да развіцця і функцыянавання славацкай мовы, пра што дае ўяўленне яго артыкул "Несці сваю самабытнасць свету", змешчаны разам з падборкай перакладаў славацкай літаратуры ў беларускім часопісе "Полымя" ў 1998 годзе. Гэты аспект дзейнасці знайшоў асвятленне ў дакладах, прысвечаных славацкай літаратурнай мове – "Барацьба за новую славацкую літаратурную мову як складнік літаратурнакрытычнай дзейнасці Мікулаша Догнанага і іншых левачскіх штурмаўцаў" Л.Бартко, "З карэспандэнцыі Марціна Гаталы" Р.Крайчавіча (абодва са Славакіі).

Асобае значэнне ў юбілейным зборніку маюць выступленні даўніх паплекнікаў прафесара Я.Дорулі – У.Грэгара, Г.Горака і А.Семеша. Яны раскрываюць вытокі навуковых захапленняў у сына кавалера з Бардзееўскага краю. Руплівасць, жыццялюбства, сіла духу, жывучасць традыцый, гонар за свой народ – якраз тое, што атрымаў Я.Доруля ў спадчыну ад бацькоў. Ён, аўтар кнігі "Славакі ў гісторыі моўных сувязей" (1977) і "Тры главы з жыцця слоў" (1993), праклаў выдатны навуковы шлях, упэўнена ідзе далей і вядзе за сабой.

Вікторыя ЛЯШУК,
кандыдат філалагічных навук.
Прэшаў – Мінск.

Праекты

Вяртанне славы імёнаў Бацькаўшчыне

У канцы мінулага года адбылася падзея, якую чакалі многія навукоўцы, выкладчыкі вышэйшых навучальных устаноў і школ, аспіранты і студэнты, - убачыў свет другі выпуск зборніка "Славытыя імёны Бацькаўшчыны". Кніга падрыхтавана і выдадзена Беларускім фондам культуры і з'яўляецца чарговым вынікам распачатага яшчэ ў 1998 годзе на ініцыяцыю чарговым аднайменнага праекта, у ажыццяўленні якога прынялі ўдзел многія вядомыя беларускія вучоныя.

Цікаваць да праблемы вяртання імён відавочная. Сёння Беларусь – гэта краіна з высокім інтэлектуальным патэнцыялам. Яе багатая і своеасаблівая культура, яе прызнаныя сусветнай навуковай супольнасцю навуковыя школы творча ўвабралі ў сябе вопыт розных школ і краін як сведчанне гістарычнага і геапалітычнага знаходжання беларускіх зямель на скрыжаванні не толькі вострай палітычнай барацьбы, але і плённай культурнай традыцыі Цэнтральнай, Усходняй і Заходняй Еўропы. На такой палітычнай і ментальнай глебе нарадзіліся неардынарныя постаці змагароў за стварэнне і абарону дзяржавы і яе інтарэсаў – палітыкі, дыпламаты, ваяры. Тут працавалі арыгінальныя мысліцелі, таленавітыя вучоныя і даследчыкі.

Беларусь дала свету шэраг выдатных дзеячаў навукі, літаратуры, мастацтва, палітыкаў. Гістарычная памяць пакаленняў захавала для нас такія вядомыя імёны, як полацкія князі Брачыслаў Ізяславіч і Усяслаў Брачыславіч, тураўскі князь Ізяслаў Яраславіч, імёны асветнікаў, пісьменнікаў, рэлігійных дзеячаў, майстроў Аўрамія Смаленскага, Лазара Богшы, Ефрасінні Полацкай, Кірылы Тураўскага, Рагнеды Рагвалодаўны. Палітычную, эканамічную, абарончую магутнасць ВКЛ умацоўвалі вялікія князі Вітаўт, Гедымін, Альгерд, Ягайла, Казімір Ягайлавіч, Аляксандр. Дзеячы "залатога веку" Беларусі Апелькавічы, К.Астрожскі, Ф.Скарына, С.Будны, М.Гусоўскі, Ф.Еўлашоўскі, прадстаўнікі знакамітага роду Радзівілаў упісалі ў гісторыю залатымі літарамі свае імёны, якія сталі вядомымі не толькі ў Беларусі, але і за яе межамі. Імя Льва Сапегі заўсёды асацыіруецца ў нас са Статутам Вялікага княства Літоўскага 1588 года.

Нацыянальны герой ЗША Тадэвуш Касцюшка, рэфарматар адукацыі ў ЗША Францішак Дзежуржынскі, лекар і грамадскі дзеяч Мікалай Судзілоўскі, нацыянальны герой Чылі вучоны Ігнат Дамейка, удзельнік вайны за вызваленне Грэцыі Зыгмунт

Мінейка, выдатныя вучоныя Шэлдан Лі Глэшоў (Глухоўскі), Васіль Ермакоў, Герман Мінкоўскі, Восіп, Аляксандр і Уладзімір Кавалеўскія, дзеячы культуры Фёдар Стравінскі і Напалеон Орда, Тамара Стагановіч і Міхась Забэйда-Суміцкі... Многія з іх да нядаўняга часу былі вядомыя свету як прадстаўнікі іншых краін.

Ацаніць належным чынам уклад ураджэнцаў Беларусі ў развіццё нацыянальнай і сусветнай культуры, навукі, тэхнікі, вызначыць іх месца ў гістарычнай прасторы, далучыць да беларускай гісторыі іх навуковую і культурную спадчыну – вось тая задача, якую, як бачым, мэтанакіравана і паспяхова вырашае Беларускі фонд культуры.

Першай ластаўкай быў першы выпуск "Славытыя імёны Бацькаўшчыны", з якім грамадскасць Беларусі пазнаёмілася ў 2000 годзе. Ён уключае 33 біяграфіі прадстаўнікоў розных эпох дзяржаўных, палітычных, ваенных дзеячаў, дзеячаў навукі, культуры, пісьменнікаў, мастакоў, музыкантаў, якія нарадзіліся і жылі ў Беларусі, а таксама праявілі свае таленты і здольнасці ў іншых краінах. Сярод іх – Ефрасіння Полацкая, С.Будны, В.Дунін-Марцінкевіч, Ф.Багушэвіч, А.Валовіч, Ф.Еўлашоўскі, М. і У.Радзівілы, К.Семяновіч, Я.Хадкевіч, І.Дамейка, М., К. і А.Ельскія, Л.Сапега, К.Падчашынскі, М.Судзілоўскі, Ж.Урублеўскі, І.Яркоўскі, Я.Наркевіч-Ёдка і іншыя.

Наступным крокам стаў другі выпуск зборніка. Задачы і прычыны ўкладання засталіся тым жа. Галоўнай задачай рэдкалегіі з'явілася знаёмства ўсіх, хто цікавіцца гісторыяй Беларусі, з постацямі актыўных дзеячаў у розных галінах палітычнага, грамадскага і культурнага жыцця Беларусі мінулых стагоддзяў. Усяго ў зборнік уключана 28 артыкулаў, прысвечаных гістарычным постацям XI-XIX стагоддзяў. Гэта Усяслаў Брачыславіч Чарадзей (аўт. С.Тарасаў), Міндоўг, Канстанцін Астрожскі, Грыгорый Хадкевіч, Юрый Алелькавіч, Сільвестр Косаў, Тамаш Макоўскі,

Людвіка Караліна Радзівіл, Міхал Казімір Агінскі (аўт. А.Грыцкевіч), Францішак Скарына, Іпацій Пацей, Ян Дубовіч (аўт. Г.Галенчанка), Язэп Руцкі, Аляксандр Рыпінскі (аўт. Я.Янушкевіч), Віктар і Вінцэнт Каліноўскія (аўт. В.Шалькевіч), Станіслаў Манюшка (аўт. У.Мархель, В.Скорабагатаў), Напалеон Чарноцкі (аўт. В.Скалабан), Вінцэць Каратынскі, Янка Лучына (аўт. У.Мархель), Станіслаў Богуш-Сестранцэвіч (аўт. А.Кіштымаў). Многія артыкулы прысвечаны выдатным дзеячам навукі і тэхнікі, прадпрымальнікам – Мікалаю Ястржэмбскаму (аўт. А.Брычыкава), Казіміру Чарноўскаму (аўт. А.Бутэвіч), Баляславу Ялавецкаму, Аляксандру Скірмунту (аўт. А.Кіштымаў).

Многія са згаданых вышэй імёнаў у пэўнай ступені ўжо вядомыя. Пра некаторых з гэтых асоб напісаны артыкулы, выдадзеныя кнігі. Але часцей за ўсё яны мелі характар папулярных нарысаў, аўтары звярталі ўвагу на выбраныя падзеі, звязаныя з дзейнасцю гэтых асоб, без дастаткова поўнай характарыстыкі іх укладу ў палітычнае, эканамічнае і духоўнае жыццё Беларусі. Аднак большасць прадстаўленых у зборніку гістарычных асоб вядомыя ў асноўным спецыялістам, а звесткі пра іх можна знайсці толькі ў энцыклапедычных даведніках. Некаторыя біяграфіі былі апублікаваны ўпершыню.

Пры ўкладанні другога выпуску зборніка БФК былі зноў пацверджаны прычыны навуковасці, аб'ектыўнасці і гістарычнасці пры напісанні біяграфічных нарысаў. Выкарыстоўваліся біяграфічныя звесткі з розных даследаванняў, кніг, прэсы, а таксама архіўныя матэрыялы. Адначасова ўлічаны сучасны стан развіцця навукі, цяперашнія ацэнкі дзеячаў мінулага.

Праект БФК "Славытыя імёны Бацькаўшчыны" працягвае добрыя традыцыі навукова-папулярнай серыі "Нашы славытыя землякі", на старонках кніг якой знайшлі адлюстраванне жыццё і дзейнасць такіх славытых людзей беларускай зямлі, як Ефрасіння Полацкая, Усяслаў Полацкі, Леў Сапега, Канстанцін Астрожскі, Казімір Семяновіч, Яўстах Тышкевіч, Якуб Наркевіч-Ёдка, Кароль Чаховіч, Саламея Русецкая, Ігнат Грынявіцкі і іншыя. Нельга не згадаць адну з першых прац па гэтай праблеме – кнігу А.Ліса "Вечны вандроўнік" (Мн., 1984), прысвечаную настаўніку, этнографу, краязнаўцу Язэпу Драздовічу, імя якога больш за 30 гадоў было ў забыцці.

— Заканчэнне на 10-й стар.

Наш фоталетапіс

Сустрэча ў Іслачы

Вядомы ўкраінскі паэт Іван Драч у 1994 годзе наведваў Мінск. У Доме творчасці над Іслаччу ён сустраўся з беларускімі калегамі. Стаяць (злева направа): Алег ЛОЙКА, Дзмітрый БУГАЁЎ, Леанід ДРАНЬКО-МАЙСЮК, Іван ДРАЧ, Васіль ЗУЁНАК. Фота Янкі ЗАПРУДНІКА.

Эдзі Агняцвет

перакладчыца Марыса Карэма — прынца паэтаў

Выдатны бельгійскі паэт Марыс Карэм шмат гадоў працаваў настаўнікам малодшых класаў і пісаў творы для дзяцей — вершы, казкі, легенды. Ёсць у яго раманы, вершы пра каханне, вайну, публіцыстычныя і філасофскія творы, але больш за ўсё ён вядомы як дзіцячы паэт. Амаль у кожным падручніку па французскай мове ёсць вершы Карэма. У 1975 годзе Французская акадэмія прысвоіла яму ганаровае званне Прынца паэтаў.

Творы М.Карэма перакладзены на многія мовы. Эдзі Агняцвет першай пераўвасобіла яго вершы ў беларускую мову. Яны ўвайшлі ў анталогію французскай паэзіі для дзяцей "Краіна паэзія", якая ў Францыі першы раз выйшла ў свет у 1928 годзе, а ў Беларусі — у 1962 годзе. У ёй сярод вершаў французскіх паэтаў ёсць і творы М.Карэма. Наступныя пераклады Э.Агняцвет былі надрукаваны ў альманаху замежнай літаратуры "Даляглядзі" (1986), зборніку вершаў "3 французскай і бельгійскай паэзіі" (1993).

Неабходна адзначыць, што Эдзі Агняцвет перакладала з французскай мовы творы Гіёма Апалінера, Поля Элюара, Луі Арагона, Віктара Гюго, П'ера Жана Беранжэ, Антуана дэ Сент-Экзюперы ("Маленькі прынец") і іншыя. У 1986 годзе паэтэсу ўзнагародзілі Міжнародным Ганаровым дыпламам імя Х.-К.Андэрсена за кнігу вершаў і перакладаў для дзяцей "На двары алімпіады".

І вось на пачатку бягучага года таварыствам "Беларусь — Бельгія" праведзена вечарына, прысвечаная Эдзі Агняцвет. Прыгадаем, што нядаўна споўнілася 90 гадоў з дня яе нараджэння. З паведамленнем аб жыцці і творчасці паэтэсы выступіла кандыдат філалагічных навук, выкладчыца БДУ Маргарыта Яфімава. Яна нагадала, што Эдзі Агняцвет пачала пісаць вершы яшчэ ў дзяцінстве. Аднойчы, калі ёй было 13 гадоў, праходзячы міма дома, у якім жыву Янка Купала, адважылася зайсці і паказаць яму свае творы. Яны спадабаліся, і Купала падарыў дзяўчыцы букет ружаў, якія сам вырошчваў.

Як і Марыс Карэм, Эдзі Агняцвет любіла дзяцей і прысвяціла ім большасць сваіх твораў. Яна самастойна вывучыла французскую мову, каб пазнаёміць сваіх ма-

ленькіх суайчыннікаў з вершамі французскіх паэтаў.

Многія вершы М.Карэма перакладзены на музыку. Песня "Вяртанне караля" даўно вядомая ў Беларусі. Некаторыя думают, што гэта народная песня. Тым цікавей было даведацца, што яе словы напісаны далёка ў Бельгіі М.Карэмам. Яе выканалі настаўніца Бараўлянскай музычнай школы Людміла Кандратава і выкладчык французскай мовы Бараўлянскай гімназіі Мікалай Чопік пад акампанемент Надзеі Давыдоўскай (на здымку). А да аднаго з вершаў М.Карэма яны прыдумалі музыку самі. Відаць, ім гэта было нескладана, калі ўлічыць, што Н.Давыдоўская — яшчэ і кампазітар, піша музыку для аргана, якая неаднаразова гучала ў Сафійскім саборы ў Полацку.

Вечарыну вяла вядомая беларуская паэтэса Галіна Каржанеўская. Гэта быў яшчэ адзін падарунак удзельнікам вечарыны, бо робіць яна гэта цікава і прыгожа. Галіна Анатольеўна адзначыла, што дзякуючы Эдзі Агняцвет устанавіліся кантакты паміж Музеям Марыса Карэма ў Бруселі і таварыствам "Беларусь — Бельгія": абмен кнігамі, плакатамі, касетами, цікавай інфармацыяй, а дырэктар музея (яна ж прэзідэнт Фонду Марыса Карэма) Жанін Бюрні прыняла ўдзел у міжнародным "круглым stole" "Беларусь — Бельгія: грамадска-культурнае ўзаемадзеянне".

Вучням, якія прынялі ўдзел у вечарыне, былі падараваны сувеніры.

Тамара АНТАНОВІЧ,
сябар ГА "МАН".

Праекты

Вяртанне славы імёнаў Бацькаўшчыне

Пачатак на 9-й стар.

Назапашаны вялікі біяграфічны і бібліяграфічны матэрыял дае падставы перайсці да асэнсавання гістарычнай і культурнай спадчыны Беларусі ў кантэксце развіцця сусветнай навуковай і культурнай традыцыі. У даным кірунку БФК выступае ў ролі каардынатора. Падкрэслім, што ідэя стварэння першага ў нашай краіне навуковага праекта пад назвай "Славытыя імёны Бацькаўшчыны" ў свой час была падтрымана Дзяржаўным камітэтам па навуцы і тэхналогіях, Міністэрствам культуры і Міністэрствам інфармацыі Беларусі, што сведчыць аб

разуменні імі важнасці гістарычных даследаванняў для ўмацавання дзяржаўнай незалежнасці, нацыянальнай свядомасці і патрыятычнага выхавання моладзі.

Чарговы выпуск зборніка дазваляе не толькі вярнуць Бацькаўшчыне постаці некаторых яе сыноў, увесці ў навуковы ўжытак цікавыя архіўныя і друкаваныя першакрыніцы, але і знайсці ўзаемазвязь, даследаваць уплыў культурных і навуковых традыцый Беларусі на стан і развіццё навукі і культуры іншых краін.

Вольга ГАПОНЕНКА,
кандыдат фізика-матэматычных навук, сябар аўтарскага калектыву.

Кнігарня

Першы з 23 тамоў Збору твораў Ніла Гілевіча

Імя народнага паэта Беларусі, заслужанага дзеяча навукі Беларусі, прафесара Ніла Гілевіча добра вядомае як у нашай краіне, так і за рубяжом. Прыгадаю, што яго творы перакладзены на многія еўрапейскія мовы, яго літаратурная дзейнасць адзначана балгарскімі і югаслаўскай узнагародамі. Н.Гілевіч стаяў ля вытокаў Міжнароднай асацыяцыі беларусістаў, як адзін з яе сучаснаваўнікаў выступіў з асноўным дакладам на пленарным пасяджэнні I Міжнароднага кангрэса (1991).

Нядаўна ў выдавецтве Беларускага таварыства "Кніга" выйшаў з друку першы том новага Збору твораў паэта і вучонага. У яго ўвайшлі вершы 1946–1990 гадоў. Яны прысвечаны Беларусі, яе людзям (сярод іх — Францішак Скарына і Якуб Колас, Іван Мележ і Васіль Быкаў), роднай Лагойшчыне. Для аўтара з такімі шырокімі міжнароднымі кантактамі заканамерна, што ў том уключаны вершы, прысвечаныя Арменіі ("Дыялог па дарозе на Севан"), Балгарыі ("Балгарскаму брату", "Музей у Тырнаве", "Хрыста Боцеў" і інш.), Манголіі ("У юрце Сасорбарамы"), Польшчы ("Ля магілы беларускіх партызан на Беласточчыне", "Асвенцім"), Расіі ("Усурыйская юшка"), Славеніі ("Братам славенцам"), Украіне ("Каля помніка Марыі Занькавецкай у Кіеве"), Францыі ("Мой Парыж"). І гэта не апісальныя, "акалічнасныя" творы, іх радкі прасякнуты пачуццямі павагі і любові да іншых народаў.

Першы том — пачатак вялікай выдавецкай задумы. Усяго ў Зборы твораў будуць 23 тамы. Як відаць са змешчанага ў кнізе "Праспекта выдання", дзевяць тамоў складзе паэзія, тры — публіцыстыка, тры — проза, два — фалькларыстыка, па аднаму — драматургія, літаратуразнаўства, выбраныя старонкі з дзённікаў, аўтабіяграфічная кніга-роздум "Між распаччу і надзеяй". Для замежных чытачоў "Голас Радзімы" хачу сказаць, што тры тамы паэзіі — гэта перакладныя творы (два — з балгарскай і адзін з рускай, украінскай, польскай, славенскай, сербскай, харвацкай, лужыцкай, македонскай, славацкай і чэшскай моў). Яшчэ адзін паэтычны том — літаратурныя містыфікацыі і цыкл сатырычных паэм. Паколькі "Голас Радзімы" даволі многа пісаў пра адну з

містыфікацыяў, "Сказ пра Лысу Гару", паведамлю для зацікаўленай чытацкай аўдыторыі, што ў кнігу ўвойдуць таксама "Ачму-рэнне", "Гэй, наперад! Гэй, назад!", "Сказ пра ватнік", "Сказ аб незвычайнай эпідэміі ў старажытнай Тутэміі", "Сказ пра лігу "чыстакроўных" і інш. У 17-м томе мяркуецца змясціць эсэ, эцюды і абразкі пра пісьменнікаў замежных краін. У абсягу ўвагі аўтара будуць творцы балгарскай, рускай, сербскай, украінскай і іншых славянскіх літаратур.

У запланаваны Збор твораў увойдзе далёка не ўсё з напісанага Н. Гілевічам. Як сам ён зазначае ў "Неабходным патлумачэнні" да першага тома, у выданні не будзе многіх вершаў, асабліва ранняга перыяду творчасці, публіцыстычных артыкулаў, фальклорных запісаў, курсаў лекцый, праязных і драматургічных перакладаў, ліставання. Усё разам гэта склала б каля 80 тамоў, што на сённяшні дзень яўна не пад сілу.

У заключэнне хачу падкрэсліць, што выданне 23-томніка — прыватная ініцыятыва "Кнігі". Частку расходаў на першы том пакрыў сам аўтар. Тыраж тома — усяго 500 экзemplараў. Таму спытайцеся набыць яго. Для зацікаўленых асоб, а таксама патэнцыяльных дабрадзееў паведамляю каардынаты "Кнігі": 220034, Мінск, вул. Захарава, 42, п. 416; кантактныя тэлефоны 227-75-23, 225-10-39. Ад імя супрацоўнікаў выдавецтва выказваю надзею, што чытачы, у тым ліку нашы суайчыннікі за мяжой, прымуць нашу просьбу блізка да сэрца, падтрымаюць амбітны і унікальны па аб'ёму і тэматычнаму абсягу праект.

Васіль ВІЛЬТОЎСКІ.

Філакартычны альбом

Як вядома, каля 1520 года Францішак Скарыны пераехаў з Прагі ў Вільню і заснаваў там друкарню, дзе выйшлі "Малая падарожная кніжка" (1522) і "Апостал" (1525). Цяпер на гэтым доме па вуліцы Дзіджойі (Вялікай) устаноўлена мемарыяльная дошка, а ў дворыку дома знаходзіцца скульптура «Летапісец». Выява дворыка ўвекавечана на літоўскай паштоўцы М.Сакалайскаса (1981).

Кнігі, якія да нас паступілі

Белоруссия и Украина: История и культура. Ежегодник, 2003. М., 2003.

Беларуская тэматыка разглядаецца ў артыкулах "Праваслаўная культура Маскоўскай і Літоўскай Русі ў XVI ст.: ступень агульнасці і адрозненняў" М.Дзмітрыева, "Роля уніі ў этнакультурным развіцці Беларусі канца XVI–XVII ст. у сучаснай беларускай гістарыяграфіі" А.Вернікоўскай і "Заходнебеларускае і заходнеўкраінскае царкоўнае летапісанне канца XIX — першай палавіны XX ст." беларусістаў Ю.Лабынцава і Л.Шчавінскай.

Бутрым Венанцы. Паралелі: Вершы і паэмы. Баранавічы, 2003.

Пасмяротны зборнік таленавітага паэта, выдадзены Творчым аб'яднаннем "Святліца", якое і прыслала кнігу ў рэдакцыю. У зборнік уключаны творы, прысвечаныя Канадзе, Расіі і, вядома, Беларусі.

Гурко А.В. Новые религии в Республике Беларусь: Этнологическое исследование. Мн., 2003.

У грунтоўнай, заснаванай на багатай айчынай і зарубежнай літаратуры манаграфіі разглядаецца генезіс і эвалюцыя вучэнняў вайшнаваў-крышнаітаў, Вера Бахай, Брахма, Кумары, а таксама неязычніцтва.

Радзівіл Францішка Уршуля. Выбраныя творы. Мн., 2003.

У перакладах з польскай і французскай моў упершыню па-беларуску выдадзены творы (вершы, драматургія, трактаты, лісты) уладальніцы Нясвіжа ў сярэдзіне XVIII стагоддзя, заснавальніцы першага прыватнага тэатра ў Беларусі. Склаў зборнік беларусіст Сяргей Кавалёў.

Тэрмапілы: Літаратурна-мастацкі і беларусазнаўчы часопіс/Рэд. Ян Чыквін. Беласток. 2003. № 7.

Змешчаны творы Янкі Брыля, Галіны Тварановіч, Сакрата Яноўскага. Багаты раздзел "Літаратуразнаўства".

Чыгрын Сяргей. Родам са Слонішчыны: Літаратурна-краязнаўчы партрэты. Слоні-Мінск, 2003.

У кнігу вядомага пісьменніка-краязнаўца ўвайшлі нарысы пра Гальяша Леўчыка, Язэпа Стаброўскага, Канстанціна Пушкарэвіча, Венцаслава Пелікана і іншых ураджэнцаў Слонішчыны, дзейнасць якіх звязана не толькі з Беларуссю, але і з суседнімі краінамі.

Шыбека Захар. Нарыс гісторыі Беларусі: 1795-2001. Мн., 2003.

Упершыню манаграфія была выдадзена ў Любліне (Польшча) у перакладзе на польскую мову па ініцыятыве Інстытута Цэнтральна-Усходняй Еўропы. Аўтар паказвае гісторыю Беларусі апошніх двух стагоддзяў у еўрапейскім кантэксце.

Gimnaziskas Edmundas. Baltarusių veiksny formuojantis lietuvis valstybei 1915-1923. Vilnius, 2003.

У манаграфіі ўпершыню ў такім аб'ёме разглядаецца пытанне пра ролю беларускага фактара ў фарміраванні тэрыторыі сучаснай літоўскай дзяржавы ў 1915–1923 гадах, этнапалітычны, палітычны і геапалітычны аспекты праблемы.

Валянціна ГРЫШКЕВІЧ.

ЭСТОНІЯ. НАРВА.

Наш сябар «БЭЗ»

Беларусы, якія пражываюць у іншых краінах, аб'ядноўваюцца ў нацыянальна-культурныя таварыствы для захавання і перадачы сваім дзецім, унукам беларускіх традыцый, культуры. Праводзяць мерапрыемствы, канцэрты для знаёмства іншых са сваёй нацыянальнай культурай.

У Нарве ў снежні 1999 года было створана беларускае таварыства «Сябры». Не хапала вопыту і ведаў для правядзення многіх мерапрыемстваў. І тут мы атрымалі запрашэнне на 10-годдзе беларускага таварыства «БЭЗ» у суседнім горадзе Йыхві. Свята нібы перанесла нас на Радзіму — у Беларусь. Родная мова, выдатныя касцюмы, цудоўны канцэрт «эстонскіх беларусаў» і беларусаў з Радзімы. Старшыня «БЭЗ» Маргарыта Астрадава стала для нас пучыводнай зоркай ва ўсіх нашых справах. Яна шчодро дзялілася сваімі ведамі і вопытам. Практычна на адно гарадское мерапрыемства ў Нарве і Йыхві не праходзіць без удзелу абодвух нашых таварыстваў.

Два гады назад мы рызыкнулі таварыства ў Нарве Дні беларускай культуры. З дапамогай «бэзаўцаў» усё атрымалася. Сама Маргарыта Іванаўна — вядомая не толькі ў Эстоніі мастачка — прывезла вы-

ставу пастэлей у Нарвскі замак, дзе і было адкрыццё Дзён.

У сакавіку 2004 года таварыства «БЭЗ» плануе правядзенне шэрагу мерапрыемстваў у гонар свайго 15-годдзя. 20 сакавіка ў Йыхві прыедуць сябры з Пастаў — фальклорны ансамбль «Паазер'е». Спадзяёмся, што і ў Нарве яны змогуць парадаваць беларусаў сваёй творчасцю.

Напярэдадні юбілею ад імя нарвскіх «Сяброў» хочацца са старонак газеты «Голас Радзімы» сардэчна павіншаваць нашых землякоў — беларускае таварыства «БЭЗ» і цудоўнага чалавека Маргарыту Астрадаву — з юбілеем! Пажадаць нашым сябрам і надалей паспяхова весці работу па захаванні і прапагандзе беларускай культуры! Шчасця, здароўя, поспехаў і сапраўдных сяброў побач!

Аляксандр ПАРЦЯНКА,
старшыня беларускага таварыства «Сябры».

Прывітанне «БЭЗу» з Пастаў

Мне давялося мець асабістыя кантакты з членамі беларуска-эстонскага згуртавання, якім кіруе Маргарыта Астрадава. Пісала для іх вершы, з іх дапамогай выдала адзін свой зборнік. Хачу праз вашу газету павіншаваць сваіх землякоў-беларусаў у Эстоніі з 15-годдзем суполкі. Вельмі спачуваю тым, каму прыйшлося па розных прычынах пакінуць Радзіму, разумею іх душой і спрабую ў вершах выказаць гэтыя пачуцці.

Ніна ЗАХАРЭВІЧ. Паставы.

УКРАЇНА. АДЭСА

Адстаялі правы члена абшчыны

Хочацца падзяліцца з чытачамі газеты «Голас Радзімы» прыемнай для Адэскай беларускай абшчыны навіной. 28 студзеня бягучага года на калегіі па грамадзянскіх справах Вярхоўнага суда Украіны слухалася справа члена нашага аб'яднання Уладзіміра Гарбачова, ураджэнца Касцюковіцкага раёна Магілёўскай вобласці, па іску да Адэскага порта па пытанні прадастаўлення яму жылля, як былому работніку порта і члену сям'і загінуўшага ў час Вялікай Айчыннай вайны.

Уладзімір Платонавіч болей за 30 гадоў працаваў электрыкам у розных арганізацыях, у тым ліку і ў Адэскім порце, і часова пражываў у ведамасным інтэрнаце да яго рэканструкцыі пад жылы дом і перадачы ў камунальную ўласнасць. Аднак з-за падману партовых чыноўнікаў цяжкахворы чалавек літаральна без сродкаў да існавання быў выселены без прадастаўлення жылля. У.Гарбачоў быў узят па апеку членамі беларускай абшчыны. Нацыянальна-культурнае аб'яднанне грамадзян «Беларусь» выступіла ў абарону яго інтарэсаў.

Былі накіраваны ў розныя інстанцыі пісьмы з хадайніцтвам аказаць дапамогу ў вырашэнні праблемы У.Гарбачова. Асобую ролю адыграў у арганізацыі юрыдычнай падтрымкі намеснік старшыні НКАГ «Беларусь» У.Ільшук, які стварыў пры абшчыне юрыдычнае бюро. На працягу трох год разглядалася справа Гарбачова ў розных інстанцыях. І вось калегія па грамадзянскіх справах Вярхоўнага суда Украіны пры-

няла рашэнне, якое абавязвае кіраўніцтва Адэскага порта выдзельці жыллё Уладзіміру Платонавічу.

Для ўсёй абшчыны гэта важная перамога ў справе абароны правоў нашых землякоў у барацьбе з чыноўніцкім самавольствам.

У пісьме на імя старшыні Вярхоўнага Суда Украіны была выказана ўдзячнасць ад імя праўлення НКАГ «Беларусь» усім суддзям, якія разглядалі гэту справу, і адзначана, што з іх боку былі праяўлены гуманныя адносіны да пацярпеўшага, аб'ектыўнасць пры разглядзе хадайніцтва, прадэманстравана сіла закона. У пісьме таксама было заяўлена, што беларусы Украіны з'яўляюцца неад'емнай часткай грамадзян краіны і будучы прыкладваць усе намаганні, каб брацкія адносіны паміж народамі Украіны і Беларусі ўмацоўваліся і каб наша работа садзейнічала ўмацаванню краіны, у якой мы жывём.

Фёдар КАВАЛЕВІЧ,
старшыня праўлення НКАГ.

Гамяльчанін Яўген Камароў з Ялты

Гэтага чалавека ведаюць у многіх краінах свету як фотамастака. Яго работы набылі музеі Італіі, Іспаніі, Індыі, Пакістана. Штогод ён бярэ ўдзел больш як у 60 выставах. На пачатку гэтага года ўжо адпраўлены бандэролі з фатаграфіямі ў Латвію, Бельгію, Аўстрыю, Італію, Францыю, Люксембург, а ў хуткім часе іх атрымаюць у Чэхіі, Харватыі, Іспаніі, ПАР, іншых краінах. Творчасць фотамастака з 1985 года адзначана 300-мі ўзнагародамі, сярод якіх 42 залатыя медалі і кубкі. Персанальныя выставы прайшлі ў Кіеве, Львове, Днепрапятроўску і іншых гарадах Украіны, а таксама ў Хабараўскім краі, Македоніі, Славакіі, Германіі, двайчы ў Іспаніі. Яўген Камароў — член міжнароднай арганізацыі фотамастакоў «Сюзор'е», а таксама творчых саюзаў і клубаў Украіны, Расіі, ЗША, Англіі, Пакістана, Румыніі, Аргенціны, ад якіх атрымліваў заслужаныя ўзнагароды. Яму прысвоены ганаровыя званні заслужанага мастака міжнароднай федэрацыі фотамастацтва (EFIAP), заслужанага работніка культуры Украіны.

рэспубліканскую выставу. Праз год атрымаў першы дыплом, а потым яго работы аўтарытэтнае журы адабрала на выставы беларускай фатаграфіі ў Канаду, Польшчу, Англію. З таго часу, дзе б ні працаваў і жыў, ён прадстаўляе Гомельскі фотаклуб. Пасля дэмабілізацыі прыйшоў у Ялцінскі фотаклуб, якім кіруе і сёння.

На Радзіме, на жаль, бывае рэдка, хоць марыць павандраваць па маляўнічых куточках Беларусі з фотаапаратам. Але пакуль што прыязджае, каб наведаць старэнькую 92-гадовую маці. Хочацца больш пабыць з ёю. У 1997 годзе лёс падараваў яму паездку на пленэр па мясцінах, звязаных з жыццём і творчасцю Янкі Купалы. Зараз Яўген Камароў збіраецца адаслаць свае работы ў Мінск на выставу «Гэта твая зямля». А ўвогуле, ведаю яго ўжо шмат гадоў як добрага сябра Крымскага беларускага культурна-асветнага таварыства. Жыццёвы і творчы юбілей Яўгена Камарова — выдатная магчымасць адзначыць гэту асобу ў культурным жыцці Беларусі, Расіі, Украіны, з якімі звязаная яго лёс.

Віталій БАРТОХАЎ. (Алушта. Крым.)

Нядаўна Яўген Камароў адзначыў 70-гадовы юбілей, аднак цяжару гэтых гадоў не адчувае. Добрая фізічная падрыхтоўка ў маладыя гады, прафесія лётчыка загартавалі, і зараз ён пастаянна ў дарозе — здымае ў любое надвор'е, шукае цікавыя сюжэты. Асноўны накірунак творчасці — пейзажны фотазамалёўкі і адлюстраванне жыцця ва ўсіх яго праявах. Любімыя поры года — восень і зіма. Творы фотамастака вельмі паэтычныя, напоўнены ціхай музыкай і рамантыкай.

У лістападзе 1954 года, калі разам з дыпломам выдатніка — выпускніка Балашоўскага ваенна-авіяцыйнага вучылішча лётчыкаў — атрымаў першую зарплату, ён купіў сабе фотаапарат. І ўжо амаль 50 гадоў здымае. З дзяцінства любіў маляваць, назіраць за цікавымі прыроднымі з'явамі, захапляўся прыгажосцю прыроды. Нават спрабаваў паступаць у Харкаўскае мастацкае вучылішча, але інтэрнатам не забяспечылі, і прыйшлося адмовіцца ад мары стаць мастаком. Затое стаў фотамастаком высокага класа.

Нарадзіўся Яўген Камароў у Гомелі ў рабочай сям'і. Перажыў жахі вайны, галоднае жыццё ў эвакуацыі ў Сталінградзе, дзе цвёрда вырашыў стаць ваенным лётчыкам. На яго вачах руйнаваўся прыгожы горад, гінулі ні ў чым невінаватыя людзі. Пасля вучылішча служыў у Кіеве, Адэсе, пад Гомелем, на Далёкім Усходзе, у Крыме. Праца была небяспечная і складаная, але выконваў яе Камароў дастойна: ўзнагароджаны ордэнам «За службу Айчыне» і 12 медалямі. Сын Іван таксама ваенны, падпалкоўнік, служыць у Краснадарскім краі.

Калі ў 1962 годзе Яўген Камароў прыйшоў у Гомельскі фотаклуб, ён меў ужо добры вопыт фотасправы, цудоўныя здымкі, якія тут жа адправілі на

Фота Яўгена КАМАРОВА

Пошукі і знаходкі НАЦЫЯНАЛЬНЫХ СКАРБАЎ

У адпаведнасці з рашэннем Рады Грамадскага аб'яднання "Беларускі фонд культуры" з 1992 года выдаецца зборнік "Вяртанне (Вывяўленне, сумеснае выкарыстанне і вяртанне архіўных, бібліятэчных і музейных каштоўнасцей, якія захоўваюцца ў замежных краінах)".

На сённяшні дзень выйшла з друку сем выпускаў зборніка, здадзены ў вытворчасць восьмы. Іх выданне — гэта вынік работы спецыяльна створанай пад гэты праект Камісіі Беларускага фонду культуры, якая вось ужо на працягу 14 гадоў працуе над пошукам нацыянальных культурных каштоўнасцей, што ў розныя часы былі вывезены за межы нашай краіны. Узначальвае камісію "Вяртанне" беларускі літаратар Адам Мальдзіс. Склад членаў камісіі за гэты час, калі і мяняўся, то нязначна. У Беларусі добра вядомыя прозвішчы яе сяброў: Надзеі Высоцкай, Тацяны Рошчы-

най, Маі Яніцкай, Уладзіміра Адамушкі, Віталія Скалабана, Аркадзя Тоўсціка і іншых.

Трэба адзначыць, што праблема пошуку і вяртання (нават калі не фізічнага, то ў выглядзе копій, муляжоў, электроннага варыянта) нацыянальных скарбаў даўно хвалюе грамадскасць Беларусі, якая ўсвядоміла, што наша спадчына надзвычай багатая. Мы можам ганарыцца вялікай разнастайнасцю сваіх гісторыка-культурных каштоўнасцей. Але мы таксама павінны з сумам канстатаваць, што асноўная (да 90 працэнтаў) частка з іх была зруйнавана, разрабавана

падчас шматлікіх войнаў, іншых сацыяльных катаклізмаў, беспрынцыпных адносін канкрэтных асоб да нацыянальнай спадчыны. Таму пошук мы вядзем практычна па ўсім свеце.

Самым вялікім недахопам гэтай звышважнай дзяржаўнай працы было тое, што да 2003 года яе асноўны цяжар на свае плечы брала грамадскасць. Аднак 15 мая 2003 года, у час сустрэчы Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь са студэнтамі і выкладчыкамі Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў, А.Лукашэнка выказаўся дакладна: "Трэба на дзяржаўным узроўні вывучыць і пытанне беларускіх культурных каштоўнасцей, якія развезены па свеце. Калі немагчыма вярнуць, то хаця б ведаць, што, дзе, калі, чаму згубілі, хто вывез..." Прэзідэнт даў даручэнне аб стварэнні банка да-

ных па гэтым пытанні, на падставе чаго можна будзе скласці адпаведныя каталогі. У грамадскасці з'явілася надзея на існаванне дзяржаўнай структуры, якая на больш высокім узроўні вяла б пошукі, уключэнне ў навукова-даследчыцкі і практычны ўжытак тых недаступных для нас гістарычных крыніц, якія знаходзяцца за межамі Беларусі. Такія намаганні ўжо распачаты Міністэрствам замежных спраў і Міністэрствам культуры Рэспублікі Беларусь, Камітэтам па архівах і справаводству пры Савеце Міністраў Рэспублікі Беларусь.

Спадзяюся, што старонкі "Вяртанне", якія з гэтага нумара пачынаюць з'яўляцца ў "Голасе Радзімы", будуць садзейнічаць важнай дзяржаўнай і грамадскай справе, аператыўна, не чакаючы чарговага зборніка, паведамляць пра пошукі і знаходкі музейных, архіўных і бібліятэчных скарбаў.

Уладзімір ПЛЕП,

старшыня Грамадскага аб'яднання "Беларускі фонд культуры".

Аўстрыйска-беларуска-нямецкі даведнік

Аб'яднаннем "Саксонскія мемуарыялы ў памяць ахвяр палітычнага тэрору", Інстытутам імя Людвіга Больцмана па даследаванні вынікаў вайны, Камітэтам

па архівах і справаводству Рэспублікі Беларусь, Беларускаму навукова-даследчым інстытутам дакументазнаўства і архіўнай справы, Нацыянальным архівам Рэспублікі Беларусь сабраны разам і выдадзены "Дакументы па гісторыі Вялікай Айчыннай вайны ў дзяржаўных архівах Рэспублікі Беларусь (1941—1945)". Месцам выдання пазначаны Дрэздэн, Мінск і Грац (2003).

У даведнік увайшлі фонды арганізацый, устаноў, прадпрыемстваў і фарміраванняў, якія здзяйснялі рэжым акупацыі або функцыянавалі пад кантролем акупацыйных улад, арганізацый і фарміраванняў руху Супраціўлення (найперш падпольных і партызанскіх), кінафотафона-

ЗДАБЫТКІ

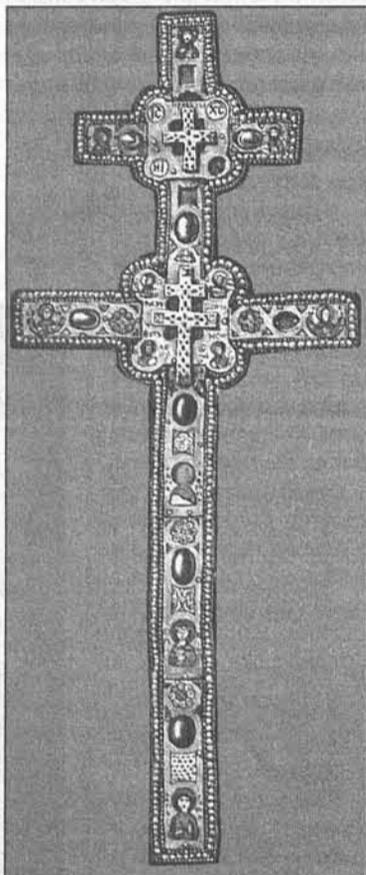
Знойдзены невядомыя рукапісы

Мінула чатыры стагоддзі з таго часу, як у кракаўскай друкарні Андэжэя Пятркоўчыка выйшаў дапаможнік па конегадоўлі і коннай яздзе пад назвай "Гпіка, або Кніга пра коней". Напісаў яе вялікі маршалак літоўскі Крыштаф Мікалай Дарагастайскі.

Аўтар кнігі жыў і працаваў у Мураванай Ашмянцы (цяпер Гродзеншчына). "Гпіка" карысталася вялікай папулярнасцю і перавыдавалася пяць разоў. Яна напісана вобразнай мовай, таму можа лічыцца літаратурным помнікам. З дапамогай спецыялістаў я зрабіла пераклад кнігі са старапольскай мовы на беларускую. Адначасова вяла пошук крыніц, якія сведчылі б пра жыццё і дзейнасць героя-палкаводца, палітычнага дзеяча, падарожніка, доктара медыцыны. У Польшчы (Нацыянальная бібліятэка ў Варшаве, Галоўны архіў старажытных актаў, Бібліятэкі Польскай акадэміі навук, Асальніцкіх у Вроцлаве) з дапамогай Польскага інстытута ў Мінску мне ўдалося выявіць невядомыя творы Дарагастайскага і дакументы пра яго дзейнасць. У іх ліку — друкаваны зборнік вершаў, выдадзены ў Фрайбургу пасля атрымання звання доктара медыцыны, эпітафія на смерць бацькі, лісты да каранаваных асоб. У Бібліятэцы Чартарыскіх у Кракаве захаваліся "інструкцыі" для нявернай жонкі Соф'і Радзівіл: "Парадак" (1608) і "Распараджэнне" (1611). Цяпер выяўленыя матэрыялы рыхтуюцца да публікацыі.

Святлана ІШЧАНКА.

ПУБЛІКАЦЫІ

Наступны дакумент пра Магілёўскі музей з'явіўся праз год, у красавіку 1946 года. Вядомы археолаг Васіль Тарасенка, які працаваў тады ў камітэце інспектарам па музейнай справе, быў камандзіраваны ў Магілёў, ён гутарыў з начальнікам упраўлення палітасветустаной аблвыканкама Сафонавым і былым дырэктарам музея Мігуліным. Будынак музея, пісаў у дакладнай запісцы В.Тарасенка, згарэў у першыя дні вайны ў ліпені 1941 года ад нямецкага запальнага артылерыйскага снарада, пры гэтым усе музейныя фонды, якія знаходзіліся ў гэтым будынку, загінулі. Частка экспанатаў, што знаходзіліся ў былым саборы і закрытай царкве, былі разрабаваны ў час акупацыі. Пра асноўныя каштоўнасці, якія тады захоўваліся ў пакоі-сейфе ў будынку абкама КП(б)Б, В.Тарасенка нічога не паведамаў. На пасадку дырэктара музея ён рэкамендаваў Мігуліна, які прыбыў у Магілёў з перадавымі часцямі Чырвонай Арміі і пачаў збор экспанатаў па гісторыі вайны. Яму нават удалося адшукаць некалькі музейных экспанатаў, што апынуліся ў цэркве і касцёле. Пад спаленай падлогай музея Мігулін знайшоў каменныя прылады і старажыт-

Крыж Ефрасінні Полацкай і іншыя магілёўскія каштоўнасці

СВЕДЧАННІ 1945-1947 ГАДОЎ

У 1992 годзе ўбачыў свет першы выпуск зборніка "Вяртанне". Сярод іншых матэрыялаў там былі змешчаны выяўленыя ў Дзяржаўным архіве Магілёўскай вобласці дакументы пра каштоўнасці, што зніклі ў час Вялікай Айчыннай вайны з абласнога музея, у тым ліку і пра Крыж Ефрасінні Полацкай.

У працяг тэмы прапаную ў гэтым агляду невядомых раней дакументаў, што зберагаюцца ў Нацыянальным архіве Рэспублікі Беларусь, у фондзе № 790 "Камітэт па справах культурна-асветных устаноў пры Савеце Міністраў БССР".

На 12 красавіка 1945 года быў запланаваны даклад Народнага камісарыята асветы на Бюро Савета Народных Камісараў БССР па пытанні "Аб стане работы па аднаўленню гістарычных і краязнаўчых музеяў у рэспубліцы". Захавалася копія-даведка па гэтым пытанню (воп. 1, спр. 63, арк. 17-19). Несумненна, яна зацікавіць даследчыкаў. У даведцы адзначалася, што нямецка-фашысцкія захопнікі знішчылі шэраг музеяў, у тым ліку магілёўскі (арк. 17), а далей прыводзіліся звесткі пра аднаўленне музеяў. Пра магілёўскі музей, які на той час не працаваў, чытаем наступнае: "З вызваленнем Магілёва была распачата работа па збору матэрыялаў Магілёўскага гістарычнага музея былым дырэктарам гэтага музея тав. Мігуліным. Цяпер гэтая работа прыпынена".

няя манеты (спр. 79, арк. 1-3).

Захаваўся ліст, накіраваны Мігуліным у Мінск начальніку музеяў Уладзіміру Венюкову, былому дырэктару Магілёўскага музея, таму самаму, хто 22 лістапада 1929 года прыняў ад фельд'егера АДПУ Крыж Ефрасінні Полацкай і Слуцкае Евангелле ("Голас Радзімы" пісаў пра яго вяртанне).

А цяпер — пра самы важны і цікавы з выяўленых дакументаў. У Нацыянальным архіве зберагаюцца тлумачэнні самога І.Мігуліна ад 17 верасня 1947 года (спр. 79, арк. 1-3). Гэта аўтограф, машынапісны арыгінал з подпісам. Улічваючы значэнне дакумента для далейшых пошукаў (Мігулін, як даваенны і пасляваенны дырэктар музея, несумненна, ведаў усю ці амаль усю праўду пра лёс асноўных яго каштоўнасцей), прывядзем тлумачэнне цалкам:

"Пры Магілёўскім дзяржаўным гістарычным музеі захоўвалася частка дзяржаўнага фонду культурна-гістарычных каштоўнасцей (спіс прыкладаецца).

Рэчы фонду не экспаніраваліся і захоўваліся разам з інвентарным вопісам у сейфе будынка Магілёўскага абкама КП(б)Б.

Сейф з каштоўнасцямі нямецкімі акупантамі быў ускрыты ў верасні 1941 года.

Выяўленыя каштоўнасці для ўліку былі прадастаўлены спецы-

яльнай камісіі ў складзе прадстаўнікоў гарадской управы і нямецкай камандатуры.

У час работы камісіі з'явіўся абласны нямецкі камандант, які камісію распуціў, заявіўшы пры гэтым, што «ўсё гэта належыць Германіі», пасля чаго рэчы былі ўпакаваны і накіраваны ў Германію.

Прозвішча каманданта, які накіраваў каштоўнасці, устанавіць не ўдалося.

З асоб, якія ведаюць падрабязнасці разраблення музейных каштоўнасцей у горах Магілёва, можна ўказаць наступных: маёр МДБ Магілёўскага аддзялення тав. Малчанаў, настаўнік Магілёўскага педвучылішча тав. Скрынінкіў, настаўнік 3-й школы тав. Конохаў і іншыя.

З разрабаваных культурна-гістарычных і мастацкіх каштоўнасцей да цяперашняга часу нічога не вернута.

Дырэктар Магілёўскага музея Мігулін.

Спіс

разрабаваных нямецкімі акупантамі культурна-гістарычных каштоўнасцей, якія захоўваліся ў Магілёўскім дзяржаўным гістарычным музеі да Вялікай Айчыннай вайны

1. Залаты і сярэбраны ключ гор. Магілёва (фотаздымак прыкладаецца).
2. Дзве сярэбраныя пячаткі гор. Магілёва, дадзеныя яму з Магдэ-

бургскім правам (фота прыкладаецца).

3. Крыж Ефрасінні Полацкай, драўляны, абкладзены золатам і ўпрыгожаны каштоўнымі камянямі і візантыйскай перагродчатой эмаллю (фота прыкладаецца).

4. Нашыйнае ўпрыгожанне з 4-х віткаў полый золатай трубка (з раскопак Пампеі).

5. Шэсць золатых бляшак — пласцінак памерам да запалкавага карабка з прымітыўным цісненнем сімвалічных прадметаў (з раскопак Пампеі).

6. Некалькі золатых пярсцёнкаў з камянямі (з раскопак Пампеі).

7. Булава Сігізмунда III, з серабра.

8. Мітра Георгія Каніскага, з серабра.

9. Нюрэнбургскі (Нюрнбергскі. — В. С.) кубак, з серабра.

10. Крэмневы пісталет з золатай чаканкай арабскіх пісьмовых знакаў, з арнаментам.

11. Вялікая сярэбраная гранёная талерка з ціснёнай выявай сімвалічных сцэн, прысвечаных цару Аляксею Міхайлавічу.

12. Дзве вялікія сярэбраныя талеркі з ціснёнай выявай батальных сцэн сярэдніх вякоў.

13. Кубак вялікі сярэбраны, з выявай Пятра Першага.

14. Кубак з выявай цара Аляксея Міхайлавіча.

15. Некалькі сярэбраных та-

Слуцкія антымінсы знайшліся ў Калуге

Мастацтвазнаўцам Галінай Сафонавай і мной у зборах Калужскага абласнога мастацкага музея выяўлены чатыры антымінсы XVII стагоддзя, якія паходзяць з Беларусі. Патлумачу, што антымінсы – гэта адбіткі на палатне арыгінальных твораў станковай графікі на дрэве, тэматычна звязаных з Палажэннем Хрыста ў труну; у тканіну ўшываліся мошчы, а сама яна клалася на прастол пад Евангелле. На пачатку мінулага стагоддзя гэтыя рэліквіі знаходзіліся ў Мінскім царкоўна-археалагічным музеі. У час першай сусветнай вайны, калі пагражала нямецкая акупацыя, іх перавезлі (відаць, часова) у Калугу. З чатырох антымінсаў два захавалі надпісы, якія сведчаць пра іх ранейшую належнасць храмам Нараджэння Хрыстова і Уваскрасення Хрыстова ў Слуцку.

хоўваюцца ў нашым горадзе.

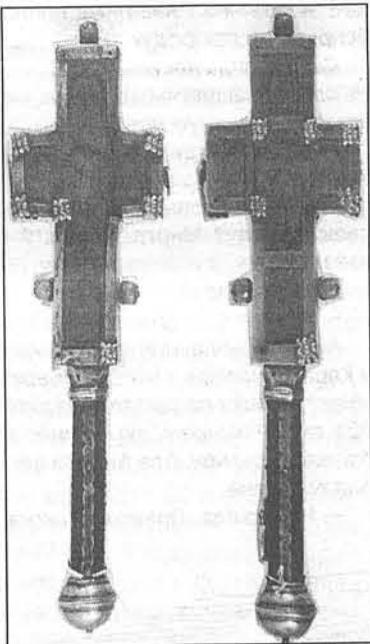
Васіль ПУЦКО,

намеснік дырэктара па навуковай рабоце Калужскага абласнога мастацкага музея.

Першы з антымінсаў, выкананы киеўскім майстрам-манаграмістам ЛТ каля 1633 года, вядомы толькі ў некалькіх экзэмплярах, якія захоўваюцца ў Львове, Чарнігаве і Сафіі. Яго асвяціў Мітрапаліт Пётр Магіла, хутчэй за ўсё, у 1635 годзе, перад сваім аб'ездам праваслаўных прыходаў і манастыроў Беларусі. Антымінс, асвячоны Мітрапалітам Варлаамам Ясініскім ў 1693 годзе, уяўляе сабой даволі дакладнае ўзнаўленне папярэдняга і змяшчае ў цэнтры такую ж кампазіцыю, дзе паказана аплакванне Хрыста анёламі. "Антымінс Рухомы", выраблены ў другой палове XVII стагоддзя, расфарбаваны ў некалькі колераў; выява на ім адносіцца да той жа іканаграфічнай схемы, што і на

двух папярэдніх. На чацвёртым антымінсе паказана Палажэнне ў труну, названа імя Мітрапаліта Антонія Вінніцкага; асвяцілі яго ў 1670 годзе (незадоўга да смерці апошняга) для Уваскрасенскай царквы ў Слуцку. Усе названыя антымінсы выкананы ў тэхніцы адбіткаў з гравюру на дрэве і служаць яе рэдкімі ўзорамі, належаць да нештатлікіх прыкладаў, гістарычна звязаных з праваслаўным асяроддзем Беларусі XVII стагоддзя. Захаваныя надпісы і аўтографы вядомых іерархаў павышаюць значэнне пералічаных антымінсаў як гістарычных крыніц.

Далучаю здымкі чатырох царкоўных каштоўнасцей, якія генетычна звязаны з Беларуссю і за-

Сляды вядуць у Аўстрыю

У свой час у розных мінскіх і эмігранцкіх выданнях былі апублікаваны звесткі пра каштоўнасці, вывезеныя ў 1943 годзе са збораў Беларускага дзяржаўнага музея ў Вену. Аднак жаданых вынікаў тыя публікацыі не далі – можа, таму, што тады ў Аўстрыі не было яшчэ беларускага пасольства, не было каму інспіраваць пошукі ў Вене. Вось чаму варта, суміраваўшы звесткі, зноў прыцягнуць увагу да страчаных музейных каштоўнасцей.

Сёння вядома, што найбольш поўны спіс каштоўнасцей, вывезеных у Аўстрыю з Беларускага дзяржаўнага музея, захоўваецца ў Беларускай бібліятэцы імя Францішка Скарыны ў Лондане.

У спісе ўказаны кнігі, рукапісы, дакументы. Найперш заслугоўваюць увагі "Беларускія песенькі і апавяданні" невядомага аўтара, "Гадавая справаздача вялікай сінагогі г. Мінска", "Тэзісы для даклада на з'ездзе яўрэйскіх земляробаў", "Опера да свята пурым". Згадваюцца малітоўнікі на пергаменце.

Што яшчэ, паводле вопісу, было вывезена з Мінска ў Вену? У асноўным гэта творы выяўленчага і дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва. Называюцца партрэты хлопчыка, жанчын, старых, "Яўрэй-мяснік у г. Празе" (XIII стагоддзе!), "Багатае вяселле" М. Горшмана, "Майсей" Манціфера, "Алень", "Фантазія аб прышэсці Месіі", "Збор вінаграда", "Пачатковая яўрэйская школа ў Расіі" (1899), безназоўная "праца мастака Іосіфа Чайкова" і іншыя творы. У музеі захоўваліся 17 адбіткаў з "малюнкаў мастака Бразера для

яўрэйскай хрэстаматыі, якая выдавалася ў Беларусі".

У 1943 годзе было вывезена шмат твораў дэкаратыўнага і прыкладнага прызначэння. Сярод іх 29 заслонак для "святога ківота", 10 чахлоў для торы, велікодныя талеркі, падсвечнік для свята "Ханука", пінкос пахавальнага таварыства мястэчка Азарычы.

Прыведзеныя звесткі могуць аказацца карыснымі пры пошуках і ідэнтыфікацыі мінскіх каштоўнасцей. Безумоўна, на іўна было б думаць, што ўстанова, якая стваралася нацыстамі, захавалася да нашага часу ў першапачатковым выглядзе. Яе фонды маглі перадаць іншым установам (бібліятэкам, музеям, архівам), маглі перавезці ў Ізраіль. Аднак след пакуль што вядзе толькі ў Вену. Там варта і распачаць работу па выяўленні і вяртанні.

Яраш МАЛІШЭЎСКИ,

сябар камісіі "Вяртанне".

спасылкі) звесткі пра музейныя, архіўныя і бібліятэчныя каштоўнасці, якія захоўваліся ў мясцовым палацы. "Калекцыя карцін з Альбярціна магла б з поспехам экспанавалася ў многіх еўрапейскіх галерэях", – сцвярджае аўтар. Тут знаходзіліся эскізы "Галоўка" Леанарда да Вінчы, "Кентаўр" Рубенса, дзве карціны Пітэра Брэйгеля, некалькі венецыянскіх партрэтаў. З польскіх мастакоў называюцца Шыман Чаховіч, Юліуш Косак, Францішак Жмурка. Апрача таго ў палацы знаходзіліся сямейныя партрэты, выявы польскіх каралёў і гетманаў. На сценах была размешчана вялікая калекцыя саксонскага і мясцовага фарфору. Бібліятэка магла ганарыцца польскімі і італьянскімі выданнямі XVII стагоддзя, энцыклапедыямі, атласамі і геаграфічнымі картамі. У архіве захоўваліся дакументы на пергаменце (некаторыя нават з XV стагоддзя).

Паводле Р. Міроўскага, усе зборы ў час першай сусветнай вайны, калі пачалося нямецкае наступленне, былі вывезены з Альбярціна ў Маскву. На гэтым іх сляды губляюцца. Варта было б іх адшукаць.

Міхал ШВЭДЗЮК (Вялікабрытанія).

чому выдавочцы падзей 1941 года, выяўленыя супрацоўнікам прэс-групы Упраўлення КДБ Рэспублікі Беларусь па Магілёўскай вобласці Сяргеем Багдановічам, засведчылі іншае. Паводле яго публікацыі (гл.: Вяртанне-4. Мн., 1997. С.53-58), удзельнікі эвакуацыі Магілёўскага музея 13 ліпеня таго ж года, найперш чырвонаармеец-шафёр Пётр Паддубскі, пацвердзілі, што асноўныя каштоўнасці з банкасейфа (у тым ліку і Крыж) былі вывезены ў Маскву з удзелам таго аўтарытэтнага кіраўніка, як Панцеляймон Панамарэнка (ён жа не ставіў пад сумненне наяўнасць Крыжа ў яго полі зроку ў 1943 годзе, пра што пісалася ў "Голасе Радзімы"). Па-трэцяе, калі каштоўнасці вывезлі акупанты, то якім чынам Слуцкае Евангелле магло ў 1994 годзе апынуцца ў Мінску (гл. паведамленне прэс-службы Беларускага Экзархата. Царкоўнае слова. 2003. № 13. С.3). Усе гэтыя пытанні спараджаюць думку, што І. Мігулін свядома імкнуўся замесці сляды – сам ці па чыйсьці волі.

Але, з другога боку, у 2000 годзе ў рускім друку з'явілася публікацыя пра тое, што магілёўскія каштоўнасці былі вывезены фашыстамі, службай Розенберга са... Смаленска. Пры гэтым робяцца цямняныя спасылкі на ўкраінскія крыніцы. Значыць, магло здарыцца так, што скарыбы вывезлі з Магілёва, але да Масквы не давезлі, што яны ўсё ж трапілі ў рукі акупантаў.

Такім чынам, пры далейшых пошуках трэба зноў і зноў правяраць любую версію, у тым ліку і выкладзеную ў тлумачэнні І. Мігуліна. Бо гаворка ідзе, як відаць з прыведзенага вышэй "Спісу", не толькі пра нацыянальную рэліквію № 1 – Крыж Ефрасінні Полацкай, але і пра іншыя вялікія каштоўнасці. Дарэчы, характэрна, што ніводная з іх, апрача Слуцкага Евангелля, нідзе не "засвяцілася". Значыць, усё недзе захоўваецца разам?!

І апошняе заўвага: прыкладзеных І. Мігуліным фотаздымкаў у справе чамусьці не аказалася. Таму ілюструем публікацыю выявай Крыжа, узятай з кнігі "The Spoils of War", якая ў 1997 годзе выдадзена па матэрыялах Міжнароднага сімпозіума ў Нью-Йорку (ён прайшоў з удзелам камісіі "Вяртанне" Беларускага фонду культуры).

Віталь СКАЛАБАН,

кандыдат гістарычных навук.

дакументаў. Апісаны асабістыя фонды партыйных і дзяржаўных дзеячаў, кіраўнікоў партызанскага руху, дзеячаў культуры і мастацтва, асоб, якія супрацоўнічалі з акупантамі, а таксама даследчыкаў гісторыі Вялікай Айчыннай вайны. У канцы выдання змешчаны паказальнікі, пералік дзяржаўных архіваў Рэспублікі Беларусь, уключыўшы каларыя рэпрадукцый дакументаў і публікацый часоў другой сусветнай вайны.

Рэдагавалі даведнік Ш. Карнер (Аўстрыя), В. Селяменей, С. Жумар (Беларусь) і К.-Д. Мюлер (Германія).

Даведнік несумненна аблегчыць работу беларускім і зарубежным даследчыкам, якія займаюцца гісторыяй Вялікай Айчыннай вайны.

Таццяна ПЯТРОВІЧ.

Вывезена

з Альбярціна

Газета "Тыдзень Польскі", якая выдаецца ў Лондане, змясціла пад рубрыкай "На Крэсах" артыкул "Альбярцін", дзе падрабязна апісваецца сядзіба Пуслоўскіх каля Слоніма.

Аўтар прыводзіць (на жаль, без

бакарак, з мастацкай гравіроўкай.

16. Калекцыя манет усіх часоў і народаў да 6 кг. вагою, у ліку якіх да 10 штук было залатых візантыйскіх, астатнія сярэбраныя.

17. Залатая кішэнная гадзіннік з мастацкай эмалевай аздобай – 4 шт.

18. Шмат прадметаў сярэбрана-пазалочанага царкоўнага і касцельнага начыння – чашы, крыжы, дарахавальніцы; работа беларускіх майстроў XVII і XVIII стагоддзяў.

19. Да 20 евангелій з акладамі работы беларускіх майстроў XVI-XVIII стагоддзяў, з іх адно, напісанае ад рукі князем Амельякам (гэта значыць, Слуцкае Евангелле. – В.С.).

20. Некалькі – да 15 невялікіх ікон пісьма і з рызамі работы беларускіх майстроў.

21. Дзве яўрэйскія торы, паднесеныя Мікалаю Другому.

22. Два сярэбраныя наканечнікі для тор, упрыгожаныя вялікімі іванёнымі смарагдамі.

23. Шмат бытавых ювелірных вырабаў з серабра, да прыкладу: бранзалеты, завушніцы, пярсцёнкі, каралі, ланцужкі, медальёны, спражкі, брошкі, заколкі, шкатулкі, кілішкі і г. д. Многія з іх упрыгожаны каштоўнымі камянямі.

24. Збан вялікі сярэбраны з чэрню, з рэльефнай выявай батальных сцен сярэдніх вякоў.

Заўвагі:

Спіс культурна-мастацкіх каштоўнасцей складзены на памяці, таму што дакументальны спіс быў вывезены разам з каштоўнасцямі.

Вопіс можа дапоўніць або ўдакладніць былы дырэктар Магілёўскага музея тав. Вінюкоў.

Другі экзэмпляр скрадзенага вопісу захоўваецца ў Мінскім дзяржаўным гістарычным архіве.

Дырэктар Магілёўскага музея Мігулін.

17 верасня 1947 года.

Гор. Магілёў.

Прачытаваны дакумент выклікае некалькі істотных пытанняў. Па-першае, чаму І. Мігулін даў гэтыя тлумачэнні так позна, толькі восенню 1947 года, калі ён павінен быў распачаць адпаведныя старанні неадкладна, пасля свайго вяртання ў Магілёў з эвакуацыі восенню 1944 года – тады па гарачых слядах якраз ствараўся Надзвычайнай камісіяй спіс страт, нанесеных беларускаму народу акупантамі. Па-другое,

Іван Шамякін

НАЧНЫЯ УСПАМІНЫ

Гэты грубы жарт жанчыну ўзлаваў:

— А мы такіх рэвізораў заганяем у вальер, але не да зуброў — да свіней.

Андрэй засмяяўся.

— Мая душа! У такім разе — прыходзьце вы. Далібог, не будзеце сумавачы. І да свіней нас гнаць не захочаце.

— Калі вы той, на каго думаю, то з вамі пазяхаць не будзеш.

— А на каго вы думаеце?

— Мы нядаўна ў тэатры былі. Людка! Як спектакль называўся?

— Я ўзяў трубку, сур'ёзна прадставіўся.

— А гэта ваш сябра — Макаёнак?

— Ён.

— Я так і здагадалася. За свіней няхай прабачыць. Гэта яму за споднікі і за рэвізораў. А яны абрыдлі нам, рэвізоры.

— Дык чакаць вас?

— Прыйдзем.

Андрэй тут жа скаціўся на першы паверх, у рэстаран. А дамаўляцца з афіцыянткамі — ох, як ён умеў! Бадай, гэтак жа, як Глебка.

Праз паўгадзіны ў шостым "люксе" быў накрыты стол не горшы за тая, што накрывалі ў Віскулях — Хрушчову і яго хеўры.

Па стукі пратэза на лесвіцы здагалася — ідзе. І я ажно захваляваўся: што нам скажа гаспадар?

Стук у дзверы.

— Можна?

— Калі ласка.

— Іса! — так Раманаў упарта называў жонку. Жартуючы, тлумачыў: "Для эканоміі. Словы трэба эканоміць, і на словах трэба эканоміць". У калідоры Уладзімір Сяргеевіч са мной пацалаваўся.

— Здаровы быў, пане Іване!

— А гэта Андрэй Макаёнак, — прадставіў я сябра. Раіса галасіста засмяялася.

— А я здагадалася. Ніводзін начальнік не дазволіў бы сабе так размаўляць з жонкай дырэктара.

Раіса была не з тае пароды, якую на сучасных конкурсах прыгажосці абвешчаюць "міс года" ці "міс рэспублікі", але ў яе гады я прысудзіў бы ёй адно з першых месцаў — сімпатычна-прывабная жанчына, якімі славіцца наша зямля: выразны твар, жывы, з пастаяннымі смяшынкамі ў вачах, бялявая, проста падстрыжаная, акуратна прычэсаная, для свайго ўзросту прыгожа акругленая. Такой яна заставалася яшчэ сорок гадоў, на працягу якіх я сустракаўся з Раманавымі, на жаль, з кожным годам усё радзей.

Скінуўшы паліто, Уладзімір Сяргеевіч заглянуў у пакой, дзе накрыты стол, спачатку нахмурыўся — пакрыўдзіўся, але тут жа засмяяўся:

— Іса! Ты паглядзі! Во гэта госці: са сваёй дзічынай прыехалі. Дзе палявалі? Яўна браканьеры. Ды што зробіш! Мусім аскароміцца ў Вялікі Пост.

Набліжаўся Вялікдзень.

Нашы пісьменніцкія застоллі заўсёды вяселыя, акрамя памінак, хоць і там часам пад канец забываліся, з якой нагоды сабраліся. Але, далібог, не помню другой такой бяседы, як тая наша белакежская. За сталом сабраліся тры вы-

датныя гумарысты на аднаго слухача. Па багаці выдумак, анекдотаў, паляўнічых "утак", падслуханых у народа, — жываты балелі! Раманаў, бадай, пераплонуў лепшага камедыёграфу. Гэта Андрэй сам прызнаў. Асабліва цікава расказваў яўрэйскія анекдоты.

Ды і Раіса Іванаўна мела востры язык.

Гадзін да трох ночы рагаталі пад шум пушчанскіх соснаў. І хтось з нас заключыў: не занудлівая філасофія, не сухая палітыка, не дзьяльба ўкрадзенага, а гумар, жарт, смех закладае асновы сяброўскага саюза, цэментуе яго на доўгія гады.

Не адразу заснулі мы з Андрэем — доўга яшчэ гаварылі пра Раманавых. Персанажы нашых будучых твораў! Аднак ні Андрэй, ні я не напісалі, хоць сюжэты мелі: можа, праз тое, што расказвалі адзін аднаму часта, таму і не напісалі. Андрэй задумы новых п'ес правяраў на слухачах. Я новы сюжэт нават Машы не расказваў, баюся: раскажу — не напішу. Сакрэт творчасці!

Дырэктар позна лёг, але прачнуўся рана. І нас падняў: снедаць да сябе на кватэру. Прапановаў нейкую сваю адмысловую настойку, рэцэпт якой ведаў толькі ён адзін. Ды мы былі ворагі пахмелля; сапраўды, я ніколі не пахмяляўся, Андрэй — вельмі рэдка, у выключных выпадках.

Уладзімір Сяргеевіч (сам за рулём "газика") павёз нас па пушчы, якая звінела галасамі ранніх птушак, хоць было яшчэ "зімна", як сказаў егер, які набіваў кармушкі сенам — для зуброў.

Там чакалі іх, схаваўшыся пад густымі елкамі. Убачылі аднаго зубра, які стаяў пад дрэвам.

— Гэта дзед. Адзіночка. Яму ўжо не хочацца ў статак. Адгуляў.

— І мы, старыя, будзем такія?

— А ты думаеш, будзеш падскоквачь да ста гадоў, як малады

бычок?

— Цішэй.

Трашчала галлё пад дрэвамі і на дрэвах. Ішоў статак — галоў дванаццаць. Маладыя маткі з цялятамі.

Дзіўна ўсхвалявалі, ажно сэрца закалацілася. Ішлі ўладары пушчы — князёўны і нашчадкі. Пабачыць такое дорага каштуе. Я пашкадаваў, што пры тым даўнім падарожжы ў пушчу не ўдалося паказаць дзецям гэты чуд прыроды.

Між іншым, сустрэча наша і яшчэ аднаго госця з зубрамі дала мне першы раздзел рамана "Снежныя зімы". З пушчы пачаў я "раскручваць" складаны лёс партызана Івана Антанюка. Ды і Раманаў ёсць. Карнач у "Атлантах і карыятадах" — спалучэнне Макаёнка і Раманава. Яны як бы дапаўнялі адзін аднаго. Пісаў я аднаго Андрэя, але Маша, чытаючы рукапіс, раптам адкрыла: «А тут Карнач — Раманаў».

Так рэальныя людзі ўваходзяць у раманы, п'есы, кінафільмы.

Пасля сустрэчы з зубрамі пушча адкрыла нам казачную веліч. Да таго быў лес. Сярод такіх самых дубовых лясоў я вырас. Але той гомельскі лес не стаў легендай для мяне. Малады яшчэ быў, каб эстэтычна і нават містычна ўспрымаць прыроду.

Пад'ехалі да невялікага азярка. На плёсе плавала чарада качак, не зважаючы на шум машыны.

— Загубім адну душу? Вунь таго прыгажуну кагара?

— А ты ўпэўнены, што ён зробіў сваю справу? Многа жонак. Я і зайздросчу, і спачуваю яму, — жартаваў Андрэй.

— Хто з вас лепшы стралок?

Андрэй быў выдатны стралок: у Каралішчавічах з малакаліберкі збіваў шышку па заказе. Я сказаў пра гэта Раманаву, які прынёс з "газика" стрэльбу. Але Андрэй перадаў яе мне.

— На, мазіла. Прамаж. Такога

нельга забіваць.

Я доўга цэліўся. Але качар падплыў да качак.

І я стрэліў у неба.

Качкі са свістам пранесліся над намі, адна нават "плюнула" на машыну, насмяшыўшы нас.

Раманаў сказаў:

— Я ўзяў бы цябе, Іван, памочнікам па ахове фауны.

— Праспіць не толькі качак, але і зуброў, — пажартаваў Андрэй.

Агледзелі будоўлю ў Віскулях. І ніхто з нас не падумаў, што гэты няскончаны гмах стане сумна-гістарычным помнікам тупагало-васці людзей, што самі сябе абвясцілі кіраўнікамі "новай генерацыі". Ды генерацыя стала дэгенерацыяй — служкай капіталу.

Выступілі на пагранічнай зас-таве, надзвычай цёпла сустрэтыя ахоўнікамі мяжы. Ва ўдзячнасць мелі шыкоўную лазню, якая пахла пушчай, і абед, які чамусьці нагадваў матчыны святочныя абеды, калі мы зрэдку наведвалі іх, сваіх маці.

Пакрыўдзілі Раісу Іванаўну: спазніліся, а яна цэлы дзень рыхтавала незвычайны абед. Дасталася не нам — Уладзіміру Сяргеевічу і знаёмаму начальніку заста-вы. Прасіла застацца яшчэ на дзень. Не! Білеты ў кішэнні.

Сяржант адвёз нас на Брэсцкі вакзал. Ледзьве паспелі на цягнік.

У вагоне, калі забыўся пагранічны абед, елі Раісін — катлеты з маладой аленіны, піражкі з журавінамі. Частавалі суседзяў, бо на-клала шчырага гаспадыня на цэлы ўзвод.

Суседзі замянілі ўспомніць дзівосы нашага гасцявання. Вылілі незабыўныя ўражанні ў мяне на кватэры — Машы і маім дзецям. І, дароўся, яны папікалі бацьку, што не звязіў іх яшчэ раз у Бела-вежскую пушчу.

Ды і самі мы з Андрэем паспелі з'ездзіць адзін раз. Хутка Раманаў апынуўся ў Мінску — намеснікам міністра лясной гаспадаркі. А без яго ў пушчу не цягнула.

Але і ў міністэрстве мы яго знаходзілі. Не, хутчэй ён нас знаходзіў. І вазіў па лясах. Планавалі з'ездзіць у Белакежу з дзецямі. Не помню — чаму не атрымалася. Ездзілі ў Бярэзінскі запаведнік, на Браслаўскія азёры.

А гады праз два-тры Рамана-вы наблізіліся да нас тэрытары-яльна: гарадская блізкасць, хоць у адным доме, — не тое. Дазволілі і кіраўнікам мець дачы. І Раманаў будаваўся побач з вялікім пасёл-кам, дзе жыў Андрэй — за які кіла-метр; па лясной сцежцы мы да-ходзілі за дзесяць мінут — Анд-рэя, у назе якога сядзела з вайны дванаццаць асколкаў, Уладзімір — на драўляным пратэзе. Праўда, ён хадзіў рэдка — прыязджаў на машыне, а на машыне — кіламетры чатыры: з кальцавой дарогі на "дзяржаўную", што вяла да рэзі-дэнцыі "Заслаўе-2" (дзе "Зас-лаўе-1", дагэтуль не ведаю). Была яшчэ адна прычына: на дачы Ма-каёнка гаспадарыла, даволі кру-та, Люба — гераіня аповесці "Тай-на драмы" ("Аповесць пра сябра").

Раіса не любіла Любу. Уладзімір Сяргеевіч сказаў мне адкрытым тэкстам, а Люба не любіла Раманавых. Завошта? За іх веселосць, розум, дасціпнасць? Па-мойму, з гэтай нагоды ў Анд-рэя адбываліся "крутыя разборкі" з Любачкай.

— Я сказаў ёй: сяброў ты мне не заменіш, не тая ў цябе звільны.

Машу і мяне Люба таксама не любіла, на нашу дачу наведвала-ся толькі тады, калі ехала з Анд-рэем з горада. Мы з Андрэем пры-

выклі бачыцца амаль кожны дзень. І пляваў я на яе адносіны. Падумаеш, "цаца"! Хоць менавіта я быў іх арбітрам, нярэдка мірыў. Андрэй маюкаў мяне словамі Пестрака: "Атлусцелы правадыр беларускіх апартуністаў". Я часта абараняў яе — жанчына! Але ўдзячнасці ад яе ніколі не чуў, бадай, ні разу не сказала баналь-нае "дзякуй". Яна трымалася дужа высокай думкі пра сваю персону; урачом была свядарным, а ганіла амаль усіх сваіх калег — жанчын, мужчын чапала рэдка.

Калі Андрэй памёр, я не бачыў яе слёз над труной і магілай. Але калі селі за сталы на памінкі (я веў рэй, удава сядзела побач), Люба ўбачыла, што ў сярэдзіне доўга-га стала мая Маша сядзіць побач з Ленай, першай Андрэевай жон-кай, маці яго дзяцей. І Люба рап-там горка разрыдалася. Я пачаў супакойваць. І пачуў ашалам-ляльнае: "Я знала, што Марыя Філатаўна ненавідзіць мяне".

— Адкуль вы ўзялі, Любоў Іва-наўна? Марыя Філатаўна любіла вас, — суцяшаць можна і няпраў-дай.

— А з кім яна села! З Леначкай!

— Яны так доўга сябравалі...

Гэта была праўда, і ад яе Лю-бачка разрыдалася яшчэ мацней: адчула, што няма ў яе за гэтым сталом сяброўкі, акрамя хіба ся-стры.

Між іншым, мяне абуралі па-водзіны яе бацькі: хаваў Саюз пісьменнікаў, камісія, а ён гаспа-дарыў, хоць пры жыцці Андрэя быў "ніжэй травы, цішэй вады", заўсёды трымаў зяцеў бок і асу-джаў дачку: маўляў, не ўмее гас-падарыць. Паказаў, як умее гас-падарыць ён.

Аднак — пра Раманавых. Па-колькі Раіса заўсёды ездзіла з мужам (ён з адной нагой ліха вадзіў машыну), у Андрэя збіра-ліся рэдка. Часцей у мяне. Маша шчыра любіла гэтую вяселую пару. А каго яна не любіла! Але калі дача была гатова, часцей збіраліся ў Раманавых.

Андрэй прыходзіў да мяне за два кіламетры.

— Вып'ем? — пытаўся я.

— Не.

— Не?

— Даўно мы не былі ў Рамана-вых. Трэба зарадзіцца яго гума-рам. А то не ідзе мая камедыя.

Ехалі "зараджацца". Не таілі, чаго прыехалі. І яны, і Валодзя, і Раіса рады былі нам, і сапраўды зараджалі творцаў сваімі харак-тарамі, рысы якіх ёсць не ў адна-го героя камедыі Макаёнка і не ў аднаго героя "Атлантаў і карыя-тыд".

Хто не меў такіх сяброў, той напэўна не зразумею, якое гэта шчасце мець іх! Якім змястоўным, напоўненым робіцца жыццё ў такім братэрскай калектыве. І іх цяжка бачыць у бяссонныя ночы і... пісаць для нашчадкаў, сваіх дзяцей, як яно распадалася, тое вяселае жыццё. А распадалася яно трагічна раптоўна. Дваццаць гадоў назад памёр Андрэй. Асірацелі. Потым, у 1991-м, лёс ударыў Машу і мяне — памёр наш сын Саша. Маша пасля яго смерці не ездзіла ні на якія курорты, не хадзіла ў госці — якія жарты! Паўці-цёвая жальба ці не была прычы-най яе цяжкай невылечнай хваро-бы. Пяць гадоў назад я страціў са-мага дарагога чалавека. Маша натхняла, радавала мяне 57 гадоў. О, як многа яна дала мне: ласкі, цеплыні, жаночых характараў, як памягла ў працы — многія тысячы старонак надрукаваны ёю! А колькі выпісана характараў!

Малюнак Вячаслава ПІШЧЕНКІ.

вернісаж

кнігарня

“Сонцакрыж” Алеся Шатэрніка

Пра Алеся Шатэрніка кажучь: незвычайны чалавек. Людзей здзіўляе разнастайнасць яго захапленняў. І ёсць чаму здзіўцца. Вядомы скульптар у 55 гадоў заняўся жывапісам. Трохі раней пачаў пісаць вершы. Усё, што ён стварае, цікавае не толькі яму. Вершы публікавалі ў друку. Зараз іх хопіць на зборнік, рэцэнзентам якога згадзіўся стаць Рыгор Барадулін. Жывапіс калегі-мастакі параўноўваюць з імпрэсіянізмам, падкрэсліваючы жывое пісьмо і свежасць колераў. Цяпер Алеся Шатэрніку 63 гады, і ён прадставіў сваю неюбілейную выставу ў Музеі сучаснага выяўленчага мастацтва. 26 алейных работ, 18 скульптур і паэтычныя імпрэсіі. Сапраўды, нашто нейкая асабліва падстава для прэзентацыі сваёй творчасці? Было б жаданне і імэт. А гэта якраз пра Шатэрніка.

Яго энергія і імкненне данесці свае думкі да кожнага вядомага ў творчых колах. Назвайце гэта “Сонцакрыж” і прысвяціў бацькам:

Зямля і Неба!..
Бацька і Маці.
Сонца і Крыж...
Дзе сляды нашыя?..
Ці не ў промнях
СОНЦАКРЫЖА?...
Бацька Крыж!
Маці Сонца!
Промні СОНЦАКРЫЖА
ззяюць вечна!

Бацька Алеся Шатэрніка быў інтэлігентам, урачом, а маці проста сялянскай жанчынай. Зараз ён разумее, што ўсё глыбіннае, народнае ў яго ад маці. Жанчына пражыла 90 гадоў, а напрыканцы жыцця выйшла на нейкі асаблівы ўзровень свядомасці, які Алеся Шатэрніка ашаламіў. Не запісваць тое, што казала маці, кажа А.Шатэрнік, было немагчыма. Цяпер ён мае цэлы дзённік, дзе занатаваны думкі маці. А, наогул, лічыць яе сваёй музай. Менавіта тады, калі яна хварэла, і пісаў А.Шатэрнік шмат, як гэта часта бывае з людзьмі, якія перажываюць цяжкія моманты жыцця.

Да паэзіі ў А.Шатэрніка сёння асаблівае стаўленне. Ён кажа, што калі жывапіс — двухмерная прастора, скульптура — трохмерная, “паэтычнае слова выходзіць па-за межы гэтых прастораў і набліжаецца да чацвёртага вымярэння... Боскае слова... “Напачатку было Слова...”
Піша пра прыроду, радзіму, філасофствуе. І раптам з’яўляецца пранізлівы лірызм у радках да Самотнай паэткі:

Я цялюю твае
перасохлыя вусны,
Недапітае разам, з пагардай
Віно...

“Сонцакрыж” прызначаны чалавеку, які адчувае сваю сувязь з Богам, сусветам. Жыць без духоўнага падмурка і мэты, тым больш займаючыся мастацтвам, немагчыма, упэўнены мастак. Ягоныя карціны — беларускія краязьвіды. Гэта можа быць “Рэчка Наванка зімой” ці “Альшэва. Стары млын”. Свечыцца “Сінія свечкі чэрвеня — лубін” і зіхаціць “Возера”, вакол якога, прызнаецца А.Шатэрнік, “бяжыць маё жыццё”. Да яго мастак звяртаецца са словамі: “Ты надаеш мне натхнення, імэтэту і сілы”. Возера для яго — своеасаблівы сімвал беларускай

прыроды.
Свой зварот да жывапісу Алеся Шатэрнік тлумачыць так: “Скульптура — маўклівая працаёмкая муза. Апрацоўка каменю, бронзы займае шмат часу. А душа часам просіць адлюстраваць нейкае ўражанне хутка, ёй патрэбна выйсце. Таму я і ўзяўся за алей гадоў 7 таму. Адрозніе не атрымлівалася. Потым пайшло і пайшло. Калі малюеш краявід, спадзяешся адлюстраваць хаця б тысячную долю таго, што бачыш і адчуваеш, бо вакол столькі багацця і прыгажосці”.

Скульптуру Алеся Шатэрнік не пакаідаў ніколі. Сярод створаных ім вобразаў — Ефрасіння Полацкая, Мікола Гусоўскі, Колас-настаўнік. У Полацку ёсць скульптурная кампазіцыя А.Шатэрніка “Крывічы”. Ёсць у яго і камерныя выявы сваіх сучаснікаў — мастака Алеся Марачкіна і нядаўна памерлага Яўгена Куліка.

Алеся Шатэрнік кажа, што за жыццё зрабіў не адну сотню скульптурных выяў нябожчыкаў. Простых людзей і знакамітых. Па заказу і па жаданні. Гэта няпроста: трэба зрабіць выяву чалавека па партрэту. А яго ж павінны пазнаваць тыя, хто ведаў. З цягам часу адчуў,

што святло — жывая катэгорыя, якая стварае форму. А далей у верхаш:

Скульптура дапамагае
зразумець сутнасць
Святла.
Святло і цень
ствараюць форму...
Чалавек існуе на мяжы святла
і ценю,
Чалавек малюе ценем,
Бог малюе святлом...

У Алеся Шатэрніка ёсць свае скульптарскія мары. У Мінску хацеў бы паставіць помнік Глебу Мінскаму. У майстэрні чакае свайго часу паўтараметровая постаць Уладзіслава Сыракомлі. Яшчэ ў саветскія часы меў заказ ад Міністэрства культуры, скасаваны пасля распаду СССР. Але жаданне стварыць помнік гэтаму чалавеку засталася. Ёсць у А.Шатэрніка і выява Вінцэнта Дуніна-Марцінкевіча. Скульптар хоча стварыць такі ансамбль — тры калоны і тры постаці знакамітых беларусаў — Станіслава Манюшкі, Уладзіслава Сыракомлі і Вінцэнта Дуніна-Марцінкевіча. Здаецца, гэта патрэбна не толькі яму. Было б цудоўна, калі б недзе ў раёне адноўленай прыгажуні ратушы з’явіўся падобны помнік.

А пакуль ён, як і раней, будзе пісаць вершы, карціны і ствараць скульптуру. Нечага аднаго яму проста не хопіць, каб адчуць паўнату жыцця. І яшчэ час ад часу акунаецца ў святую азёрную ваду, абавязкова на Вадохрышча, а потым і ў Чысты чацвер, паколькі любіць ваду і купаецца ў любую пару.

Алена СПАСЮК.
НА ЗДЫМКАХ: А.ША-
ТЭРНІК, «Вітаўт Вялікі»,
«Адлюстраванне».
Фота Яўгена КАЗЮЛІ.

* * *
Гэта травінка, гэты каменьчык.
Сонца адбітак, ў крыніцы
праменьчык.
Свет над Бажніцай на захад
ці ўсход,
Гэта і смутак, і радасць і ўзлёт...

Гэта жыццё і Душа чалавека
Над Беларуссю лунае спрадвеку.
Час і прастора ў кругазварот,
Сімвалам — Верай адзначан
народ.

Воблакам-хмараю неба засціла,
Чорным крылом Сонцакрыж
засланила,
Выпусціў з рук
бліскавіцы Даждж-Бог,
Уцэпры зазямлі скрыжалі дарог...

Віліся з попелам груганой зграі,
Ветры ў званицах
званы калыхалі.
Не абуджаецца стомлены люд,
Дзе знайсці сілу, каб збавіцца пуг.

Цяжка са стогнам мяхі
ўздыхнулі,
Стылае вугалле ветрам кранулі.
Хваляю ўцеца жалезны прамень,
Гартам ствараецца
Сонцаструмень.

Так і спываюць ў прасторы і часе
Цяжар журбы — радасці, слёзы.
Лёс нам такі — выпрабаванне,
Сонцакрыжэ вечнае ззянне...

* * *
А ўвечары над дахам
запальвалася сем зорак
Вялікага Звязу,..
згадваючы пра тое,
што пад гэтым дахам
месціліся сем родных тоесных
Душаў...

Напывала ціхая,
празрыстая летняя Ноч...
2002.

СПАС

Аблокі над возерам
і маладымі таполямі.
Ціхае шапаценне лісця
і плёскат вады
закалыхвае мяне.
Я позіркам ўзношуся высока
ў неба, дзе павольна
лётаюць ластаўкі.

Ад вышыні яны такія
маленькія, што часам знікаюць
са зроку.
Недзе блізка мама, высокая
і дужая, развешвае
блязіну паміж гнуткіх таполяў.
Сонца і вецер хутка робяць
сваю справу,
блязіна высыхае, таполі
выпроставаюцца,
Час спывае...

Пройдзе сорак пяць гадоў...
Роўна палова доўгага веку,
мамінага жыцця...
Вайшкуні, яблыневы сад
Прад Спасам...
Высока ў вечаровым небе
я ўбачыў чатыры
Дзіўныя птушкі.

Адну з іх я нават упалаваў
у бінокаль...
Яна пакружыла трохі
над садом і... знікла.
Як я пазней здагадаўся,
гэта былі Чорныя буслы.
І гэта быў знак, Божы Знак.
З мамай нас было чацвёрка.
Сумная казка дзяцінства
здзейснілася...
Адляцела наша Матуля
ў Вечны вырай...
Да Спаса мама ня ела яблык.
Сёння Спас...
Сухі сонечны дзень...

19.08.1997.

Дарослыя праблемы дзіцячай літаратуры

У Доме прэсы адбылася прэзентацыя кнігі дзіцячай тэматыкі выдавецтва “Мастацкая літаратура”, на якой прысутнічалі галоўны рэдактар Віктар Праўдзін і “віноўнікі” ўрачыстасцей — Уладзімір Карызна, Уладзімір Марук і Алеся Пісьмянкоў. Іх кнігі “Чароўнае вока”, “Чыж вярнуўся з-за мяжы” і “Мы з братам” выданы на прыстойным паліграфічным узроўні, добра паперы, досыць цікава праілюстраваны. Інакш проста няма сэнсу выдаваць. Бо дзіцячая кніга найперш мусіць запаліць на сабе дарослае ці дзіцячае вока, яна павінна не толькі чытацца, але і глядзецца. У гэтым накірунку беларускімі графікамі, мастакамі-ілюстратарамі дасягнуты выдатныя поспехі: беларускамоўныя дзіцячыя кнігі здабывалі самыя прэстыжныя ўзнагароды на міжнародных кніжных кірмашах.

Было б, напэўна, недарэчна, каб уся прэс-канферэнцыя, прысвечаная дзіцячай літаратуры, прайшла выключна на даросла-рацыянальным узроўні. З цікавасцю прысутныя слухалі пра тое, як кожны з пісьменнікаў, у асноўным вядомых як аўтары дарослых кніг, прыйшоў да напісання твораў пра дзяцей. Выявілася цікавая асаблівасць: у кожнага з іх гэта залежала ад канкрэтных жыццёвых выпадкаў. Так, імпульсам для Уладзіміра Карызна паслужылі надзвычай цікавыя і каларытныя аповеды-выдумкі шматгадовай даўнасці на сёння вядомага навукоўца-біёлага Леаніда Шклярава, з якім яны калісьці адбывалі вайсковую службу. Уладзіміра Марука зрабіла дзіцячым паэтам дачка Вераніка, якая папрасіла бацьку напісаць вершы пра яе любімую цацку — слоніка. Творчыца спадабаўся. І яна дала “заказ” на наступны — пра страўска. Так і пайшло. А Пісьмянкоў дык увогуле з’яўляецца своеасаблівым рыфмаваным перадатчыкам-увасабляльнікам усяго, што пачуе ад сваіх сыноў. І гэта адчуваецца ў саміх назвах кніг — “Ласуны-веселуны” і “Мы з братам”.

З гэтага вынікае, што падзел на дарослых і дзіцячых пісьменнікаў досыць умоўны. Бо, калі валодаеш словам, пэўнымі сакрэтамі творчасці, умееш разумець душу, псіхалогію чалавека, то пры жаданні здолееш напісаць як для дарослых, так і для дзяцей.

Выснова, да якой прыйшлі ўдзельнікі прэс-канферэнцыі, адназначная: дзіцячы літаратуры не могуць пакінуць нашых дзетак сам-насам з фільмамі-жахамі, камп’ютэрнымі гульнямі і згубным уплывам вуліцы. Менавіта адсюль бярэ выток бездухоўнасць, злачыннасць, наркаманыя і іншыя прыкрыя пошасці, якія ўсё больш настэрна раз’ядаюць кволыя незагартаваныя душы. Трэба памятаць пра будучыню асобнага чалавека і ўсяго народа!

Яўген ЛЕЦКА.

слухай сваё

Праект з дзіўнай назвай "Garadzkija" заявіў аб сабе яшчэ ледзь, кінуты на рынак і ўласны сінгл "Сіні апельсін", і ўдарны хіт "Nig Nog" папулярнага CD-зборніка "Hardcoremania: чаду!". Праўда, тады назва была яшчэ дзіўнейшая — "Hagaskija" (гл. "Голас Радзімы" № 35 за 23.08.2002). Але, нягледзячы на такую нерашучасць з выбарам імя, прэзентацыя поўнафармацыйнага альбома калектыву прайшла з аншлагам.

Вытворцы знакамітай навінкі

"GARADZKIJA" — "НА ДАЛОНІ", МН., 2003, PETERAFF.INC.

Адкуль жа такі поспех новай творчай адзінкі на беларускім музычным рынку? Ды проста краіна ведае сваіх герояў, бо новы калектыў склалі музыкі славетных айчынных гуртоў "N.R.M." (Алег Дземідовіч), "Папёнкін's band" (Аляксей Рудольф), а прэзентацыя адбывалася 7 лістапада, у дзень нараджэння лідэра калектыву, знакамітага нашага гітарыста (а цяпер і вакаліста) Піта Паўлава.

Раз пайшла ўжо размова аб складзе, дык нельга абмінуць увагай яшчэ аднаго вядомага гітарыста Дзяніса Савіка ("Імпэт") ды запрошаных славуцасцей, якія працавалі над дыскам: вакалістка гурта "Імпэт" Дана Жвалік, перкусіяніст гурта "Крыві" Масуд Табіані і іншыя.

Кампанія сабралася прыкметная, таму залішнімі былі б тут перасцярогі ў вартаснасці прадукту. Дык што ж насамрэч атрымалася? Калі асобныя трэкі праграмы выходзілі ў розных зборных праграмах (да названых вышэй трэба дадаць яшчэ CD "Песні" пэрта Адама Глобуса), я ніяк не мог прадбачыць нейкай агульнай канцэптуальнай ідэі альбома. Аказваецца, і ў самога Піта Паўлава яна канчаткова сфармулявалася толькі пасля таго, як яго жонка, мастачка Зоя Луцэвіч намялявала ёмістую, пазначаную пячаткай дэдаізму вокладку альбома, дзе наш урбаністычны свет (свет гарадскіх) праглядаецца, як на далоні.

Цікава, што набытая мной на

кірмашы "аператыўная" левая версія альбома яшчэ не мела кампазіцыі з такой назвай — "На далоні". На прэзентацыі Піт распавядаў, што гэты твор (музыка і тэкст) нарадзіліся ў яго акурат пад уплывам жончыных замалёвак. Кампазіцыю ў апошні момант далучылі да праграмы, хоць і ёмістая назва так і не трапіла на тытул.

Мастацкая аздоба сапраўды вельмі сугестыўная. Асабіста мне яна нагадала такія ж дэдаістычныя вокладкі дыскаў польскага панка 80-х ("Radio Niegrzeczakalnuch", "Dezertor", "Armia"), але "Garadzkija" — гэта не панк (пра што сведчыць хаця б наяўнасць сярод тэкстаў самога Піта і Алега Дземідовіча філасафічных вершаў Адама Глобуса, Леры Сом).

Праект славутага гітарыста яўна мае намер пацешыць шматлікіх фанаў віртуознай гітары. Яны, напэўна, памятаюць свайго куміра ў антынаркатачнай рэкламе "Не рві сабе жыццё", дзе Піт самааддана рве струны гітары на нерва. Кампазіцыя "Не рві сабе жыццё" ў аўтарскім выкананні якраз і адкрывае гэты альбом.

Больш працяглай, чым на згаданым сінгле, аказалася тут і кампазіцыя "Мяне нясе", а самым крутым суперхітом радыёслухачы многіх FM-станцый назвалі дынамічную замалёўку "Нелегал", хоць вызначальнікі радыёфарматаў з большым захапленнем круцяць гэткае belaruso-latino "Карамба".

Як бачыце, альбом атрымаўся вельмі разнастайным, але галоўнае — змястоўным і ўсё ж такі цэльным. Галоўная яго тэма — гэта беларускі горад з усімі яго праблемамі: тут і пошукі сваёй нішы ў гэтым вялікім мурашніку ("Як манекен"), і прага кахання ("Як ты пахнеш вясной"), і позірк у фольк-спадчыну як крыніцу свайго этнічнага "я" ("А ў лесе, лесе"). Альбом разумны і прафесійна зроблены.

Вітаўт МАРТЫНЕНКА.

падрабязнасці

Хакейнае дружына
Уладзіміра Сініцына

Розыгрыш хакейнага Кантынентальнага кубка адзначаны небылым поспехам клубаў з Беларусі. 2-е месца "Томель" і 5-е мінскага "Кераміна" — сведчанне пазітыўных змен ва ўзроўні нацыянальнага першыства, так і наогул прагрэсу беларускага хакея. Асабліва ўражваюць дасягненні гамельчан. Бо прафесійная хакейнае каманда была створана толькі некалькі гадоў таму, калі ў горадзе быў пабудаваны Лядовы палац. За справу адразу ўзяліся грунтоўна, што і дазвала сёння гаварыць пра заканамернасці поспехаў каманды. Хаця, напэўна, і без шчаслівых выпадковасцей тут не абыйшлося. Напрыклад, гісторыя з'яўлення ў Гомелі галоўнага трэнера клуба Уладзіміра Сініцына.

Калі тры гады назад ён, тады другі трэнер заволжскага "Матора" — хакейнай каманды вышэйшай расійскай лігі, прыехаў неяк у Маскву, атрымалася, што, назіраючы за матчам "Спартак" — "Сібір", Сініцын сустрэў на трыбуне свайго земляка ніжагародца Уладзіміра Старонкіна. Разгаварыліся. Старонкін і ўспомніў тады пра званок з Беларусі: сябры-магілячаны, з якімі ён вучыўся, прасілі дапамагчы знайсці трэнера для мясцовай каманды. Прапанаваў Сініцыну. Той вагаўся, і тады Салаўёў, яго хакейнае настаўнік, сказаў: "Ідзі, трэба ж калісьці пачынаць самастойную трэнерскую работу".

Вось так з'явіўся Уладзімір Генадзьевіч у Магілёве, каманда "Хімвалакно" якога была безнадзейным аўтсайдэрам беларускага чэмпіянату. Пасля таго як "Хімвалакно" ў паўфінале чэмпіянату абыграла "Томель", які па ўсіх аб'ектыўных паказчыках выглядаў мацнейшым за магіляў-

чан, Уладзіміру Сініцыну паступіла прапанова ўзначаліць у новым сезоне гомельскую каманду. І зноў у Сініцына атрымалася — "Томель" стаў чэмпіёнам Беларусі, а цяпер і другім у розыгрышы Кантынентальнага кубка.

— Уладзімір Генадзьевіч, ці адчуваеце вы сябе другой камандай у Еўропе?

— Трэнер "Слована" Любамір Покавіч на падобнае пытанне адказаў, што не адчуваеце сябе лепшай камандай Еўропы, але яны перамаглі на гэтым турніры. Я згодны з ім і кажу, што мы сталі другімі ў гэтым розыгрышы Кантынентальнага кубка. І такі вынік вельмі шмат для нас значыць. Магчыма, ёсць у гэтым элемент выпадковасці, хаця хочацца верыць у заканамернасць. Мы вельмі хацелі выступіць як мага лепш. Хлопцы аддалі ўсё, каб даказаць: беларускія каманды могуць змагацца на самым высокім узроўні. Удвая прыемна, што мы гэтага дасягнулі пры сваіх бальшычыхах.

— За кошт якіх якасцей "Го-

мелю" ўдалося зрабіць такі рывок?

— Усе гарэлі жаданнем даказаць, што не святых гаршкі лепшыя і яны ні ў чым не саступаюць лепшым камандам Еўропы. Хлопцы так хацелі выйграць, што ў паўфінальнай гульні з "Луган" гатовы былі зубамі закідаць шайбу ў вароты.

— Каго сёння можна назваць лідэрамі гомельскай каманды?

— Адназначна гэта Аляксандр Андрыеўскі, Аляксандр Аляксееў, Вадзім Бекбулатаў — вопытныя хакеісты. Сярэдняе пакаленне — Андрэй Андрыеўскі, Аляксей Страхаў. Яны могуць павесці за сабою (асабліва калі вельмі цяжка камандзе) сваім майстэрствам, запалам. Яны заўсёды бачныя, прыкметныя. І на лёдзе, і ў быцце. Адным словам, лідэры каманды.

— Праблема для беларускіх трэнераў — захаванне ў камандзе пасля сезона лепшых хакеістаў...

— З расійскімі клубамі, нават сямёркай-васьмёркай лепшых у вышэйшай лізе, не гаворачы пра суперлігу, па грашах, умовах мы зможам быць канкурэнтаздольнымі. Не дарэмна ж у Беларусі вяртаюцца або прыязджаюць з Расіі ігракі вядучых каманд. Значыць, тут ім цікава. Яны бачаць, што ўзровень беларускага чэмпіянату расце. А з хакеістамі нашай каманды перагаворы прывядзюць пасля сезона, калі будуць выкананы задачы і кантрактныя ўмовы.

— Вы расійнін, ці звязваеце свае далейшыя планы з Беларуссю?

— Я нікуды адсюль не збіраюся. Па-першае, такі чалавек: калі паабяцаў — павінен выканаць. У мяне доўгагэтэрміновы кантракт з "Томелем". Ён мяне задавальняе. Самае галоўнае, што створаны ўмовы для работы. З жылём праблема таксама вырашаецца. Буду думаць канкрэтна пра пераезд сюды, від на жыхарства і пра ўсё астатняе.

Іван КАХНОВІЧ.

пасляслоўе

Танцуй і спявай —
будзеш заўсёды маладым!

Фарміраванне здаровага ладу жыцця — адзін з прыярытэтных накірункаў у сферы аховы здароўя насельніцтва Рэспублікі Беларусь. Прычым вядучае значэнне ладу жыцця ў справе захавання і ўмацавання здароўя прызнаецца сёння не толькі органамі дзяржаўнага кіравання, а і насельніцтвам. І гэтая паказала І Міжнародная спецыялізаваная выстава "Тыдзень моды на здароўе", што прайшла ў Нацыянальным выставачным комплексе "БелЭКСПА і прыцягнула ўвагу шматлікіх наведвальнікаў.

Ініцыятары выставы — Міністэрствы інфармацыі, спорту і турызму...

У акцыі прынялі ўдзел усе вядучыя сродкі масавай інфармацыі. У рамках гэтага мерапры-

емства прайшлі сустрэчы, выступленні, розныя шоу. "Голас Радзімы" таксама быў прадстаў-

лены на выставе. Дапамаглі дасвойна прадставіць нашу газету ўдзельнікі ансамбля "Вясёлыя музыкі". Дзякуючы ім, наш стэнд быў у цэнтры ўвагі, бо як зайгравалі баяністы Аляксандр Свірскі і Дзмітрый Бабыка і заспявала Ніна Мароз, то ўсе збегліся паслухаць. А калі няўрымсліва Мікалай Котаў стаў танцаваць, выконваючы складаныя, амаль акрабатычныя элементы, ніхто не мог падумаць, што такому гнуткаму танцору, які садзіцца на "шпагат", за шэсцьдзесят! А ў Ніны Мароз ужо расце ўнучка! Як кажуць удзельнікі ансамбля, песні і танцы дапамагаюць ім захаваць аптымізм, жыццялюбства і здароўе. Дзякуй ім за тое, што падтрымалі нас у высакароднай справе — прапагандзе здаровага ладу жыцця.

НА ЗДЫМКУ: ля стэнда «Голасу Радзімы».

Тацяна КУВАРЫНА.
Фота Яўгена КАЗЮЛІ.

АДКАЗЫ НА КРЫЖАВАНКУ, ЗМЕШЧАНУЮ ў № 2,3

ПА ГАРЫЗАНТАЛІ. 10. Паліца. 11. Перакат. 12. Істота. 13. Па. 14. Як. 17. Амега. 19. Касмадром. 21. Змова. 22. Апала. 23. Дуля. 25. Стос. 26. Асада. 27. Пар. 29. Тон. 31. Фае. 33. Абора. 35. Кат. 37. Сушня. 38. Котра. 40. Тара. 43. Сага. 44. Уфа. 46. Кадушка. 47. Кіт. 49. Баклага. 52. Валакно. 54. Крок. 55. База. 56. Патрэба. 59. Лібрэта. 62. Атэстат. 63. Харч. 65. Банк. 66. Акорд. 67. Жніво. 68. Сад. 70. Плата. 73. Тук. 76. Бас. 78. Пас. 81. Катэр. 82. Пётр. 84. Паша. 86. Брама. 88. Доказ. 89. Стыпендыя. 90. Траса. 94. Ля. 95. Сі. 97. Істота. 98. Барабан. 99. "Курган".

ПА ВЕРТЫКАЛІ. 1. Аператар. 2. Лік. 3. Капа. 4. Недасол. 5. Карсар. 6. Зварот. 7. Піка. 8. Ёта. 9. Карнавал. 15. Седала. 16. Волава. 18. Арап. 19. Кадр. 20. Мост. 21. Збан. 24. Ямб. 25. Сыр. 28. Абшлаг. 30. Оптыка. 32. Есаул. 34. Опіум. 35. Каста. 36. Штаб. 39. Жабо. 41. Кагорта. 42. Акрабат. 45. Фа. 48. Іл. 50. Катэр. 51. Ака. 52. Вал. 53. Крэда. 56. Пыха. 57. Будова. 58. Асіна. 60. Ігліца. 61. Арка. 64. Чад. 65. Бот. 69. Аптэка. 71. Лор. 72. Тып. 74. Уладар. 75. Акадэмік. 76. Брыз. 77. Спіс. 78. Паля. 79. Збыт. 80. Забабоны. 83. Трыстан. 85. Андарак. 87. Герцаг. 91. Клас. 92. Віка. 93. Бор. 96. Эра.

«Голас Радзімы»

Галоўны рэдактар
Наталія САЛУК

ЗАСНАВАЛЬНІКІ:

Міністэрства замежных спраў Рэспублікі Беларусь;
Камітэт па справах рэлігіі і нацыянальнасцей пры Савеце Міністраў Рэспублікі Беларусь;
Беларускае таварыства дружбы і культурнай сувязі з замежнымі краінамі;
Беларускае таварыства па сувязях з суайчыннікамі за рубяжом «Радзіма».

Наш адрас: 220005, Рэспубліка Беларусь, Мінск, пр. Ф. Скарыны, 44.
Тэлефоны: (+375-17) 288-11-97 (бухгалтэрыя), 288-12-80, 284-76-56, 288-17-82 (тэл./факс).
Галоўны рэдактар: 8029-6-88-17-82.

ЧЫТАЙЦЕ «Голас Радзімы»
ў ІНТЭРНЭЦЕ:
<http://golas.promedia.by>

Рэгістрацыйнае пасведчанне №81. Падпісны Індэкс у Беларусі 63854.
Аб'ём 2 друк. аркушы. Тыраж 2 387 экз. Заказ 176. Падпісана да друку 9.3.2004 г. у 12.00.

Газета набрана і звярстана на рэдакцыйным настольна-выдавецкім комплексе. Знакам ® пазначаны рэкламныя матэрыялы.

Адрукавана ААТ «Чырвоная зорка» (220073, г. Мінск, 1-шы Загарадны завулак, 3).

Пазіцыі рэдакцыі і аўтараў, матэрыялы якіх друкуюцца на старонках «Голасу Радзімы», могуць не супадаць.

© «Голас Радзімы», 2004.